

Lagrådsremiss

Medling och förlikning – ökade möjligheter att komma överens

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 31 mars 2011

Beatrice Ask

Tobias Eriksson
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås en ny lag om medling och ändringar i befintlig reglering om medling och förlikning. Förslagen omfattar såväl medling i domstol och hyres- och arrendenämnd som medling i privat regi. Syftet med förslagen är att öka möjligheterna att lösa tvister på frivillig väg.

Tingsrätts skyldighet att i pågående tvistemål verka för att parterna kommer överens genom förlikning eller särskild medling skärps. Regler om förlikning och särskild medling i hovrätt införs.

Vidare görs medling mer attraktiv som tvistlösningsmetod bl.a. genom att talefrister och preskriptionstider inte ska kunna löpa ut under pågående medling, att tystnadsplikt ska gälla för medlare och att en medlingsöverenskommelse ska kunna förklaras verkställbar av tingsrätt. Genom dessa förslag genomförs i svensk rätt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2011.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om medling i vissa privaträttsliga tvister	5
2.2	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	8
2.3	Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken	11
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder	13
2.5	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	15
3	Ärendet och dess beredning.....	17
4	Bakgrund	17
4.1	Medling och förlikning i domstol.....	17
4.2	Medling och förlikning i hyres- och arrendenämnd samt i Statens va-nämnd.....	18
4.3	Annan medlingsverksamhet.....	18
4.4	Andra former av alternativ tvistlösning	19
5	Ökad användning av medling och förlikning.....	19
6	Förlikning och medling i domstol.....	21
6.1	Nuvarande ordning.....	21
6.2	Förhållandet mellan förlikning och medling.....	22
6.3	Skyldigheten att verka för förlikning	25
6.4	Särskild medling	27
6.4.1	Förutsättningarna för att använda särskild medling.....	27
6.4.2	Parternas samtycke.....	28
6.4.3	När bör frågan om medling väckas?.....	29
6.4.4	Tidsfrist för medling	30
6.4.5	Kostnaderna för medling.....	30
6.5	Förlikning och medling i hovrätt.....	32
7	Genomförandet av medlingsdirektivet.....	34
7.1	Medlingsdirektivet och internationella instrument.....	34
7.2	En medlingslag för privaträttsliga tvister	36
7.3	Definitioner	39
7.4	Avtal om medling som processhinder	42
7.5	Verkställbarhet av medlingsöverenskommelser	44
7.5.1	Förfarandet för verkställbarhet.....	44
7.5.2	Geografisk avgränsning	47
7.5.3	Behörig domstol.....	50
7.5.4	Val av processlag	51
7.5.5	Samtycke.....	52
7.5.6	Ansökan	54
7.5.7	Beslut om verkställbarhetsförklaring	56
7.5.8	Överklagande	58
7.5.9	Erkännande och verkställighet	59

7.6	Talefrister och preskriptionstider.....	60
7.7	Offentlighet och sekretess	66
7.7.1	Inledning.....	66
7.7.2	Förhandlingsoffentlighet	66
7.7.3	Frågeförbud	68
7.7.4	Tystnadsplikt för medlaren och sekretess.....	71
7.7.5	Tystnadsplikt och åberopandeförbud för parterna.....	75
7.8	Informationsåtgärder m.m.	76
8	Ikraftträdande m.m.	78
9	Ekonomiska och andra konsekvenser	79
10	Författningskommentar.....	81
10.1	Förslaget till lag om medling i vissa privaträttsliga tvister.....	81
10.2	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.....	88
10.3	Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken.....	91
10.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder.....	92
10.5	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	94
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Alternativ tvistlösning (SOU 2007:26).....	96
Bilaga 2	Lagförslagen i betänkandet Alternativ tvistlösning (SOU 2007:26).....	98
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser (SOU 2007:26).....	107
Bilaga 4	Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område.....	108
Bilaga 5	Sammanfattning av promemorian Medling i vissa privaträttsliga tvister (Ds 2010:39)	114
Bilaga 6	Lagförslagen i promemorian Medling i vissa privaträttsliga tvister (Ds 2010:39)	115
Bilaga 7	Förteckning över remissinstanser (Ds 2010:39).....	126

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om medling i vissa privaträttsliga tvister,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i utsökningsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder,
5. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om medling i vissa privaträttsliga tvister

Häriigenom föreskrivs¹ följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller medling i privaträttsliga tvister där förlikning om saken är tillåten.

Lagen gäller dock inte sådan medling eller förlikningsverksamhet som sker i Sverige inom ramen för ett mål eller ärende hos domstol, annan myndighet eller skiljenämnd. Lagen gäller inte heller förlikningsverksamhet i utländsk domstol.

2 § Har en medlingsöverenskommelse ingåtts utomlands gäller 7–12 §§ endast om vid den tidpunkt medlingen inleddes

1. samtliga parter hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i Sverige, eller

2. en av parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i en annan medlemsstat i Europeiska unionen än någon av de andra parterna och ingen av parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i Danmark.

Hemvist enligt första stycket fastställs i enlighet med artiklarna 59 och 60 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

Definitioner

3 § I denna lag avses med

medling: ett strukturerat förfarande genom vilket två eller flera parter med hjälp av en tredje man (en medlare) frivilligt söker lösa en uppkommen tvist,

medlingsöverenskommelse: en skriftlig överenskommelse som är resultatet av medling och som innefattar en förpliktelse för någon eller några av dem som ingått överenskommelsen.

4 § Medling ska vid tillämpning av denna lag anses inledd när

1. parterna har enats om medling sedan en tvist uppkommit,
2. skyldighet att delta i medling har uppkommit enligt lag eller annan författning, eller

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område (EUT L 136, 24.5.2008, s. 3, Celex 32008L0052).

3. utländsk domstol har beslutat om medling eller uppmanat parterna att delta i medling.

Tystnadsplikt

5 § En medlare och ett biträde till honom eller henne får inte obehörigen röja eller använda vad de har fått kännedom om i samband med medling.

Medlingens inverkan på talefrister och preskriptionstider

6 § En talefrist eller en preskriptionstid som löper vid den tidpunkt medlingen inleddes och som gäller för den sak som medlingen avser löper ut tidigast en månad efter avslutad medling, om inte annat följer av Sveriges internationella åtaganden.

Verkställbarhetsförklaring

7 § En ansökan om att förklara en medlingsöverenskommelse verkställbar (verkställbarhetsförklaring) görs av parterna i överenskommelsen eller av någon eller några av dem med övriga parter samtycke.

8 § En ansökan om verkställbarhetsförklaring görs hos den tingsrätt inom vars domkrets någon av parterna har sin hemvist.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första stycket, är Värmlands tingsrätt behörig domstol.

9 § En ansökan om verkställbarhetsförklaring ska vara skriftlig och innehålla

1. uppgift om sökandens namn och adress samt motsvarande uppgifter för övriga parter i medlingsöverenskommelsen,
2. uppgift om ombuds namn och adress,
3. uppgift som visar att domstolen är behörig,
4. uppgift om parternas hemvist eller vanliga vistelseort vid den tidpunkt medlingen inleddes, om medlingsöverenskommelsen har ingåtts utomlands, samt
5. en beskrivning av de tvistefrågor som medlingsöverenskommelsen avser och den medling som har lett till överenskommelsen.

Till ansökan ska bifogas

1. medlingsöverenskommelsen i original eller bestyrkt kopia,
2. intyg från medlaren att han eller hon har medlat mellan parterna och att medlingsöverenskommelsen är resultatet av denna medling, samt
3. intyg från de parter i medlingsöverenskommelsen som inte är sökande att de samtycker till att ansökan görs.

Ansökan och de handlingar som ska fogas till ansökan ska vara skrivna på svenska eller ges in tillsammans med en översättning till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövt.

Sökanden ska betala föreskriven ansökningsavgift.

10 § En verkställbarhetsförklaring ska meddelas, om medlingsöverenskommelsen innehåller en förpliktelse av sådant slag att den kan medföra verkställighet i Sverige.

11 § Domstolen ska underrätta parterna i medlingsöverenskommelsen om beslut som innebär att ärendet om verkställbarhetsförklaring avgörs.

12 § Vid domstols handläggning av ärenden om verkställbarhetsförklaring gäller i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.
 2. Bestämmelserna i 7–12 §§ tillämpas inte på medlingsöverenskommelser som har ingåtts före den 21 maj 2011.

2.2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Häri genom föreskrivs¹ i fråga om rättegångsbalken dels att 36 kap. 5 § och 42 kap. 17 § ska ha följande lydelse, dels att det i balken ska införas en ny paragraf, 50 kap. 11 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §²

Den som till följd av 15 kap. 1 eller 2 §, 16 kap. 1 § eller 18 kap. 5, 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden, samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning har anförtrots dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den, till vars förmån tystnadsplikten gäller, samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. *Medlare enligt denna balk, lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder eller lagen (2011:000) om medling i vissa privaträttsliga tvister och deras biträden, får höras som vittnen om vad som anförtrots dem vid medlingen eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån*

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område (EUT L 136, 24.5.2008, s. 3, Celex 32008L0052).

² Senaste lydelse 2010:1056.

tystnadsplikten gäller samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtrotts dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Utän hinder av vad som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. advokater och deras biträden, dock *ej* försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

1. advokater och deras biträden, dock *inte* försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. andra än försvarare och advokater samt deras biträden i mål angående brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen och

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag eller enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

42 kap.

17 §³

Rätten *skall*, om det är *lämpligt* med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, verka för att parterna förlikas eller på annat sätt uppnår en samförstånds lösning.

Om det i ett mål där förlikning om saken är tillåten *med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att* särskild medling *äger*

Rätten *ska* verka för att parterna förlikas eller på annat sätt uppnår en samförstånds lösning, om det *inte är olämpligt* med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.

Rätten får vid tillämpning av första stycket, i ett mål där förlikning om saken är tillåten, besluta om särskild medling, *om*

³ Senaste lydelse 2006:459.

rum, kan rätten förelägga parterna att inställa sig till ett förliknings-sammanträde inför medlare som förordnas av rätten.

parterna samtycker till det. I sådant fall ska rätten förelägga parterna att inställa sig till ett sammanträde inför medlare som förordnas av rätten och ange inom vilken tid medlingen senast ska vara slutförd. Rätten får förlänga tidsfristen om det finns särskilda skäl för det.

50 kap.

11 §⁴

Hovrätten bör verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning, om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.

Rätten får vid tillämpning av första stycket, i ett mål där förlikning om saken är tillåten, besluta om särskild medling, om parterna samtycker till det. I sådant fall ska rätten förelägga parterna att inställa sig till ett sammanträde inför medlare som förordnas av rätten och ange inom vilken tid medlingen senast ska vara slutförd. Rätten får förlänga tidsfristen om det finns särskilda skäl för det.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

⁴ Tidigare 11 § upphävd genom 2005:683.

2.3 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs¹ att 3 kap. 1 och 13 §§ samt rubriken närmast före 3 kap. 13 § utsökningsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §²

Verkställighet får under de förutsättningar som anges i detta kapitel äga rum på grund av följande exekutionstitlar:

1. domstols dom, utslag eller beslut,
2. förlikning som är stadfäst av domstol,
3. godkänt strafföreläggande, godkänt föreläggande av ordningsbot eller godkänt avgiftsföreläggande,
4. skiljedom,
5. förbindelse angående underhållsbidrag,
6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas,
7. handling som enligt särskild föreskrift får läggas till grund för verkställighet, och
8. Kronofogdemyndighetens utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats verkställbart av Kronofogdemyndigheten.

Det som i balken sägs om dom gäller, om inte annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols utslag eller beslut, Kronofogdemyndighetens utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats verkställbart av Kronofogdemyndigheten.

Förlikning

Förlikning och medlingsöverenskommelse

13 §

Förlikning som är stadfäst av domstol verkställs *såsom* lagakraftägande dom, om *ej* annat *förordnas* med anledning av talan mot domen eller talan om ogiltigförklaring av förlikningen.

Förlikning som är stadfäst av domstol *och medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar av domstol* verkställs *som* lagakraftägande dom, om *inte* annat *beslutas* med anledning av

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område (EUT L 136, 24.5.2008, s. 3, Celex 32008L0052).

² Senaste lydelse 2008:881.

talán mot domen *eller beslutet*
eller talán om ogiltigförklaring av
förlikningen *eller medlings-*
överenskommelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder

dels att 23 och 32 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 12 b och 21 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 b §

Ett medlingssammanträde är inte offentligt.

21 b §

Ingår parterna en förlikning i ett ärende ska nämnden på begäran av parterna stadfästa förlikningen genom beslut.

23 §²

Det finns bestämmelser om överklagande av hyresnämndens beslut i

- 12 kap. 70 § jordabalken,
- 31 § hyresförhandlingslagen (1978:304),
- 6 kap. 4 § lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt,
- 11 kap. 3 § bostadsrättslagen (1991:614),
- 34 § bostadsförvaltningslagen (1977:792), och
- 15 § lagen (1982:352) om rätt till fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt eller kooperativ hyresrätt.

Hyresnämndens yttrande enligt 12 a § första stycket får inte överklagas.

Hyresnämndens beslut får överklagas hos Svea hovrätt, om nämnden

1. avvisat en ansökan som avses i 8, 11, 14, 15, 15 a, 16 eller 16 e §, eller avvisat ett överklagande,
2. avskrivit ett ärende enligt 8, 9, 10, 15 a, 16 eller 16 e §, dock inte när ärendet kan återupptas,
3. ogillat en invändning om jäv mot ledamot av nämnden eller en invändning om att det finns ett hinder för ärendets prövning,
4. avvisat ett ombud eller ett biträde,
5. *förordnat angående* ersättning för någons medverkan i ärendet,
5. *beslutat om* ersättning för någons medverkan i ärendet,
6. utdömt vite eller någon annan påföljd för underlåtenhet att följa
6. utdömt vite eller någon annan påföljd för underlåtenhet att följa

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område (EUT L 136, 24.5.2008, s. 3, Celex 32008L0052).

² Senaste lydelse 2010:27.

föreläggande eller straff för förseelse i förfarandet, *eller*

7. beslutat i annat fall än som avses i 5 i fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619).

Ett överklagande som avses i tredje stycket ska ges in till hyresnämnden inom tre veckor från den dag beslutet meddelades.

I fråga om handläggningen hos hyresnämnden av ett överklagande som avses i första eller tredje stycket tillämpas *bestämmelserna* i 52 kap. 2 och 4 §§ rättegångsbalken.

föreläggande eller straff för förseelse i förfarandet,

7. beslutat i annat fall än som avses i 5 i fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619), *eller*

8. stadfäst en förlikning.

I fråga om handläggningen hos hyresnämnden av ett överklagande som avses i första eller tredje stycket tillämpas 52 kap. 2 och 4 §§ rättegångsbalken.

32 §³

Om en nämnds beslut enligt följande bestämmelser inte överklagas, får beslutet verkställas som lagakraftäggande dom:

– 9 kap. 14 § eller 12 kap. 24 a §, 55 d § åttonde stycket eller 55 e § jordabalken,

– 22, 23, 26 eller 27 § hyresförhandlingslagen (1978:304),

– 13 a § första stycket denna lag, eller

– 13 eller 15 § eller 25 § första stycket bostadsförvaltningslagen (1977:792).

Beslut av hyresnämnden enligt 13 a § andra stycket denna lag om verkställighet av ett enligt första stycket i samma paragraf meddelat beslut får verkställas som lagakraftäggande dom, om hovrätten inte bestämmer något annat. Detsamma gäller om hyresnämnden med stöd av 31 § första stycket bostadsförvaltningslagen har bestämt att beslut enligt 13 eller 15 § eller 25 § första stycket i den lagen *skall* gälla genast.

Beslut av hyresnämnden enligt 13 a § andra stycket denna lag om verkställighet av ett enligt första stycket i samma paragraf meddelat beslut får verkställas som lagakraftäggande dom, om hovrätten inte bestämmer något annat. Detsamma gäller om hyresnämnden med stöd av 31 § första stycket bostadsförvaltningslagen har bestämt att beslut enligt 13 eller 15 § eller 25 § första stycket i den lagen *ska* gälla genast.

Förlikning som är stadfäst av nämnden enligt 21 b § får verkställas som lagakraftäggande dom, om hovrätten inte bestämmer något annat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

³ Senaste lydelse 2006:410.

2.5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 6 §, 36 kap. 3 och 8 §§, rubriken till 36 kap., rubriken närmast efter rubriken till 36 kap. och rubriken närmast före 36 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 §

Den femte avdelningen innehåller bestämmelser om sekretess till skydd för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden. Vissa av dessa bestämmelser tillämpas oavsett i vilket sammanhang uppgiften förekommer (21 kap.). Bestämmelserna i övrigt avser

- folkbokföring, delgivning, m.m. (22 kap.),
- utbildningsverksamhet, m.m. (23 kap.),
- forskning och statistik (24 kap.),
- hälso- och sjukvård, m.m. (25 kap.),
- socialtjänst, kommunal bostadsförmedling, adoption, m.m. (26 kap.),
- skatt, tull, m.m. (27 kap.),
- socialförsäkring, studiestöd, arbetsmarknad, m.m. (28 kap.),
- transporter och andra former av kommunikation (29 kap.),
- tillsyn m.m. i fråga om näringslivet (30 kap.),
- annan verksamhet med anknytning till näringslivet (31 kap.),
- annan tillsyn, granskning, övervakning, m.m. (32 kap.),
- Diskrimineringsombudsmannen, Barnombudsmannen, Konsumentombudsmannen, m.m. (33 kap.),
- utsökning och indrivning, skuldsanering, m.m. (34 kap.),
- verksamhet som syftar till att förebygga eller beivra brott, m.m. (35 kap.),
- vissa mål och ärenden hos domstol, *medling i arbetstvister*, rättshjälp, m.m. (36 kap.),
- utlänningskontroll, Schengensamarbetet, m.m. (37 kap.),
- totalförsvar, krisberedskap, m.m. (38 kap.),
- personaladministrativ verksamhet (39 kap.), och
- övriga myndigheter och verksamheter (40 kap.).

36 kap.

Sekretess till skydd för enskild i vissa mål och ärenden hos domstol, vid medling i arbetstvister, i ärenden om rättshjälp, m.m.

Sekretess till skydd för enskild i vissa mål och ärenden hos domstol, i vissa fall av medling, i ärenden om rättshjälp, m.m.

Vissa mål och ärenden hos domstol samt medling i arbetstvister

Vissa mål och ärenden hos domstol samt vissa fall av medling

Medling i arbetstvister

Vissa fall av medling

3 §

Sekretess gäller hos domstol samt hyres- och arrendenämnd för uppgift som en part har lämnat till en medlare eller ett biträde till denne vid medling i ett mål där förlikning om saken är tillåten, om parten har gjort förbehåll om det.

Sekretess gäller för uppgift som en part i en arbetstvist har lämnat till en medlare eller till Medlingsinstitutet, om *uppgiftslämnaren* har gjort förbehåll om detta.

Sekretess gäller för uppgift som en part i en arbetstvist har lämnat till en medlare eller till Medlingsinstitutet *vid medling enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet*, om parten har gjort förbehåll om det.

Sekretess gäller hos Medlingsinstitutet även för uppgift i ett kollektivavtal om en parts affärs- eller driftförhållanden eller en annan enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att parten eller den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

8 §

Den tystnadsplikt som följer av 3 § första stycket och 6 § första stycket 1 inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 3 § första och andra styckena samt 6 § första stycket 1 inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 7 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift som hänför sig till ärende om annat än ekonomiskt bistånd till enskild.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

3 Ärendet och dess beredning

År 2005 tillkallade den dåvarande regeringen en särskild utredare som fick i uppdrag att bl.a. belysa förutsättningarna för ett alternativt tingsrättsförfarande för tvistemål och överväga hur förfarandet borde utformas. Utredaren skulle även analysera orsakerna till att medling inte är så vanligt förekommande i Sverige och ta ställning till om det borde vidtas några åtgärder i syfte att få till stånd en ökad användning av medling. Utredningen, som antagit namnet Utredningen om alternativa former för tvistlösning vid tingsrätt, redovisade i april 2007 sitt uppdrag i betänkandet Alternativ tvistlösning (SOU 2007:26). I betänkandet lämnas förslag om medling och förlikning i domstol. Vidare föreslås att det införs förfaranden för snabbättegång och förhandsbeslut. Den del av betänkandets sammanfattning som behandlar medling och förlikning finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag avseende medling och förlikning finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr Ju2007/4441/DOM).

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd antog år 2008 ett direktiv (2008/52/EG) om vissa aspekter på medling på privaträttsens område (medlingsdirektivet). Direktivets huvudsakliga syfte är att främja tillgången till tvistlösning liksom uppgörelser i godo genom att uppmuntra användandet av medling och genom att skapa ett väl avvägt samspel mellan medling och sedvanliga domstolsförfaranden. Medlemsstaterna ska ha genomfört direktivet senast den 21 maj 2011. Direktivet finns i *bilaga 4*. I departementspromemorian Medling i vissa privaträttsliga tvister (Ds 2010:39) föreslås hur direktivet ska genomföras i svensk rätt. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 5*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 6*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 7*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr Ju2010/8844/DOM).

I denna lagrådsremiss behandlas förslagen i betänkandet, såvitt avser medling och förlikning i tvistemål, och förslagen i promemorian. Regeringen har inte för avsikt att gå vidare med övriga förslag i betänkandet.

4 Bakgrund

4.1 Medling och förlikning i domstol

När en tingsrätt har utfärdat stämning i ett tvistemål ska muntlig eller skriftlig förberedelse äga rum i målet. Ett av syftena med förberedelsen är att klarlägga om det finns förutsättningar för parterna att komma överens (42 kap. 6 § rättegångsbalken, RB). Rätten ska, i den mån det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, verka för att parterna förlikas eller på annat sätt uppnår en samförstånds lösning (42 kap. 17 § första stycket RB). Detta sker många gånger genom förlikningsförhandlingar under rättens ledning.

Om det i mål där förlikning om saken är tillåten (dispositiva tvistemål) med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att särskild medling

äger rum, kan rätten förelägga parterna att inställa sig till ett sammanträde inför medlare som förordnas av rätten (42 kap. 17 § andra stycket RB).

I mål där förlikning om saken inte är tillåten (indispositiva tvistemål), t.ex. mål om vårdnad om barn, barns boende eller umgänge med barn, kan rätten uppdra åt en medlare att försöka nå en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa (6 kap. 18 a § föräldrabalken, FB).

Om parterna i ett dispositivt mål efter förlikningsförhandling eller särskild medling träffar en förlikning kan de begära att den stadfästas genom dom (17 kap. 6 § RB). Överenskommelsen blir därmed verkställbar. En överenskommelse i ett indispositivt mål kan också tas in i en dom och därmed bli verkställbar.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om förlikning och särskild medling i dispositiva mål gäller också i Arbetsdomstolen när den är första instans (5 kap. 3 § lagen [1974:371] om rättegången i arbetstvister).

4.2 Medling och förlikning i hyres- och arrendenämnd samt i Statens va-nämnd

En hyres- och arrendenämnd ska försöka förlika parterna i ett ärende vid nämnden (12 § lagen [1973:188] om arrendenämnder och hyresnämnder). Nämnden har vidare till uppgift att medla i sådana tvister som nämnden är behörig att handlägga, dvs. i arrende-, bostadsrätts- och hyrestvister (1 § 1 respektive 4 § 1 lagen om arrendenämnder och hyresnämnder). Medling kan ske i såväl ett pågående ärende som i ett separat medlingsärende. En överenskommelse som ingås i ett ärende vid hyres- och arrendenämnd kan inte stadfästas och är därför inte verkställbar.

Statens va-nämnd ska vid handläggningen av ett mål vid nämnden bedriva förlikningsverksamhet (11 § lagen [1976:839] om Statens va-nämnd). Förlikning som ingåtts vid nämnden kan på begäran av parterna stadfästas genom beslut (6 § 2 lagen om Statens va-nämnd). Någon lagreglerad möjlighet till medling i nämnden finns inte.

4.3 Annan medlingsverksamhet

Annan författningsreglerad medling finns inom en rad områden, t.ex. arbetsrätten och upphovsrätten. Därutöver förekommer medling i privat regi som inte är författningsreglerad. Medlingsverksamhet bedrivs i organiserad form bl.a. av olika handelskamrar. Medlingsinstitutet vid Stockholms Handelskammare och Västsvenska Industri- och Handelskammaren tillhandahåller också utbildning av medlare. Den som genomgått Västsvenska Industri- och Handelskammarens utbildning får titeln ackrediterad medlare. Det är dessa medlare som utför medlingen vid handelskammarens medlingsinstitut. Den som genomgått den medlarutbildning som tillhandahålls av Stockholms Handelskammarens Medlingsinstitut blir certifierad handelskammarmedlare. Även andra än dem som genomgått denna utbildning kan dock anlitas som medlare vid medlingsinstitutet. Båda nu nämnda institut har antagit egna medlingsregler. Gemensamt för dessa regler är att medlaren ska vara opartisk och

oberoende och att en medlingsöverenskommelse kan göras verkställbar genom att stadfästas i en skiljedom efter det att medlaren utsetts till skiljeman.

4.4 Andra former av alternativ tvistlösning

En vanlig form av alternativ tvistlösning är skiljeförfarande. Regler om sådana förfaranden finns i lagen (1999:116) om skiljeförfarande. Skiljemännen ska avgöra parternas tvist genom skiljedom. Om parterna kommer överens under pågående skiljeförfarande kan skiljemännen på begäran stadfästa en sådan förlikning i en skiljedom (27 §).

För konsumentklagomål finns en möjlighet till prövning vid Allmänna reklamationsnämnden. Vid nämnden förekommer ingen medling eller förlikningsverksamhet. Nämndens avgörande sker i form av en rekommendation till parterna om hur deras tvist bör lösas (1 § förordningen [2007:1041] med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden).

Inom flera branscher har privata initiativ tagits till bildandet av särskilda nämnder. Det är vanligt förekommande inom t.ex. försäkringsbranschen. Nämnderna är huvudsakligen inriktade på tvister mellan näringsidkare och konsumenter. Förfarandet är i regel skriftligt och tvisten avgörs normalt genom beslut som är rådgivande (rekommendationer).

5 Ökad användning av medling och förlikning

Regeringens bedömning: Det är angeläget att vidta åtgärder för att stärka medlingens attraktionskraft och öka användningen av medling och förlikning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser delar promemorians bedömning eller invänder inte mot den. *Hovrätten för Västra Sverige* delar den positiva grundsyn på alternativa tvistlösningsmetoder som kommer till uttryck i promemorian och välkomnar att medling såväl inom som utom domstol ges optimala legala förutsättningar att lyckas. *Sveriges advokatsamfund* ställer sig positivt till att medling som alternativ tvistlösningsform främjas.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna är positiva till att åtgärder vidtas för att förbättra förutsättningarna för förlikningsverksamhet och medling i domstolsprocessen. Bland annat *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Katrineholms tingsrätt* och *Sveriges advokatsamfund* anser att det är önskvärt att medling kommer till användning i större utsträckning och välkomnar åtgärder som syftar till att uppnå det.

Skälen för regeringens bedömning: Parter som har hamnat i tvist med varandra har i allmänhet mycket att vinna på att lösa tvisten på frivillig väg. I förhållande till en domstolsprocess eller ett skiljeförfarande kan det spara både tid och pengar. Parterna kan också känna

sig tillfreds med att de själva har haft inflytande över lösningen av sin tvist och en sådan lösning bör vara lättare för dem att acceptera än en dom. Genom att parterna frivilligt når en överenskommelse om lösningen av sin tvist ökar också möjligheten för dem att fortsätta ett samarbete eller en affärsrelation sedan tvisten har avslutats. Även samhället har mycket att vinna på att uppmuntra parter att söka en frivillig lösning på sin tvist. Bland annat kan domstolarna i större utsträckning lägga resurser på mål där förlikning inte är tillåten eller där det saknas förutsättningar för komma överens.

Det finns redan nu möjligheter att träffa en frivillig överenskommelse när en tvist har uppkommit. Enligt gällande rätt finns flera former av lagreglerad medling. Såväl i en pågående domstolsprocess som i ärenden i hyres- och arrendenämnd finns möjlighet till medling. I sådana mål och ärenden liksom i mål i Statens va-nämnd och i ett skiljeförfarande finns dessutom möjligheten för parterna att förlikas, antingen med hjälp av domstolen, nämnden eller skiljemännen eller på egen hand. Vidare kan medling bedrivas utan stöd i lag. På senare år har sådan privat medling blivit vanligare.

Även om det således finns olika möjligheter till medling och användningen av medling har ökat konstaterar regeringen att det alltså är relativt ovanligt att tvister löses genom medling. För många är också medling fortfarande en relativt okänd tvistlösningsmetod. Denna bild bekräftar också av flera remissinstanser.

Regeringen anser att det mot bakgrund av de fördelar för alla inblandade som är förknippade med medling finns anledning att ytterligare öka förtroendet för medling som tvistlösningsmetod, förbättra medlingsklimatet och i övrigt öka intresset för medling. Det är också ett av syftena med medlingsdirektivet. Direktivet föreskriver inte att medlemsstaterna måste tillhandahålla medling men det ställer vissa krav på den medlingsverksamhet som finns i medlemsstaterna. Direktivet syftar närmare bestämt till att öka attraktionskraften hos medling genom att möjliggöra verkställighet av medlingsöverenskommelser samt genom bestämmelser om konfidentialitet och medlingens inverkan på talefrister och preskriptionstider.

Regeringen instämmer i såväl promemorians som utredningens bedömning att det inte finns anledning att nu överväga en ordning med obligatorisk medling. I stället bör medlingens attraktionskraft och användbarhet förbättras genom att komma till rätta med de nackdelar och medlingshämmande faktorer som finns.

En sådan nackdel är avsaknaden av regler om medling. Det handlar bl.a. om den osäkerhet som råder angående de rättsliga verkningarna av ett avtal om att inleda medling. Osäkerheten anses vara hänförlig framför allt till frågor om konfidentialitet och preskriptionsavbrott. En annan nackdel är de begränsade möjligheterna att göra en medlingsöverenskommelse verkställbar. Det finns vidare anledning att överväga frågor om information om medling och utbildning för medlare.

Som redovisas i avsnitt 4 förekommer medlingsverksamhet såväl i privat regi som inom ramen för en process i t.ex. domstol eller nämnd. Den privata medlingen genomgår för närvarande en tydlig utveckling och det är enligt regeringens uppfattning en stor fördel om parter som är i tvist med varandra kan lösa sina mellanhavanden frivilligt utan att

behöva väcka talan i domstol. Som *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* påpekar fokuserar medlingsdirektivet framför allt på att främja användningen av sådan privat medling. Regeringen konstaterar att privat medling i Sverige för närvarande är oreglerad och saknar de rättsverkningar som direktivet föreskriver. Det är därför lämpligt att särskilt fokusera på att stärka den typen av medling.

När det gäller förlikning i domstol och hyres- och arrendenämnd är detta en sedan länge etablerad form av frivillig tvistlösning. I allmänhet gör rätten stora ansträngningar för att få parterna att göra upp i godo och torde se det som en självklarhet att sätta av tid till och lägga ned arbete på denna verksamhet. Regeringen anser dock att det finns ett utrymme att ytterligare öka möjligheterna för parter i en domstolsprocess att på frivillig väg komma överens och i övrigt förbättra förutsättningarna för sådan verksamhet. Detta gäller inte minst särskild medling i domstol, som för närvarande används endast i begränsad omfattning.

Mot den angivna bakgrunden behandlas nedan först åtgärder för att ytterligare öka användningen av medling och förlikning av hög kvalitet i domstol (avsnitt 6). Därefter behandlas åtgärder för att öka användningen av privat medling och säkerställa att sådan och annan medling får de rättsverkningar som föreskrivs i medlingsdirektivet (avsnitt 7).

6 Förlikning och medling i domstol

6.1 Nuvarande ordning

Rätten ska, i den mån det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning (42 kap. 17 § första stycket RB). Om det i ett dispositivt tvistemål med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att särskild medling äger rum, kan rätten förelägga parterna att inställa sig till ett sammanträde inför medlare som förordnas av rätten (42 kap. 17 § andra stycket RB).

Frågan om att lösa en tvist genom förlikningsförhandling eller särskild medling kan tas upp när som helst under processens gång. Det vanligaste är dock att frågan väcks under den muntliga förberedelsen. Faktorer som målets juridiska och sakliga komplexitet, parternas intresse av att upprätthålla goda relationer med varandra, deras vilja att förlikas och medverkan av ombud bör vägas in i bedömningen av om det är lämpligt att aktualisera frågan i ett mål. En medlare har möjlighet att agera mer fritt i sina försök att få parterna att enas än vad en domare i en förlikningsförhandling har eftersom medlaren inte har till uppgift att döma i målet. Särskild medling bör dock reserveras för mål som kan antas kräva stora resurser i det ordinära domstolsförfarandet (prop. 1986/87:89, s. 207 f.).

Rätten har i princip en skyldighet att stadfästa en av parterna träffad förlikning även om den inte är förenlig med det materiella rättsläget.

6.2 Förhållandet mellan förlikning och medling

Regeringens bedömning: Utredningens förslag att införa en ordning med domstolsmedlare bör inte genomföras. I stället bör åtgärder vidtas för att öka användningen av och förstärka kvaliteten på såväl rättens förlikningsverksamhet som särskild medling.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att medling normalt ska komma i fråga före sådan förlikningsverksamhet som bedrivs av rätten. Detta ska ske genom införandet av en ordning med domstolsmedlare.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Riksdagens ombudsmän*, *Svea hovrätt*, *Växjö tingsrätt*, *Göteborgs tingsrätt*, *Sundsvalls tingsrätt* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det. *Hässelholms tingsrätt* ansluter sig till utredningens uppfattning att medling bör ingå som en naturlig del i domstolens verksamhet och att medlingen bör handhas av domare som är särskilt intresserade av och lämpade för detta. *TCO* anser att det är viktigt att medlingen är kostnadsfri för parterna.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Falu tingsrätt* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, avstyrker förslaget om domstolsmedling. *Alingsås tingsrätt* anser att redan nuvarande ordning ger tingsrätten förutsättningar både att arbeta med förlikningsverksamhet och att döma i målen. Tingsrätten är också tveksam till att begreppen medling och medlare används i domstolens arbete. Flera remissinstanser, bl.a. *Stockholms tingsrätt*, *Falu tingsrätt* och *Umeå tingsrätt*, invänder mot förslaget att medling ska vara förstahandsalternativet vid val av tvistlösningsmetod. *Stockholms tingsrätt* är kritisk till att tingsrättens sedvanliga förlikningsverksamhet ska göras subsidiär till medlingen. *Umeå tingsrätt* anser för sin del att det bör stå helt öppet vilken tvistlösningsmetod som ska användas utan att någon av dem betraktas som ett förstahandsval. *Domstolsverket* menar att det kan ifrågasättas om det inte är mer effektivt att handläggande domare, som redan är inläst på målet, under förberedelsen själv undersöker möjligheten till förlikning och först därefter överväger om medling ska erbjudas. *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* är positiv till förslaget att öka möjligheterna till medling vid domstol men anser att det bör ske genom att behålla och utveckla nuvarande särskild medling.

Skälen för regeringens bedömning

Domare som medlare

Rättens främsta uppgift är att inom skälig tid skipa rätt inom uppställda processuella ramar. Samtidigt är det enligt regeringens mening självklart att rätten även ska bidra till att parterna kan komma överens. Parterna får därigenom snabbare, billigare och under eget inflytande en lösning på sin tvist. I första hand sker detta genom förlikningsförhandling i målet under rättens ledning. Det är normalt ett snabbt förfarande som dessutom är kostnadsfritt för parterna. Förlikningsförhandlingarna är dock offentliga och den ansvarige domaren kan med hänsyn till sin funktion inte agera lika fritt i sin roll som en medlare kan göra. Vid särskild medling har

parterna inflytande över valet av medlare men får samtidigt bekosta denne. Parterna kan hålla förhandlingarna utanför offentligheten och det får inom rimliga gränser ta den tid som behövs.

Utredningen föreslår att medling som utgångspunkt ska bedrivas av särskilt utsedda domare och att sådan medling bör väljas före både förlikningsförhandlingar under rättens ledning och särskild medling, som dock ska finnas kvar. Ett antal remissinstanser, däribland *Stockholms tingsrätt*, *Falu tingsrätt*, *Alingsås tingsrätt* och *Umeå tingsrätt*, riktar kritik mot förslaget och vänder sig inte minst mot tanken att medling av domare ska övervägas före rättens förlikningsverksamhet. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* ifrågasätter om domstolens föreslagna roll som medlare är förenlig med rollen som rättskipningsorgan.

Enligt regeringens mening bör det övervägas vad som kan göras för att ytterligare förbättra användningen av alternativ tvistlösning i domstol. I Sverige har vi inte någon tradition av domare som medlare. Däremot har vi framgångsrikt använt oss av förlikningsförhandlingar under rättens ledning. Utredningen föreslår en lösning som närmast syftar till att skapa en hybrid mellan förlikningsförhandling och särskild medling och försöker därigenom uppnå alla fördelar med båda alternativen. Regeringen konstaterar att utredningens förslag inte är utan invändningar. Förlikningsverksamhet under rättens ledning är en mycket smidig, snabb och framgångsrik form av tvistlösning. Vidare är den utomrättsliga medlingen under stark utveckling och kan sägas bli mer och mer professionell. Att i den situationen införa en ordning med statsfinansierad medling av domare som konkurrerar med de privata alternativen och samtidigt tränger ut rättens förlikningsverksamhet med de fördelar som den är förknippad med vore olyckligt. Vidare är det skillnad mellan den förlikningsverksamhet som sker i domstol och sådan medling som sker utanför domstol. Utredningen synes utgå från att medling närmast är en form av förlikningsförhandling. Det handlar dock om skillnader i bl.a. upplägg, förhållningssätt och pedagogik. Att använda väl så skickliga förlikningsdomare som medlare är därför inte givet den bästa ordningen.

Rättskipningens grundläggande samhällsfunktion är att medverka till att värderingarna bakom den materiella rätten får genomslag. Det råder en bred enighet om att samförståndslösningar innebär stora fördelar, framför allt för parterna men även för samhället i stort. Att försöka få parterna att komma överens är numera en självklar del av rättens arbetsuppgifter och ska inte ses som att domstolarna vill komma bort från sina dömande skyldigheter. Som *Alingsås tingsrätt* anför är det dock viktigt att domstolarna uppfattas som just domstolar med främsta uppgift att döma i mål som är tvistiga.

Att domare ska kunna föra förlikningsförhandlingar ena dagen och leda medlingssammanträden andra dagen och då agera utifrån olika förutsättningar riskerar under alla förhållanden att medföra en otydlighet vad gäller såväl gränsen mellan de olika formerna som domarens roll. Det är inte möjligt och kanske inte heller önskvärt att reglera exakt var gränsen går för hur långt domaren får gå vid respektive tillfälle. Därigenom skapas dock en oklarhet om vad som är det ena och det andra.

Till detta kommer att utredningens förslag förutsätter att domstolsmedling undantas från förhandlingsoffentligheten. Som anförts i avsnitt 7.7.2 är det en tveksam ordning. Frågan om hanteringen av handlingar

som ges in i samband med den tänka medlingsverksamheten väcker också, precis som *Katrineholms tingsrätt* påpekar, frågor om registrering, arkivering, m.m.

Regeringen anser att alla parter ska ha rätt att kunna förvänta sig en professionell hantering av frågan om samförståndslösning i domstol och att de ska erbjudas bra och ändamålsenliga alternativ. Regeringen är emellertid inte övertygad om att detta bäst sker genom att som utredningen föreslår införa domstolsmedling. Förslaget bör därför inte genomföras.

Förlikning och särskild medling i domstol

Att det är en viktig uppgift för tingsrätten att försöka få till stånd samförståndslösningar är något som har understrukits från lagstiftarens sida vid ett flertal tillfällen. I enlighet härmed bedriver domstolarna förlikningsverksamhet i stor omfattning. Även medling är ett bra verktyg för att nå samförståndslösningar. Medling tillhandahålls också redan nu inom ramen för domstolsprocessen, om än i liten omfattning.

En viktig anledning till att medling för närvarande inte används särskilt ofta är att rätten försöker finna samförståndslösningar på annat sätt inom ramen för handläggningen av målet. Rätten har ju en skyldighet att verka för att parterna förlikas. Misslyckas rätten i sina strävanden att få parterna att genom förlikningsförhandlingar komma överens är det inte sannolikt att en medlare skulle lyckas bättre.

De två sätten att lösa tvister mellan parterna på frivillig väg, förlikningsförhandling och särskild medling, har båda sina fördelar. Kort beskrivet kan sägas att förlikning är en snabbare och billigare lösning medan medling kan hållas utanför offentlighetens ljus och ger möjlighet för medlaren att tala friare med parterna och i större utsträckning bidra till uppgörelser på grundval av utomrättsliga faktorer och genom att även dra in andra rättsförhållanden än dem målet rör.

Enligt gällande rätt är förlikningsförhandlingar under rättens ledning förstahandsalternativ när domstolen ska ta upp frågan om samförstånds lösning. Många gånger har detta fog för sig. Samtidigt innebär en sådan lagreglerad subsidiaritetsordning med stor sannolikhet att särskild medling inte övervägs och prövas även i de fall det faktiskt är det lämpligaste och mest ändamålsenliga alternativet.

Regeringen anser att inriktningen bör vara att öka användningen av den nuvarande förlikningsverksamheten och samtidigt förbättra möjligheterna att använda särskild medling och därmed ge den en mer framskjutet roll. Vidare bör det övervägas hur kvaliteten i de båda instituten kan förstärkas. Som utvecklas nedan är det regeringens uppfattning att förlikningsverksamheten och särskild medling bör vara två tydliga och i stort sett lika tillgängliga alternativ under förberedelsen av ett tvistemål i domstol.

6.3 Skyldigheten att verka för förlikning

Regeringens förslag: Rättens skyldighet att verka för förlikning skärps. Rätten ska verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning, om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Svea hovrätt*, *Malmö tingsrätt*, *Konsumentverket*, *Svenskt Näringsliv* och *Sveriges Domareförbund*, tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Företagarna* anser att förslaget bör kunna leda till goda möjligheter att finna rimliga lösningar i tvistemål. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anför att de praktiska effekterna borde bli tämligen marginella och framhåller att alla tvister inte lämpar sig för förlikning. De riktlinjer som dras upp framstår enligt hovrätten emellertid som välgrundade och ryms väl inom domstolens rättskipande funktion. *Riksdagens ombudsmän* pekar på att myndigheten ibland får motta klagomål från parter som känner sig påtvingade en förlikning. *Hässleholms tingsrätt* menar att den nuvarande ordningen, där den enskilde domarens intresse för förlikningsverksamhet i viss utsträckning styr om frågan aktualiseras i det enskilda målet, inte är bra. *Alingsås tingsrätt* anser att särskilda förlikningsdomare bör kunna utses. *Domstolsverket* anser att det är av vikt att genomföra kompetensutvecklingsinsatser.

Skälen för regeringens förslag

Att verka för förlikning

Enligt den nuvarande regleringen i 42 kap. 17 § första stycket RB ska rätten, om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning.

Som konstateras i avsnitt 5 har parterna i allmänhet mycket att vinna på att träffa en förlikning i en pågående process. Genom förlikningen får tvisten ett snabbt avslut. Därmed besparas parterna den tid, de kostnader och det besvär som en fortsatt process skulle medföra. En förlikning gynnar vidare möjligheten för parterna att fortsätta ett samarbete eller en affärsrelation sedan tvisten har avslutats. 1999 års rättegångsutredning föreslog att rättens skyldighet att verka för förlikning skulle formuleras strängare. Enligt förslaget skulle en omvänd presumtion gälla så att rätten, om det inte var olämpligt, skulle ha en skyldighet att verka för förlikning (SOU 2001:103 s. 297 f.). Dåvarande regering ansåg dock i den efterföljande propositionen att redan gällande rätt gav uttryck för vikten av att rätten verkar för att parterna kommer överens och fann inte skäl att ålägga rätten att gå längre i sitt aktiva strävande efter en överenskommelse (prop. 2004/05:131 s. 210 f.).

Utredningen föreslår att rätten, om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, ska verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning. Remissinstanser ställer sig bakom förslaget.

Regeringen anser att det finns fördelar med förslaget och att det kan leda till att förutsättningarna för att nå en förlikning förbättras. Den föreslagna ordningen svarar väl mot den roll och det ansvar som rätten bör ha. Ordalydelsen i den nuvarande regleringen ger intryck av att rätten bör leta efter omständigheter som talar för att det är lämpligt i det enskilda målet att verka för förlikning för att frågan ska tas upp. Det torde emellertid vara i ytterst få fall, om ens några, där det inte kan anses vara till parternas bästa att rätten i vart fall presenterar de fördelar som en förlikning för med sig. För att rätten ska kunna underlåta att väcka frågan om förlikning anser regeringen att det bör finnas konkreta skäl som talar emot det. Regeringen föreslår därför att rätten, om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, ska verka för att parterna förlikas.

Sedan år 2006 omfattar bestämmelsen i 42 kap. 17 § första stycket RB även indispositiva tvistemål. Redan 1999 års rättegångsutredning, liksom senare Vårdnadskommittén, föreslog att ett skärpt krav att verka för samförståndslösning även skulle gälla i indispositiva tvistemål (SOU 2001:103 och 2005:43). Även utredningen anser att ett skärpt krav att verka för samförståndslösningar bör gälla för indispositiva mål. Regeringen anser att fördelarna med den ordning som redovisas ovan gör sig gällande också i indispositiva tvistemål, även om övervägandena om när det kan vara olämpligt att ta upp frågan kan variera mellan måltyperna, t.ex. med hänsyn till barnets bästa. Förslaget bör därför omfatta även dessa mål.

Förlikningsdomare

Att rätten, som föreslås ovan, i stort sett alltid ska verka för att parterna när en förlikning är ägnat att förbättra förutsättningarna för att fler mål ska kunna lösas på frivillig väg. Detta löser dock inte problemet med att alla domare inte är lika lämpade eller intresserade av att bedriva förlikningsförhandlingar. Vilken hjälp parterna får att nå en överenskommelse riskerar därför att bli beroende av vilken domare som tilldelas målet. Enligt regeringens uppfattning är det en självklarhet att förlikningsförhandlingarna förs på ett professionellt sätt och att de domare som håller i förhandlingarna är lämpade för uppgiften.

Utredningen föreslår, som en del av sitt förslag om domstolsmedling, att två domare på varje tingsrätt ska utbildas att medla. Det förslaget är i linje med den specialiseringstanke som växt fram inom Sveriges Domstolar under senare år och som syftar till att säkerställa kompetensen på olika områden. Ett sätt att förstärka kvaliteten på förlikningsverksamheten i tingsrätterna, i enlighet med denna tanke, skulle kunna vara en ordning som innebär att endast särskilt utsedda domare med särskild fallenhet för konfliktlösning ansvarar för förlikningsförhandlingarna. En sådan ordning är enligt regeringens mening dock av flera skäl knappast genomförbar. Det är inte möjligt med en ordning där vissa domare ensamma ansvarar för förberedelsen av alla tvistemål som ju förlikningsförhandlingarna utgör en integrerad del av. Inte heller framstår alternativet att målen regelmässigt överlämnas till sådana domare inför förlikningsförhandlingarna som en framkomlig väg eftersom det skulle

komplitera handläggningen av många mål och dessutom vara resurskrävande. Regeringen anser att lösningen inte ligger i att befria många domare från en väsentlig arbetsuppgift vid handläggningen av tvistemål utan att i stället säkerställa att så många som möjligt av dem har den kompetens och det intresse som krävs för att på ett framgångsrikt sätt kunna bedriva förlikningsförhandlingar och hjälpa parterna att komma överens. Mot den angivna bakgrunden anser regeringen att det som utgångspunkt bör vara en uppgift för alla domare att på ett kompetent sätt verka för förlikning i flertalet tvistemål.

Det nu sagda hindrar naturligtvis inte en strävan mot ytterligare specialisering inom detta område. Som bl.a. *Alingsås tingsrätt* anför kan det vara värdefullt att det vid en domstol finns domare med särskilt intresse för konfliktlösning och förlikningsverksamhet som kan ta sig an förlikningsförhandlingarna i ett mål där särskild kompetens är nödvändig för att nå ett bra resultat. Det bör vara upp till domstolarna själva att avgöra på vilket sätt en sådan ordning skulle kunna organiseras.

Som bl.a. *Växjö tingsrätt* och *Kammarrätten i Jönköping* anför bör det finnas möjligheter för domare att få ökad kunskap om förlikningsförhandlingar och att även specialisera sig. Det är därför viktigt att det, t.ex. inom ramen för Domstolsakademin, finns goda möjligheter till utbildning inom detta område.

6.4 Särskild medling

6.4.1 Förutsättningarna för att använda särskild medling

Regeringens förslag: Rätten ska när den verkar för förlikning överväga om detta kan ske genom särskild medling.

Utredningens förslag: Utredningen, som föreslår att rätten alltid ska överväga om parterna ska erbjudas domstolsmedling, tar inte särskilt ställning till användningen av särskild medling.

Remissinstanserna: Endast en remissinstans uttalar sig särskilt i denna del. *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* anser att det ska vara obligatoriskt att utreda förutsättningarna för särskild medling.

Skälen för regeringens förslag: Särskild medling är enligt nuvarande ordning avsedd att reserveras för mål som kan antas kräva stora resurser i det ordinära domstolsförfarandet (prop. 1986/87:89 s. 207). En förutsättning för att medling ska kunna komma i fråga i ett dispositivt tvistemål är i praktiken att inte någon av parterna motsätter sig medling. Domstolen bestämmer vem som ska utses till medlare. Stor vikt läggs dock vid parternas önskemål och i praktiken bör det inte förekomma att någon som inte godtas av båda parter utses till medlare. Om parterna inte har förtroende för medlaren minskar rimligen förutsättningarna för medlaren att lyckas i sitt uppdrag. Kostnaderna för medlaren ska betalas av parterna. Är en part berättigad till rättshjälp kan kostnaderna täckas av rättshjälpen (18 § rättshjälpslagen [1996:1618]).

Svenska studier av sådan medling som domstol beslutar om (särskild medling) visar att en av anledningarna till att medling inte används oftare

är att det är ett alternativ som är okänt och därför inte ens blir föremål för överväganden (utredningen s. 95 f.). Regeringen anser, liksom utredningen, att användningen av medling bör utökas. Med hänsyn till regeringens inställning till domstolsmedling (se närmare avsnitt 6.2) bör detta ske genom att i större utsträckning utnyttja särskild medling. Det ligger också i linje med *Västsvenska Industri- och Handelskammarens* inställning. Skäl för särskild medling kan vara målets art eller omfattning liksom parternas önskemål. Medlingsförfarandet bör alltså inte endast reserveras för mål som kan antas kräva stora resurser. Önskemålet att dra in andra rättsförhållanden kan liksom nu vara ett skäl att välja särskild medling liksom behovet eller intresset av att göra en mer skönsmässig bedömning. En annan anledning att välja särskild medling kan vara att parterna har önskemål om en viss medlare. En ytterligare anledning till att välja medling kan vara parternas önskan att hålla diskussionen utanför offentligheten.

Regeringen anser att alternativet att förordna om särskild medling bör övervägas i fler fall än som sker enligt nuvarande ordning. Redan av 42 kap. 6 § RB framgår att rätten ska klargöra om det finns förutsättningar för parterna att förlikas eller på annat sätt uppnå en samförståndslösning. Att tydligare lyfta fram särskild medling kräver dock att förlikningsförhandlingar och särskild medling i 42 kap. 17 § RB i större utsträckning likställs. Rätten bör således i varje enskilt mål ta ställning till om förlikning eller medling är det som är mest lämpligt utifrån vad tvisten rör, hur omfattande den är, parternas inställning och i övrigt vilka särskilda omständigheter som föreligger i det enskilda fallet.

Utomrättslig medling är på stark frammarsch och uppmärksammas i många olika sammanhang. Därigenom bedöms tillgängligheten av medlare och kännedom om medling öka. Det nuvarande problemet med bristande tillgång på medlare bedöms därmed minska. Domstolsverket kommer också att ges i uppdrag att bl.a. föra en förteckning över medlare (se närmare avsnitt 7.8).

6.4.2 Parternas samtycke

Regeringens förslag: Parterna ska lämna sitt samtycke för att rätten ska kunna besluta om särskild medling.

Utredningens förslag överensstämmer i princip med regeringens.

Remissinstanserna invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Frågan om parternas samtycke till särskild medling är inte lagreglerad. I praktiken förordnas dock medlare endast om parterna samtyckt till det. Utredningen föreslår att det införs en uttrycklig bestämmelse om att parterna måste lämna sitt samtycke för att rätten ska kunna besluta om medling.

Medlingsförfarandet bygger i hög grad på parternas medverkan och förtroende. Om parterna inte är med på att medling äger rum är utsikterna till en framgångsrik medling inte särskilt goda. Parterna har dessutom en ovillkorlig rätt att få sin sak prövad i domstol. Mot denna bakgrund bör en part som valt domstolsprövning, eller som dragits in en domstols-

process, inte tvingas att bekosta ett medlingsförfarande som han eller hon inte finner meningsfullt. För att medling ska äga rum bör det därför enligt regeringens mening krävas att parterna samtycker till det.

6.4.3 När bör frågan om medling väckas?

Regeringens bedömning: Det bör inte i lag anges när frågan om särskild medling ska tas upp av rätten.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår – som en del av förslaget med domstolsmedling – att frågan om medling ska väckas så snart det kan ske under målets handläggning, normalt när svaromålet har kommit in.

Remissinstanserna: Några remissinstanser yttrar sig särskilt i denna del. *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* anser att medling bör ske tidigt i processen medan *Katrineholms tingsrätt* menar att medling bör avvakta till en senare tidpunkt när parternas ståndpunkter och bevisläget har klarnat. *Juridiska Fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* är av uppfattningen att medling ofta har störst chans att lyckas nära inpå huvudförhandlingen. *Stockholms tingsrätt* anser att det i vissa fall är en fördel att ta upp frågan tidigt medan det i andra fall är lämpligare att avvakta en tid.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt gällande rätt kan frågan om medling väckas när som helst under förberedelsen av målet.

Regeringens uppfattning är att det i vissa fall är en fördel att som utredningen föreslår ta upp frågan tidigt medan det i andra fall är lämpligare att i enlighet med vad *Katrineholms tingsrätt* anför avvakta till dess vissa frågor eller oklarheter retts ut. Ju tidigare förordnandet sker desto större blir i princip vinsten med medling om den leder till en överenskommelse. Det är dock inte alltid de processekonomiska vinstererna blir större vid tidig medling. Medling i ett tidigt skede kan nämligen innebära att medlingsförfarandet blir mer omfattande och mer komplicerat. Om ett mål överlämnas till en medlare på ett tidigt stadium ges inte heller den ansvarige domaren tillfälle att bedriva den processledning som många gånger är behövlig för att förbereda målet för avgörande och för att skapa goda förutsättningar för en samförståndslösning. Förutsättningarna för att medlingen ska lyckas är ofta större om parternas ståndpunkter och bevislägen är någorlunda klarlagda. Det kan vara värdefullt att medlaren har möjlighet att konfrontera parterna med brister i deras talan, få dem att ifrågasätta tyngden i sin bevisning, m.m. Vidare bör en förfrågan om medlingshjälp ställas först när båda parter inser att medling är det bästa alternativet. Denna tidpunkt varierar.

Mot den angivna bakgrunden bedömer regeringen att det inte finns anledning att i lag ange när frågan om medling ska tas upp utan det bör överlämnas till domaren i det enskilda målet att avgöra.

6.4.4 Tidsfrist för medling

Regeringens förslag: Rätten ska ange en för målet anpassad lämplig tidsfrist inom vilken medlingen ska vara slutförd. Tidsfristen kan förlängas av rätten om det finns särskilda skäl.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen – som föreslår en ordning med domstolsmedlare – föreslår att den frist rätten ska ange inte får överstiga två månader.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det. Några remissinstanser, däribland *Svea hovrätt*, *Hyses- och arrendenämnden i Malmö* och *Svenskt Näringsliv*, ifrågasätter om två månader är tillräckligt lång tid för att nå en överenskommelse. *Katrineholms tingsrätt* ifrågasätter behovet av att i lag föreskriva en tidsfrist. Om det kan anses finnas behov av någon lagregel som skapar förutsättningar för snabbhet, kan det vara tillräckligt att rätten ges möjlighet att föreskriva en efter förhållandena lämpligt anpassad tidsfrist. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* anser att parterna bör kunna träffa avtal om en kortare eller längre tid än två månader.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande rätt finns ingen tidsfrist för särskild medling i dispositiva mål.

Eftersom särskild medling äger rum i ett vid domstol anhängiggjort mål har rätten, jämte parterna, ett ansvar för att målet inte försenas i onödan. Den för målet ansvarige domaren måste därför följa upp medlingen. Ett sätt att göra det är att som utredningen föreslår sätta en tidsfrist inom vilken medlingen ska vara slutförd och som vid behov skulle kunna förlängas. Ett alternativ är att den för målet ansvarige domaren för en dialog med medlaren och parterna om hur medlingsförsöket fortskrider och vid behov erinrar parterna om domstolens och parternas gemensamma ansvar för att målet drivs framåt. Ett sådant alternativ är mer flexibelt men ger inte rätten något medel att ta till i det fall medlingen ändå drar ut på tiden.

Enligt regeringens mening framstår det som mest lämpligt att rätten föreskriver en tidsfrist. Med hänsyn till den varierande omfattningen och karaktären av de tvister som kan komma i fråga för medling bör en sådan tidsfrist inte fastställas i lag utan bestämmas i det enskilda fallet av den för målet ansvarige domaren. Tidsfristen bör kunna förlängas av rätten om det finns särskilda skäl. För det fall medlingen inte avslutats när tidsfristen löpt ut och tidsfristen inte förlängs ska handläggningen av målet fortsätta.

6.4.5 Kostnaderna för medling

Regeringens bedömning: En parts kostnad för medlingsförfarandet bör även fortsättningsvis kunna ersättas som rättegångskostnad om medlingen inte leder till en överenskommelse.

Parterna bör liksom tidigare svara solidariskt för medlarens ersättning.

Utredningens förslag: Parterna ska stå sina egna kostnader under medlingsförfarandet. Dessa kostnader kan inte göras gällande som rättegångskostnader om medlingen inte leder till en överenskommelse. I förhållande till en utomstående medlare svarar parterna solidariskt för medlarens ersättning.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissinstanser uttalar sig särskilt i denna del. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* och *Allmänna reklamationsnämnden* anser att medling och förlikningsförhandlingar i detta hänseende bör behandlas på samma sätt.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt gällande rätt bekostar parterna själva en särskild medlare. Parterna svarar solidariskt för denna kostnad. Parternas kostnadsansvar har anförts som ett skäl till att medling inte används i någon större utsträckning. Om någon av parterna har rättshjälp svarar dock staten för medlingen.

Det finns inte någon anledning att inskränka den möjlighet som nu finns att få kostnaderna för medlaren ersatta inom ramen för rättshjälp. I övrigt finns det dock varken anledning eller ekonomiskt utrymme att låta staten stå för kostnaden för en utomstående medlare. Parter som avskräcks av kostnaden har möjlighet att få hjälp med lösningen av sin tvist genom domstolens förlikningsverksamhet. Nuvarande ordning bör alltså gälla även fortsättningsvis. Liksom enligt gällande rätt bör kostnaden bäras av parterna solidariskt.

Enligt 18 kap. 8 § RB ska ersättning för rättegångskostnad fullt motsvara bl.a. kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Såsom åtgärd för rättegångens förberedande anses förhandling för biläggande av tvistefråga som har omedelbar betydelse för partens talan. Det förutsätts alltså enligt lagtexten att försöken att komma överens avsett tvistefrågor som haft omedelbar betydelse för partens talan för att kostnad som uppstått i samband därmed ska vara ersättningsgill. Om dessa försök bidragit till att tvistefrågorna klarlagts och förenklats bör således ersättning kunna utgå för sådan kostnad.

Utredningen föreslår att kostnaden för medling inte ska kunna göras gällande som rättegångskostnad om medlingen inte leder till en överenskommelse. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* och *Allmänna reklamationsnämnden* anser att medling och rättens förlikningsverksamhet bör behandlas på samma sätt. Regeringen instämmer i att det inte vore lämpligt att göra åtskillnad mellan medling och förlikningsverksamhet i detta hänseende eftersom syftet är detsamma. En åtskillnad mellan de båda metoderna skulle också kunna verka styrande i valet mellan dem. Med hänsyn härtill och till att gällande ordning även i övrigt framstår som ändamålsenlig anser regeringen att en parts kostnad för medling också i fortsättningen bör kunna ersättas som rättegångskostnad i de fall medlingen inte leder till en överenskommelse.

6.5 Förlikning och medling i hovrätt

Regeringens förslag: Om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter bör hovrätten verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning. Hovrätten ska kunna besluta om särskild medling i dispositiva tvistemål om parterna samtycker till det.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser att den erfarenhet hovrätten har av förlikningsverksamhet i tvistemål bäst skulle återspeglas i en regel av samma innehåll som den som för närvarande gäller för tingsrätt.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande ordning

Bestämmelserna i 42 kap. 17 § RB om skyldighet att verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning och om möjligheten till särskild medling gäller endast för processen i tingsrätten. Även i hovrätten förekommer det dock att rätten på olika sätt undersöker om det finns förutsättningar för parterna att komma överens. Vidare förekommer förhållandevis ofta att parterna förliks på egen hand i hovrätten. Medling torde däremot inte förekomma.

Förlikning

Lämpligheten av att bedriva förlikningsverksamhet i hovrätt har ibland ifrågasatts. Rättegångsutredningen uttalade i sitt slutbetänkande att rättens förlikningsverksamhet i regel bör ske med betydligt större försiktighet i hovrätt än i tingsrätt. Detta dels med hänsyn till att parterna haft möjlighet att överväga förlikningsmöjligheterna redan i tingsrätten, dels på grund av att det i hovrätten finns en tingsrättsdom enligt vilken en part vanligen är att anse som vinnande. En förlikning skulle enligt rättegångsutredningen inte vara lika lockande för den part som vunnit i tingsrätten som för den förlorande parten (SOU 1987:46 s. 147). I den efterföljande propositionen uttalades dock att det inte borde vara helt uteslutet att hovrätten tar upp förlikningsfrågan med parterna och att frågan om i vilken utsträckning detta borde ske får bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet (prop. 1988/89:95 s. 50).

Att hovrätten agerar i syfte att få parterna att träffa en förlikning förekommer redan och kan enligt regeringens uppfattning inte ifrågasättas. Tvärtom gör sig fördelarna med en förlikning gällande även i hovrätt. Detta gäller i såväl dispositiva som indispositiva tvister. Förutsättningarna kan till och med ha förändrats så att möjligheterna till en förlikning har förbättrats. Det kan t.ex. förhålla sig så att utfallet av tingsrättsdom har gjort den tappande parten mer förlikningsbenägen. Den vinnande parten kan å sin sida ha intresse av en förlikning t.ex. i syfte att säkerställa möjligheterna till betalning eller för att undvika att lägga ner

tid och pengar på en process i hovrätten. Tingsrättens dom kan dock verka hämmande på en parts vilja att vara den som först tar ett steg mot en uppgörelse i godo. Därför kan rättens agerande ofta vara en förutsättning för att förlikningsförhandlingar ska komma till stånd i hovrätten. Mot den angivna bakgrunden finns det enligt regeringens mening anledning att reglera hovrättens förlikningsverksamhet.

När det gäller den närmare utformningen av en sådan reglering talar de allmänna fördelar som förlikningar för med sig för parterna och för samhället för att bestämmelsen utformas på motsvarande sätt som den som föreslås för tingsrätt (se närmare avsnitt 6.3). Det som talar mot en sådan omfattande skyldighet är främst hovrättens roll som överinstans. Den viktigaste uppgiften för en hovrätt är att kontrollera de tingsrättsavgöranden som överklagas och att rätta eventuella felaktigheter. Hovrätten ska alltså i första hand vara en garant för materiellt riktiga avgöranden. Hovrätten måste dessutom ha ett visst ansvar för rättsbildningen (prop. 2004/05:131 s. 171). Det måste också alltid vara med parternas bästa i sikte som frågan om förlikning tas upp av rätten. Mot den bakgrunden anser regeringen att det inte finns skäl att ålägga hovrätten en uttrycklig skyldighet att verka för förlikning. I stället bör bestämmelsen ges en fakultativ utformning.

Den föreslagna bestämmelsen bedöms få sin främsta betydelse genom att den kan leda till att hovrätterna blir mer uppmärksamma på om det är möjligt att få till stånd en förlikning och att de dessutom, när så bedöms lämpligt, kan mer aktivt hjälpa parterna att nå en frivillig överenskommelse.

Frågan om i vilket skede av målets handläggning det kan anses lämpligt att ta upp frågan om förlikning bör avgöras av hovrätten, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Normalt bör hovrätten avvakta med att väcka frågan om förlikning till dess att frågan om prövnings-tillstånd är avgjord.

Frågan om förlikning i hovrätt bör ofta kunna väckas genom att hovrätten kontaktar parterna för att efterhöra om det finns intresse och förutsättningar för att försöka nå en frivillig överenskommelse. Det är främst i de fall hovrätten håller sammanträde som frågan om förlikningsförhandlingar under rättens ledning kan aktualiseras. Enligt 50 kap. 10 § tredje stycket RB får ett förberedelsesammanträde hållas i hovrätten om det behövs för en ändamålsenlig handläggning av målet. I förarbetena till bestämmelsen sägs att möjligheterna till en förlikning ofta underlättas vid en muntlig förberedelse (prop. 1988/89:95 s. 78). Mot denna bakgrund bör det inte finnas något hinder mot att hovrätten kallar parterna till sammanträde endast i syfte att föra förlikningsförhandlingar.

En lagreglering av hovrättens förlikningsverksamhet bör enligt regeringens mening även omfatta samförståndslösningar i indispositiva mål på samma sätt som gäller enligt motsvarande regel för tingsrätt. Hovrätten bör således även i sådana mål ha en lagreglerad möjlighet att verka för att parterna löser sin tvist på frivillig väg.

Medling

Enligt gällande rätt finns det ingen möjlighet för hovrätten att besluta om särskild medling. Det skulle dock enligt regeringens mening vara av värde i dispositiva tvistemål att en sådan möjlighet fanns för parterna. Som utredningen föreslår bör därför en möjlighet för hovrätt att besluta om särskild medling införas. Mot bakgrund av hovrättens ställning och funktion som överinstans bör möjligheten att erbjuda särskild medling utnyttjas med försiktighet. Att förordna om medling bör normalt kräva att det bedöms finnas goda förutsättningar att på det sättet nå en överenskommelse och att det bedöms vara processekonomiskt fördelaktigt för parterna. I första hand bör därför medling ske på parternas begäran eller om det av något särskilt skäl framstår som lämpligt att använda medling. Har parterna genomgått ett medlingsförfarande i tingsrätten bör det endast undantagsvis anses lämpligt att på nytt besluta om medling i hovrätten.

7 Genomförandet av medlingsdirektivet

7.1 Medlingsdirektivet och internationella instrument

Medlingsdirektivet

Inom EU antogs år 2008 ett direktiv om vissa aspekter på medling på privaträttens område (Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG). Direktivet syftar till att främja medling och säkra ett väl avvägt samspel mellan medling och domstolsförfaranden. Det ska tillämpas på gränsöverskridande tvister på privaträttens område med undantag för sådana rättigheter och skyldigheter som parterna inte förfogar över enligt relevant tillämplig lagstiftning (artikel 1). Direktivet är inte bindande för eller tillämpligt i Danmark (artikel 1.3 och beaktandesats 30).

Medlingen definieras som ett strukturerat förfarande genom vilket två eller flera parter på egen hand frivilligt försöker nå en överenskommelse om lösning av en tvist med hjälp av en medlare. Med medlare avses varje tredje man som ombeds utföra en medling på ett effektivt, opartiskt och kompetent sätt. Medling som sker inom ramen för en domstolsprocess omfattas inte av direktivets tillämpningsområde, om den utförs av en domare som ansvarar för handläggningen av målet i fråga (artikel 3).

Medlemsstaterna ska uppmuntra medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster att utarbeta och ansluta sig till frivilliga uppförandekoder och andra effektiva mekanismer för kvalitetskontroll. Medlemsstaterna ska också uppmuntra till utbildning (artikel 4).

Medlemsstaterna ska säkerställa att parterna, eller en av dem med de andras uttryckliga medgivande, kan begära att innehållet i en skriftlig medlingsöverenskommelse görs verkställbart. Överenskommelsen ska förklaras verkställbar om inte dess innehåll strider mot lagstiftningen i den medlemsstat där begäran görs eller den medlemsstatens lagstiftning inte möjliggör verkställighet (artikel 6).

Medlemsstaterna ska säkerställa att, om parterna inte kommer överens om annat, varken medlarna eller dem som är involverade i hanteringen av

medlingen åläggs att vittna i domstol om information som framkommer till följd av eller i samband med ett medlingsförfarande, utom när det är nödvändigt av tvingande hänsyn till allmänintresset i aktuell medlemsstat eller när det är nödvändigt för att överenskommelsen ska kunna genomföras eller verkställas (artikel 7).

Medlemsstaterna ska säkerställa att parter som väljer medling inte därefter hindras från att senare inleda rättsliga förfaranden eller skiljeförfaranden vad avser den tvist medlingen avser genom att talefrister eller preskriptionstider löper ut under medlingen (artikel 8).

Medlemsstaterna ska uppmuntra att information om hur man kontaktar medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster finns tillgänglig för allmänheten, särskilt på Internet (artikel 9).

Internationella instrument

FN:s kommission för internationell handelsrätt (UNCITRAL) antog år 2002 en modellag om medling i internationella kommersiella tvister. Modellagen är tänkt att användas som ett verktyg för att harmonisera staters lagstiftning på området. Medling definieras i modellagen som ett förfarande där parterna begär assistans av en tredje man för att nå en samförståndslösning i en tvist. Förfaranden där parterna kan påtvingas en lösning omfattas inte. Inte heller omfattas den förlikningsverksamhet som en domare bedriver inom ramen för handläggningen av ett mål. Modellagen innehåller bl.a. ett antal bestämmelser angående formen för medlingsförfarandet, t.ex. regler om när medlingsförfarandet ska anses inlett, hur en medlare utses, genomförandet av medlingen samt regler om tystnadsplikt och förbud mot att föra bevisning om sådant som framkommit under medlingen.

Europarådet antog år 2002 en rekommendation om medling i civilrättsliga angelägenheter (Rec [2002] 10). I rekommendationen definieras medling som en tvistlösningsmekanism varigenom parterna med hjälp av en medlare för förhandlingar beträffande sina tvistefrågor. Det anges att medlaren ska agera oberoende och opartiskt samt säkerställa att principen om en jämbördig process respekteras under medlingsförfarandet. Medlaren har ingen befogenhet att tvinga på parterna en lösning. Det som förekommit under medlingen ska vara konfidentiellt och får inte användas efter avslutat förfarande, om inte annat följer av en överenskommelse mellan parterna eller föreskrivs i nationell rätt. Utbildning av medlare och ansvarsregler för medlare uppmuntras. Vidare finns bestämmelser om information om medling.

7.2 En medlingslag för privaträttsliga tvister

Regeringens förslag: En lag om medling i vissa privaträttsliga tvister införs.

Lagen ska gälla medling i sådana privaträttsliga tvister där förlikning om saken är tillåten.

Lagen ska inte gälla sådan medling som sker i Sverige i ett mål eller ärende hos domstol, annan myndighet eller skiljenämnd. Den ska inte heller gälla förlikning i domstol eller nämnd.

Regeringens bedömning: UNCITRAL:s modellag bör inte införas i svensk rätt.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget eller bedömningen. *Stockholms Handelskammare* anser att även bestämmelser om medling i domstol ska tas in i den nya lagen. *Svea hovrätt* anser att det finns anledning att förtydliga vilka tvister som omfattas av den nya lagen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Privaträttsliga tvister

Tillämpningen av medlingsdirektivet är begränsad till ”privaträttsens område” (artikel 1.2). I direktivet definieras inte innehållet i eller räckvidden av detta begrepp. Avsikten är dock att begreppet ska vara autonomt. Användningen av begreppet ska alltså inte ses som en hänvisning till nationell rätt. En fråga kan därmed enligt nationell rätt kategoriseras som offentligrättslig men ändå omfattas av direktivet. Avgörande är i stället om frågan enligt den för instrumentet självständiga EU-rättsliga tolkningen är privaträttslig eller inte. Den tolkningen ska göras mot bakgrund av direktivets syfte och systematik.

Direktivet omfattar inte skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor eller statens ansvar för handlingar eller underlåtenhet vid utövandet av offentliga maktbefogenheter (artikel 1.2). Straffrätten faller naturligtvis också utanför tillämpningsområdet. Vidare görs undantag för sådana rättigheter som parterna inte förfogar över enligt tillämplig lagstiftning. I beaktandesats 10 upprepas och utvecklas att direktivet inte bör tillämpas på rättigheter och skyldigheter som parterna enligt berörd tillämplig lag inte får besluta om själva, såsom vissa familje- och arbetsrättsliga rättigheter och skyldigheter. Förutom att det ska vara fråga om en privaträttslig tvist ska det alltså handla om en fråga som parterna förfogar över. Detta innebär att direktivet kan få olika tillämpningsområde i olika medlemsstater, eftersom denna fråga ska bedömas enligt tillämplig nationell lag. Även om bedömningen av vad som är en privaträttslig tvist bestäms autonomt, blir tillämpningsområdet alltså inte helt autonomt bestämt.

Mot den angivna bakgrunden föreslås i promemorian att den reglering som övervägs med anledning av direktivet bör omfatta sådana privat-

rättsliga tvister som i Sverige är dispositiva, dvs. tvister där förlikning om saken är tillåten. Regeringen delar den bedömningen.

För svenskt vidkommande innebär detta att mycket av den medling som bedrivs i privat regi, t.ex. genom olika medlingsinstitut, omfattas. Inom direktivets tillämpningsområde faller också särskild medling i dispositiva tvistemål i domstol och medling i hyres- och arrendenämnd.

Att medlingsdirektivet fokuserar på sådan medling där parterna fritt disponerar över tvisteföremålet ligger i linje med medlingen som en avtalsbaserad tvistlösningsform. Visserligen förekommer medling också i indispositiva tvister, men i dessa fall krävs myndighets godkännande för att en överenskommelse mellan parterna ska kunna göras gällande. Det finns också redan möjligheter att få sådana överenskommelser verkställbara genom medverkan av såväl domstol som annan myndighet. Behovet av att ytterligare reglera denna typ av tvister framstår mot denna bakgrund som klart begränsat. I promemorian görs bedömningen att indispositiva tvister inte bör omfattas av det sakliga tillämpningsområdet. Regeringen konstaterar att en ordning som innefattar även indispositiva tvister ställer helt andra krav på den prövning som ska göras. I beaktandesats 21 finns en erinran om att det i Bryssel II-förordningen (Rådets förordning (EG) 2201/2003 av den 27 november 2003) föreskrivs att en överenskommelse mellan parter måste vara verkställbar i den medlemsstat där den ingicks för att den ska kunna vara verkställbar i en annan medlemsstat och ett konstaterande att medlingsdirektivet inte bör uppmuntra till att kringgå den ordningen. Mervärdet av att införa en ordning som möjliggör verkställbarhet vid sidan av Bryssel II-förordningen framstår därför som litet. Det framstår dessutom inte som lämpligt att för dessa tvister möjliggöra konfidentialitet för uppgifter som en part lämnar gentemot den andra parten, när det är fråga om omständigheter som rör ett barns bästa eller andra skyddsvärda intressen som parterna inte fritt förfogar över. Sammantaget gör regeringen bedömningen att indispositiva tvister inte bör omfattas av de övervägande som görs i denna lagrådsremiss.

Svea hovrätt anser att den avgränsning till dispositiva privaträttsliga tvister som nu föreslås bör förtydligas. Regeringen har förståelse för den synpunkten. Det är dock förenat med betydande svårigheter att klart avgränsa de tvister som omfattas. Vilka frågor som är respektive inte är förlikningsbara får bestämmas med ledning av materiell rätt. Ett typexempel på en förlikningsbar fråga är om det föreligger en fordran på grund av avtalsbrott. Ett typexempel på en icke förlikningsbar fråga är vem av föräldrarna som ska ha vårdnaden om ett barn. Som hovrätten påtalar finns det t.ex. på konkurrensrättens område tvister som har såväl dispositiva som indispositiva inslag. I den utsträckning de är dispositiva kommer de att omfattas av tillämpningsområdet, annars inte. Av särskild betydelse för internationella tvister är räckvidden av den lagstiftning vars tvingande inslag skulle kunna göra tvisten indispositiv. Det får avgöras från fall till fall, om motsvarande utländska tillämpliga lag är av sådant slag att förlikning inför svensk domstol inte skulle godtas.

En ny lag införs

Ett EU-direktiv är en rättsakt som riktar sig till medlemsstaterna och som syftar till att få till stånd samordnade regler. Ett direktiv är bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås genom direktivet, men det överlåter till medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet. Det innebär att medlemsstaterna inte är bundna av sådant som direktivets terminologi och systematik, om det avsedda resultatet uppnås på något annat sätt. Enskilda ska ha möjlighet att identifiera sina rättigheter enligt direktivet och göra dessa rättigheter gällande. Finns det redan nationella regler som uppfyller direktivets målsättning behövs inga särskilda åtgärder. I annat fall måste regler införas.

Som framgår av följande avsnitt kräver både direktivet och regeringens syn på ett stärkt medlingsinstitut att nya regler införs i svensk rätt. När det gäller medlingsdirektivet innehåller det bestämmelser som får rättsverkningar för enskilda, bl.a. medlingens inverkan på preskriptionstider och talefrister samt verkställbarhet, som bör regleras i lag. Det finns inte någon sammanhållen reglering av frågor som rör medling i dispositiva tvister i Sverige. Bestämmelser om medling i tvistemål och mål vid hyres- och arrendenämnd finns i respektive förfarandelag, dvs. rättegångsbalken och lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder. Bestämmelser om verkställbarhet och verkställighet av förlikningar som träffats i ett dispositiv tvistemål finns i rättegångsbalken och utskönningsbalken (17 kap. 6 § RB samt 3 kap. 1 och 13 §§ UB). Till stor del bedrivs dock medling utan författningsstöd.

Som anges i promemorian är det inte ett alternativ att ta in samtliga nya bestämmelser i förfarandelagarna. *Stockholms Handelskammare* anser att det för att öka medlingens attraktionskraft behövs en sammanhållen medlingslag som reglerar såväl medling i samband med en domstolsprocess som privat medling. Regeringen ser för sin del inga direkta fördelar med att ur befintlig processlagstiftning bryta ut regler med koppling till medling. De har i dessa lagar ett naturligt samband med handläggningen av de mål eller ärenden som medlingstvisterna rör. I promemorian görs bedömningen att om de bestämmelser som föreslås inte har sitt sammanhang i befintlig lag bör de tas in i en ny lag om medling. Regeringen delar den uppfattningen. Härigenom skapas ett i huvudsak samlat regelverket för den privata och utländska medling som med anledning av direktivet behöver regleras.

Medlingsdirektivet omfattar inte vad vi i Sverige kallar förlikningsförhandlingar, dvs. åtgärder i tvistemål som vidtas av den för målet ansvariga domaren för att parterna ska komma överens. Redan av den anledningen bör dessa undantas från den nya lagens tillämpningsområde. Motsvarande bör gälla för förlikningsverksamhet vid skiljenämnd, hyres- och arrendenämnd samt Statens va-nämnd. När det gäller medling som sker inom ramen för mål och ärenden i domstol samt hyres- och arrendenämnd omfattas de av direktivet. Regeringen konstaterar att det för sådan medling redan finns regelverk i respektive processlag (rättegångsbalken och lagen om arrendenämnder och hyresnämnder). De eventuella ytterligare bestämmelser som krävs med anledning av direk-

tivet bör därför lämpligen infogas i dessa lagar. Inte heller sådan medling bör alltså omfattas av den nya lagens tillämpningsområde.

Sammantaget bör alltså den nya lagen gälla medling i sådana privaträttsliga tvister där förlikning om saken är tillåten. Lagen ska dock inte gälla sådan medling eller förlikningsverksamhet som sker i Sverige inom ramen för ett mål eller ärende hos domstol, annan myndighet eller skiljenämnd.

UNCITRAL:s modellag

Som anges i avsnitt 7.1 behandlas flera av frågorna i medlingsdirektivet även i UNCITRAL:s modellag. Modellagen innehåller inga bestämmelser som strider mot medlingsdirektivet men saknar regler om t.ex. medlingens inverkan på talfrister. Modellagen avviker dessutom i den sakliga regleringen av vissa rättsfrågor från de lösningar som av olika skäl kan tyckas vara de lämpligaste enligt svensk rätt. Exempelvis innehåller den regler om tillåtlighet av bevisning vilka inte är förenliga med svensk rättstradition. Regeringen instämmer därför i promemorians bedömning att det inte finns skäl att införliva modellagen i svensk rätt.

7.3 Definitioner

Regeringens förslag: Med medling ska i den nya lagen avses ett strukturerat förfarande, oavsett beteckning, varigenom två eller flera parter på frivillig väg söker lösa en uppkommen tvist med hjälp av en tredje man (en medlare).

Med medlingsöverenskommelse ska i den nya lagen avses en skriftlig överenskommelse som är resultatet av medling och som innefattar en förpliktelse för någon eller några av dem som ingått överenskommelsen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det. *Stockholms tingsrätt* anser att den föreslagna definitionen av medling medför att medlingsinstitutet kommer att vara avgränsat på ett oklart sätt vilket är förvånande med tanke på de rättsverkningar som följer på medlingen. *Stockholms Handelskammare* menar att det i den nya lagen om medling ska anges att medlaren ska vara opartisk och utföra medlingen på ett effektivt och kompetent sätt. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att medling och medlare bör definieras närmare och att regleringen bör innehålla vissa grundläggande krav på medlingsförfarandet.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter

Medlingsdirektivet definierar medling som ett strukturerat förfarande, oavsett beteckning, genom vilket två eller flera parter i en tvist på egen hand frivilligt försöker nå en överenskommelse om lösning av tvisten

med hjälp av en medlare. Med medlare avses varje tredje man som ombeds utföra medlingen på ett effektivt, opartiskt och kompetent sätt, oavsett den tredje mannens benämning eller yrke i den berörda medlemsstaten och oavsett på vilket sätt den tredje mannen har utsetts eller ombetts att utföra medlingen (artikel 3 b).

En definition av medling och medlare bör enligt regeringens mening vara enhetlig och skapa förutsättningar för ett framgångsrikt resultat av hög kvalitet utan att samtidigt begränsa utrymmet för en lättillgänglig och kostnadseffektiv medling. Det bör hållas i åtanke att syftet med en definition är att endast sådan medling som motsvarar definitionen ska kunna ge upphov till de rättsverkningar som följer av direktivet. Det framstår som lämpligt att det i första hand får ankomma på parterna och medlaren att visa att det varit fråga om sådan medling som anges i lagen, exempelvis när de vill ha en medlingsöverenskommelse förklarad verkställbar. En definition bör därför vara formulerad på ett sådant sätt att det utan alltför stora svårigheter är möjligt att fastställa om definitionen är uppfylld eller inte. Det bör också vara möjligt för parterna att på förhand veta om medlingen och medlaren svarar mot de krav som gör att medlingen ger upphov till rättsverkningar.

Medling

Medling definieras i medlingsdirektivet som ett ”strukturerat förfarande”. Frågan är vad som avses med det begreppet. En tänkbar tolkning är att det innebär att bara institutionaliserade förfaranden omfattas eller att medlemsstaterna i vart fall får begränsa tillämpningsområdet till sådan medling. En sådan ordning skulle vara en kvalitetsgarant och vara till fördel i bevishänseende, främst när det gäller att avgöra om medling ägt rum men även när det gäller att avgöra t.ex. när medlingen har inletts och avslutats. Samtidigt skulle det begränsa användningsområdet och utesluta annan medling. Detta skulle inte heller ligga i linje med den positiva syn på medling som kommer till uttryck i direktivet. Det kan även ifrågasättas om direktivet tillåter en sådan avgränsning, inte minst med hänsyn till att det anges att det inte spelar någon roll på vilket sätt medlaren har utsetts eller ombetts att utföra medlingen (artikel 3 b). Det framstår därför som tveksamt att uppställa sådana formkrav. Strukturen måste i stället antas syfta på utformningen av förfarandet.

I promemorian görs bedömningen att fördelarna med en allmänt hållen definition av medling är så tungt vägande att en sådan definition bör användas för all medling som omfattas av den nya lagstiftningen. Det bör enligt promemorian krävas att det är fråga om ett strukturerat förfarande.

Några remissinstanser invänder mot att det i promemorians förslag inte ställs upp några närmare krav på vad som ska utgöra medling. Såväl *Stockholms tingsrätt* som *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att det med hänsyn till de rättsverkningar som knyts till medling bör införas en tydligare definition. Enligt Fakultetsnämnden bör denna innehålla vissa grundläggande krav på förfarandet så att parterna vet vad för slags förfarande de ger sig in på.

Enligt regeringens uppfattning finns det fördelar med en allmänt hållen definition av det slag som finns i direktivet. Lagstiftningens tillämplighet

blir inte beroende av om medlaren uppfyller vissa särskilt angivna formkrav eller om medlingen följer viss angiven form. Det väsentliga är det resultat som uppnås. Som en jämförelse kan noteras att när det gäller en överenskommelse till följd av förlikningsförhandlingar eller särskild medling som stadfästs av domstol det inte ställs några krav på det förfarande som lett till uppgörelsen. Även det förhållande att rättsverkningarna ska gälla för medling som skett och överenskommelser som ingåtts i en annan medlemsstat inom EU med utgångspunkt i det landets lagstiftning talar med styrka för att inte uppställa några särskilda krav på förfarandet. Regeringen instämmer således i den bedömning som görs i promemorian att det är tillräckligt att föreskriva att förfarandet ska vara strukturerat. Detta krav ger förfarandet en ram och bedöms bidra till att skapa förutsättningar för att medlingen ska leda till verkställbara överenskommelser utan att utesluta viss medling på formella grunder. Ett ytterligare krav som bör ställas upp är att det ska vara fråga om förhandlingar som genomförts efter det att en tvist uppstått. Detta krav är viktigt att upprätthålla, eftersom det annars skulle vara möjligt att beröva en part möjligheten till domstolsprövning av ett avtal som förhandlats fram genom att se till att få det förklarad verkställbart redan i samband med ingåendet (jfr beaktandesats 11). Det bör inte spela någon roll vad parterna väljer att kalla förfarandet. Det är däremot viktigt att förfarandet syftar till en frivillig överenskommelse. Medlaren får alltså inte påtvinga parterna en lösning av deras tvist.

Medlingsdirektivet omfattar inte förfaranden av dömande art, förfaranden för konsumentklagomål, skiljeförfaranden, expertbedömningar eller förfaranden som hanteras av personer eller organ som utfärdar en formell rekommendation om lösning av tvisten, oavsett om den är juridiskt bindande eller inte (artikel 3 och beaktandesats 11). Att den nya lagen inte omfattar sådana förfaranden följer av den nu föreslagna definitionen.

Medlare

Att medlaren ska vara opartisk i utförandet av sitt uppdrag är ett grundläggande krav för all medling. Det är också viktigt, inte minst för parterna, att den medling som utförs är av hög kvalitet, vilket bl.a. förutsätter att medlaren har nödvändig kompetens. Det är dessutom angeläget att medlaren generellt sett är effektiv. En ineffektiv medlare orsakar parterna onödig tidsutdräkt och därmed onödiga kostnader. För att öka användningen av medling samt för att få till stånd en väl fungerande medlingsverksamhet är det viktigt att medlingen präglas av dessa kvalitetskrav.

I medlingsdirektivet föreskrivs att en medlare är den som ombeds att utföra medlingen på ett opartiskt, effektivt och kompetent sätt (artikel 3 b). Att ställa krav på att medlingen faktiskt går till på detta sätt innebär dock risker för problem i fråga om invändningar i efterhand, t.ex. att det hävdas att medlaren varit inkompetent. Liknande problem är emellertid förknippade med en regel som i linje med direktivet fokuserar mer på vilket uppdrag parterna eller annan ger medlaren. Risker finns att även en sådan regel åberopas som ett formkrav och att det t.ex. görs gällande

att en medlare kan höras som vittne eftersom han varit ineffektiv. Mot den bakgrunden föreslås i promemorian att det i lag inte ska uppställas några särskilda krav på medlare.

Några remissinstanser invänder mot förslaget. *Stockholms Handelskammare* anser att det av lagen ska framgå att medlaren ska vara opartisk och utföra medlingen på ett effektivt och kompetent sätt. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* framför motsvarande synpunkter. Enligt Handelskammaren kommer risken för invändningar i praktiken att sakna betydelse eftersom samtliga parterna måste samtycka till att överenskommelsen blir verkställbar.

Regeringen delar i och för sig Stockholms Handelskammares uppfattning att risken för invändningar i de fall en medlingsöverenskommelse har ingåtts är liten. En sådan risk går däremot inte att bortse från i de fall medlingen misslyckas och en efterföljande domstolsprocess blir aktuell. Medlingsdirektivet förutsätter att medlemsstaterna säkerställer att parterna inte ska riskera att tidsfrister eller preskriptionstider löper ut och att medlare inte ska behöva vittna i domstol. Om en part i efterhand med framgång hävdar att medlaren inte fullt ut levt upp till lagstadgade krav kan det innebära att dessa rättsverkningar inte kan göras gällande. Att uppställa krav på medlaren framstår som vanskligt, inte minst med tanke på att rättsverkningarna måste gälla även i förhållande till utländska parter och för medlingar som bedrivits i ett annat land under andra förutsättningar. Regeringen anser därför att det inte i lag bör ställas några särskilda krav på medlaren. En annan sak är att såväl den som ger en medlare ett uppdrag och de parter som frivilligt ger sig in i en medling som den som ska utföra ett medlingsuppdrag normalt måste eftersträva att medlingen leder fram till ett snabbt och positivt resultat för parterna, vilket i praktiken förutsätter att medlaren är opartisk, effektiv och kompetent. Det får därför anses ligga i sakens natur att medlingsuppdraget ska utföras på ett sådant sätt även om det inte uttryckligen är reglerat.

Medlingsöverenskommelse

Det finns vidare anledning att definiera medlingsöverenskommelse. För det första bör en överenskommelse vara skriftlig (jfr artikel 6.1). Vidare bör det tydligt framgå att endast en sådan medlingsöverenskommelse som är resultatet av den medling som definieras ovan omfattas samt att det resultat i form av en förpliktelse som uppnås måste avse parterna i överenskommelsen. Detta bör framgå av den nya lagen.

7.4 Avtal om medling som processhinder

<p>Regeringens bedömning: Ett avtal om att lösa en tvist genom medling bör inte utgöra rättegångshinder eller hinder mot skiljeförfarande.</p>

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast en remissinstans uttalar sig särskilt i denna del. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* menar att det kan ifrågasättas om inte en medlingsöverenskommelse bör utgöra rättegångshinder.

Skälen för regeringens bedömning: Medlingsdirektivet innehåller inte någon bestämmelse om verkan av ett avtal att hänskjuta en tvist till medling. I Europarådets medlingsrekommendation anges däremot att staterna ska överväga i vilken utsträckning, om någon, ett avtal om att hänskjuta en tvist till medling ska inskränka parternas möjlighet att väcka talan. I UNCITRAL:s modellag finns vidare en bestämmelse om att en domstol eller skiljenämnd ska vara skyldig att beakta ett avtal mellan parter som enats om medling att inte inleda en process under en särskilt angiven tidsperiod eller innan en viss händelse inträffat.

Att parter har möjlighet att träffa avtal om hur en eventuell framtida tvist i anledning av ett visst rättsförhållande ska lösas hänger samman med parternas avtalsfrihet på området. Eftersom parterna fritt kan avtala om en lösning av en dispositiv tvist kan de också avtala om att lämna över tvistlösningen till någon utomstående. I allmänhet har dock ett avtal om hur en tvist ska lösas inte någon processuell verkan och utgör därmed inte hinder mot att inleda rättegång angående tvisten. Enligt en grundläggande princip i svensk rättsordning anses nämligen processuella överenskommelser som innebär att en part avsäger sig rätten till domstolsprövning som regel vara ogiltiga, om inte annat särskilt föreskrivs (NJA II 1943 s. 611 f., Fitger, Rättegångsbalken, s. 49:8 och Westberg, Från statlig till privat rättskipning – reflektioner över frågan om avsägelse av rätten till domstolsprövning, Festskrift till Hans Ragnemalm, 2005, s. 347 f.). Det innebär att även om det är möjligt för en part att avtala om medling, det alltid är möjligt att ångra sig och välja domstolsprövning. Skiljeförfarandet utgör ett exempel på ett lagstadgat undantag från denna princip (4 § lagen [1999:116] om skiljeförfarande och 10 kap. 17 a § RB). I promemorian görs bedömningen att en överenskommelse om medling inte bör utgöra rättegångshinder.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet anser att det kan ifrågasättas om inte en medlingsöverenskommelse bör utgöra rättegångshinder och pekar på att ett avtal i förhand om medling blir allt vanligare och att det kan finnas förutsättningar för en framgångsrik medling även om en av parterna har ångrat sig. Regeringen konstaterar att skiljeförfarandet i många sammanhang anses jämställt med domstolsförfarandet. Skiljeförfarandet innebär liksom domstolsförfarandet en opartisk prövning av tvisten utifrån gällande rätt som mynnar ut i ett bindande avgörande som har rättskraft. Det är därför naturligt att ett avtal om skiljeförfarande utgör rättegångshinder. Medling syftar visserligen också till att lösa parternas konflikt, men det är en helt annan typ av förfarande som bygger på parternas medverkan och som inte innefattar samma rättssäkerhetsgarantier. Ångrar en part att han eller hon träffat avtal om medling bör förutsättningarna för en framgångsrik medling i allmänhet vara små. Även andra omständigheter kan ha inträffat i tiden efter avtalet som gör att det bedöms lönlöst att medla. Parterna förlorar i allmänhet då bara tid och pengar på att engagera sig i ett medlingsförfarande. Regeringen instämmer därför i den bedömning som görs i promemorian, nämligen att ett avtal om att parter ska lösa sin tvist genom

medling inte bör utgöra rättegångshinder eller hinder mot skiljeförfarande.

7.5 Verkställbarhet av medlingsöverenskommelser

7.5.1 Förfarandet för verkställbarhet

Regeringens förslag: En förlikning i domstol efter särskild medling ska göras verkställbar på samma sätt som hittills, dvs. genom att rätten stadfäster den genom dom.

En förlikning som ingåtts efter medling i hyres- och arrendenämnd ska kunna stadfästas på samma sätt som gäller för förlikningar i domstol. Ett stadfästelsebeslut ska kunna överklagas.

Allmän domstol ska vara behörig myndighet att pröva verkställbarhet av andra medlingsöverenskommelser.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian tas inte ställning till frågan om överklagande av hyres- och arrendenämnds beslut att stadfästa en medlingsöverenskommelse.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Företagarna* är positivt inställda till förslaget om verkställbarhetsförklaring av medlingsöverenskommelse och menar att förslaget bör öka medlingens attraktionskraft betydligt. *Hyres- och arrendenämnden i Linköping* välkomnar att det införs en möjlighet att stadfästa förlikningar i nämnden men efterlyser ett klagörande av om nämnderna fortsättningsvis ska ta ansvar för att förlikningar t.ex. inte innehåller moment som står i strid med tvingande lag eller som kan anses oetiska eller som annars står i strid med god sed. Även *Hyres- och arrendenämnden i Malmö* är positiv till förslaget om stadfästelsebeslut i nämnden men påpekar att förslaget bör kompletteras med en överklagandebestämmelse. *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* anser att det inte bör krävas en särskild verkställbarhetsförklaring av en medlingsöverenskommelse som ingåtts inför medlare som är utsedda erkända medlingsinstitut. *Kronofogdemyndigheten* är av uppfattningen att verkställbarhetsprövningen lika väl skulle kunna anförtros Kronofogdemyndigheten.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande ordning

Enligt gällande rätt kan en frivillig överenskommelse mellan tvistande parter endast verkställas om den har träffats i ett pågående tvistemål eller i ett skiljeförfarande (17 kap. 6 § RB och 3 kap. UB). Därmed är det domstolen som prövar verkställbarheten av förlikningen. En förlikning efter medling som ingåtts i hyres- och arrendenämnd är däremot inte verkställbar. Det är inte heller en överenskommelse som tillkommit genom privat medling.

När det gäller domar, inbegripet stadfästa förlikningar, i internationella förfaranden prövas frågor om verkställbarhet av domstol genom ett s.k.

exekvaturförfarande (se särskilt Rådets förordning [EG] 44/2001 av den 22 december 2000, Bryssel I-förordningen), se vidare avsnitt 7.5.9.

Medlingsdirektivet

Enligt medlingsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att det är möjligt för parterna att begära att innehållet i en skriftlig medlingsöverenskommelse görs verkställbart (artikel 6.1). Innehållet i en sådan överenskommelse får göras verkställbart av en domstol eller annan behörig myndighet genom en dom eller ett beslut eller en officiell handling i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där begäran görs (artikel 6.2).

Förlikningar efter medling i domstol samt hyres- och arrendenämnd

När det gäller överenskommelser som ingåtts inom ramen för en domstolsprocess finns det ingen anledning att ändra den nuvarande ordningen. Domstolen är insatt i tvisten. Det skulle innebära en onödig omgång att låta någon annan avgöra verkställbarhetsfrågan.

En betydande del av handläggningen vid hyres- och arrendenämnderna syftar till att få parterna att komma överens. Det framstår som en brist att nämnderna, när en förlikning träffas, inte kan stadfästa denna. Hyres- och arrendenämnderna bör därför ges möjlighet att stadfästa de överenskommelser som träffas i ärenden vid nämnderna. *Hyres- och arrendenämnden i Malmö* påpekar att sådana beslut bör kunna överklagas. Regeringen delar den uppfattningen. En motsvarande möjlighet att överklaga finns för stadfästelsedomar i domstol. Regler om stadfästelse och överklagande bör införas i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder. *Hyres- och arrendenämnden i Linköping* ifrågasätter i detta sammanhang om inte nämnden inför beslut om stadfästelse bör ha något ansvar för att förlikningar t.ex. inte står i strid med tvingande lag eller innehåller moment som kan anses vara oetiska. Regeringen konstaterar att den möjlighet att stadfästa förlikningar som nu föreslås för nämnderna avser dispositiva tvister, dvs. sådana som parterna på egen hand kan komma överens om. Den prövning nämnden ska göra bör motsvara den som sedan länge sker i domstol vid stadfästelse av förlikning i tvistemål.

Verkställbarhet av andra medlingsöverenskommelser

När det gäller medlingsöverenskommelser som ingåtts inom ramen för Stockholms Handelskammarens Medlingsinstitut eller Västsvenska Industri- och Handelskammarens Medlingsinstitut har behovet av verkställbarhet lösts på så sätt att medlaren utses till skiljeman och överenskommelsen tas in i en stadfästelsedom. *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* anser att medlingsöverenskommelser som ingåtts inför medlare som utsetts av erkända medlingsinstitut bör vara verkställbara utan särskild förklaring. Regeringen delar inte den uppfattningen. Att skiljemän sedan länge getts behörighet att meddela en dom som är verkställbar förklaras av att rättskipningen i vissa fall sker där i stället för

i domstol. Skiljeförfarandet är reglerat i lag med bl.a. möjlighet att klandra domar och göra invändning om jäv. Motsvarande gäller inte för medling. Direktivet föreskriver vidare att verkställbarhetsförklaring ska meddelas av domstol eller annan behörig myndighet. För medling krävs därför att det skapas en ordning som innebär att en myndighet ges i uppdrag att göra skriftliga medlingsöverenskommelser verkställbara. Det behöver också tillskapas ett förfarande för verkställbarhet av de utländska medlingsöverenskommelser som ska kunna förklaras verkställbara i Sverige.

Det finns i domstol en etablerad ordning för att stadfästa förlikningar. Det framstår därför som en i sig lämplig lösning att det även i dessa fall är domstol som prövar frågan om verkställbarhet. Det finns dock sedan länge en strävan att renodla domstolarnas uppgifter.

Om prövningen ska läggas på annan myndighet än domstol ligger det närmast till hands att anförtro Kronofogdemyndigheten uppgiften, något som *Kronofogdemyndigheten* uppger sig inte ha något emot. Kronofogdemyndigheten har redan till uppgift att pröva om det finns förutsättningar att erkänna och verkställa bl.a. utländska bötesstraff enligt lagen (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen. Kronofogdemyndigheten är också den myndighet som ansvarar för den efterföljande verkställigheten. Dessutom ansvarar Kronofogdemyndigheten för verkställighet i fråga om de EU-instrument där det inte tillämpas något förfarande för verkställbarhet, t.ex. förordningen om en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar (Europaparlamentets och rådets förordning [EG] 805/2004 av den 12 april 2004).

Handläggningen av en begäran att förklara en medlingsöverenskommelse verkställbar kommer framför allt att innefatta uppgiften att ta emot och kontrollera att medlingsöverenskommelsen kan verkställas i Sverige. När det gäller bedömningen av om medlingen varit sådan att den kan leda till verkställbara överenskommelser är det fråga om en avgränsad prövning. Eftersom parterna måste vara överens för att en verkställbarhetsförklaring ska kunna meddelas lär det sällan bli aktuellt med någon egentlig bevisvärdering. Det kan emellertid inte uteslutas att det, framför allt vad gäller utländska medlingar, kan vara svårt med gränsdragningen mellan vad som är en dispositiv respektive indispositiv tvist. Som bl.a. *Svea hovrätt* påpekar är det frågor som lämpar sig bäst för domstol. Dessutom kan det i vissa situationer vara svårt att avgöra om det varit fråga om en gränsöverskridande tvist (se närmare avsnitt 7.5.2). Dessa omständigheter talar för att förlägga prövningen till domstol, som redan har kompetens att pröva sådana frågor.

Vidare framstår det enligt regeringens mening som ändamålsenligt att ordningen med verkställbarhetsförklaring utformas på ett sådant sätt att en medlingsöverenskommelse kan erkännas och verkställas i andra EU-stater med stöd av Bryssel I-förordningen m.fl. instrument. En annan ordning skulle nämligen innebära dels att svenska medlingsöverenskommelser berövas möjligheten till verkställighet i övriga EU, dels en minskad rörlighet av de gränsöverskridande medlingsöverenskommelser som omfattas av direktivet (se närmare avsnitt 7.5.7).

Regeringen bedömer i likhet med vad som framgår av promemorian att prövningens karaktär och behovet av att på ett lämpligt sätt göra

Bryssel I-förordningen tillämplig på verkställbarhetsförklaringar, medför att domstol bör utpekas som behörig myndighet att pröva om en medlingsöverenskommelse ska göras verkställbar.

Dispositiva tvister prövas i Sverige av allmän domstol, dvs. tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen. Inom ramen för en sådan handläggning kan domstolen, som nämns ovan, genom dom stadfästa en förlikning som träffats i målet. Även frågor om verkställighet av domar och förlikningar i dispositiva tvister avgörs efter överklagande av allmän domstol. Vid bedömningen av val av domstol framstår det som naturligt att anförtro handläggningen av ärenden om verkställbarhet av medlingsöverenskommelser till de allmänna domstolarna.

7.5.2 Geografisk avgränsning

Regeringens förslag: Möjligheten att få en medlingsöverenskommelse förklarad verkställbar enligt den nya lagen ska omfatta överenskommelser som ingåtts i Sverige samt överenskommelser som ingåtts utomlands, om den dag medlingen inleddes

- parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i Sverige, eller
- en av parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i en annan medlemsstat inom EU än någon av de andra parterna och ingen av parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i Danmark.

Medling ska anses inledd när

- parterna har enats om medling sedan en tvist har uppstått,
- skyldighet att delta i medling har uppkommit enligt lag eller annan författning, eller
- utländsk domstol har beslutat om medling eller uppmanat parterna att delta i medling.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget. *Svea hovrätt* anser att bestämmelsen som anger vilka utländska medlingsöverenskommelser som ska omfattas bör justeras något.

Skälen för regeringens förslag

Gränsöverskridande medling

Medlingsdirektivet reglerar gränsöverskridande tvister inom EU. Med detta avses tvister med anknytning till Sverige och en annan medlemsstat eller i vissa fall till två andra medlemsstater med undantag för Danmark. När det gäller möjligheten att göra medlingsöverenskommelser verkställbara måste den nya lagen därmed omfatta medling i sådana tvister.

I direktivet definieras en tvist som gränsöverskridande om minst en part har sin hemvist eller vanliga vistelseort i en annan medlemsstat än den som en annan part har den dag då (a) parterna enas om att använda medling efter det att en tvist uppstått, (b) medling beslutas av domstol, (c) en skyldighet att använda medling uppkommer eller (d) en uppmaning av domstol riktas till parterna (artikel 2.1). Gemensamt för nu

nämnda tidpunkter är att de kan sägas ge uttryck för när medlingen ska anses inledd.

Det framstår som rimligt att lagens tillämplighet på medlingsöverenskommelser som ingåtts i utlandet avgränsas utifrån de kriterier som uppställs i direktivet om när medling ska anses inledd och bestämmas av var parterna hade hemvist eller vanliga vistelseort vid den tidpunkten. *Svea hovrätt* föreslår att en tvist bör vara gränsöverskridande om parterna har hemvist i olika medlemsstater och invänder mot promemorians mer krångliga formulering. Hovrättens förslag innebär dock att ingen part får ha hemvist i samma stat, vilket är problematiskt i de fall överenskommelsen omfattar fler än två parter. I stället bör, som föreslås i promemorian, en tvist vara gränsöverskridande om den dag medlingen inleddes någon av parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i en annan medlemsstat inom EU än den andra eller någon av de andra parterna och ingen av parterna var hemmahörande i Danmark.

Var en part har sin hemvist ska enligt direktivet fastställas i enlighet med artiklarna 59 och 60 i Bryssel I-förordningen (artikel 2.3). Det innebär att frågan om en part har hemvist i en viss medlemsstat avgörs enligt den medlemsstatens lag. För juridiska personer finns en uppräkningslista av vad som avses med den juridiska personens hemvist. Bestämmelserna i Bryssel I-förordningen bör göras tillämpliga genom en hänvisning i den nya lagen.

Nationell medling

Direktivet förhåller sig positivt till att även inhemsk medling inkluderas (beaktandesats 8). I promemorian föreslås också att sådan medling ska kunna förklaras verkställbar. Ingen remissinstans invänder mot detta. Enligt regeringens uppfattning har medling många fördelar som tvistlösningsmetod och bör uppmuntras. Det framstår mot den bakgrunden som rimligt att den reglering avseende medling som föranleds av direktivet kommer även inhemsk medling till godo. Någon nackdel med att låta medling i Sverige utan något gränsöverskridande inslag omfattas bedöms inte finnas. Tvärtom undviks vissa gränsdragningsproblem och bevisvärigheter med en sådan ordning.

Med inhemsk medling bör i detta sammanhang avses medling som äger rum i Sverige oberoende av var parterna har sin hemvist. Väljer parterna att förlägga förfarandet till Sverige och ingå överenskommelse här finns det inte anledning att göra rättsverkningarna av sådan medling beroende av parternas hemvist. Regeringen instämmer i promemorians bedömning att det dessutom är rimligt att omfatta medling utomlands mellan personer hemmahörande i Sverige. Däremot får det anses för långtgående att innefatta medling utomlands mellan två personer hemmahörande utomlands som flyttat till Sverige vid tidpunkten för ansökan om verkställbarhet av överenskommelsen.

Övrig medling

Allmänt inom den internationella privat- och processrätten gäller att det i en stat måste finnas ett rättskipningsintresse för att det ska finnas

domsrätt där. Det krävs alltså att saken har en tillräcklig anknytning till staten i fråga. Denna princip gäller också inom EU och kommer till uttryck i rättsakter och konventioner på området. I nu aktuella fall är det dock inte fråga om rättskipning. Fördelen med att inte begränsa tillämpningsområdet till utländska gränsöverskridande fall är att gränsdragningsproblem och bevissvårigheter undviks på liknande sätt som görs gällande beträffande inhemsk svensk medling. Det kan dock konstateras att direktivet inte nämner denna möjlighet och att nationell behörighet för denna typ av prövning regelmässigt bygger på reciprocitet. I promemorian föreslås mot denna bakgrund att den svenska regleringen ska begränsas till att gälla sådan medlingsöverenskommelser som ingåtts i Sverige eller av personer hemmahörande i olika medlemsstater i EU. Ingen remissinstans riktar invändningar mot denna avgränsning.

När det gäller EU-intern medling, t.ex. medling i Spanien mellan två personer hemmahörande där, skulle ett tillämpningsområde som omfattar sådan medling kunna tänkas uppmuntra till s.k. forum shopping. Sverige skulle därmed kunna bli ett land dit parter vänder sig för att få sina medlingsöverenskommelser verkställbara, oavsett om det finns utmättningsbar egendom eller annan anknytning till Sverige. I avsnitt 7.5.7 föreslås att medlingsöverenskommelser ska förklaras verkställbara genom domstolsbeslut och att Bryssel I-förordningen och underhållsförordningen (rådets förordning [EG] 4/2009 av den 18 december 2008) blir tillämpliga. Detta innebär att en inhemsk medlingsöverenskommelse i en medlemsstat skulle kunna komma att verkställas i den staten efter att den förklarats verkställbar i Sverige, trots att den statens reglering inte skulle tillåta att en sådan överenskommelse förklarades verkställbar där.

Av dessa skäl anser regeringen att medling i en annan medlemsstat i EU utan gränsöverskridande inslag inte bör omfattas av tillämpningsområdet. Skulle det visa sig att alla eller flertalet medlemsstater tillåter verkställbarhet av sin interna medlingsöverenskommelse bör det dock kunna medföra förnyade överväganden i Sverige.

Även i förhållande till Danmark, Schweiz, Norge och Island gör sig resonemanget ovan gällande. Danmark tillämpar nämligen – genom avtal med EU – Bryssel I-förordningen och övriga stater tillämpar Lugano-konventionen. Det finns därför inte anledning att möjliggöra verkställbarhet av medlingsöverenskommelser med koppling till dessa stater.

När det gäller övrig utländsk medling, dvs. medling utanför EU och EFTA, kan intresset av verkställbarhet ifrågasättas. Det finns inte några regler om erkännande och verkställighet beträffande överenskommelser som är resultatet av sådan medling. Ett tillämpningsområde som omfattar sådana medlingsöverenskommelser skulle innebära att dessa skulle kunna verkställas i övriga EU via Sverige, vilket framstår som en tvivelaktig ordning. Inte heller sådan medling bör därför omfattas av tillämpningsområdet.

7.5.3 Behörig domstol

Regeringens förslag: En ansökan om verkställbarhetsförklaring ska ges in till den tingsrätt inom vars domkrets någon av parterna har sin hemvist. Reservforum för det fall det inte finns någon sådan behörig domstol ska vara Värmlands tingsrätt.

Promemorians förslag innebär att ansökan om verkställbarhetsförklaring ska ges in till den tingsrätt inom vars domkrets medlingsöverenskommelsen har ingåtts. Värmlands tingsrätt föreslås vara reservforum.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det. *Svea hovrätt* och *Sveriges advokatsamfund* anser att ansökan bör göras till en tingsrätt inom vars domkrets någon av parterna har sin hemvist. Även *Hovrätten för Västra Sverige* och *Alingsås tingsrätt* ifrågasätter om forumregeln är ändamålsenligt utformad. *Malmö tingsrätt* anser att det kan övervägas att förlägga reservforum till en domstol med erfarenhet av att vara sådant forum, förslagsvis Stockholms tingsrätt. *Värmlands tingsrätt* uppger sig inte ha någon erinran mot att vara reservforum.

Skälen för regeringens förslag: När det gäller frågor om verkställbarhet enligt Bryssel I-förordningen och Luganokonventionen, som prövas genom ett s.k. exekvaturförfarande, är *Svea hovrätt* behörig domstol. Denna innebär en avvikelse från uppgiftsfördelningen mellan instanserna och lämpligheten av den kan därför ifrågasättas. Tyngdpunkten i instansordningen ska ligga i tingsrätten medan hovrättens främsta uppgift ska vara att överpröva tingsrättens avgöranden. Med hänsyn till uppgiftsfördelningen mellan instanserna bör prövningen av frågor om verkställbarhet av medlingsöverenskommelser förläggas till tingsrätt.

Prövningen av verkställbarhetsförklaring av medlingsöverenskommelser kommer inte att ställa krav på särskild kompetens eller snabbhet. Att antalet ärenden kan bedömas bli relativt litet utgör inte i sig skäl för att koncentrera prövningen till ett fåtal tingsrätter. Samtliga tingsrätter bör därför vara behöriga att handlägga dessa.

När det gäller tingsrättens behörighet föreslås i promemorian att den bör knytas till den ort där medlingsöverenskommelsen ingicks. Flera remissinstanser, bl.a. *Hovrätten för Västra Sverige* och *Alingsås tingsrätt*, invänder mot förslaget. Det remissinstanserna anser vara problematiskt med förslaget är att det många gånger kan vara svårt att fastställa den ort där medlingsöverenskommelsen har ingåtts. Bland annat *Svea hovrätt* och *Sveriges advokatsamfund* menar att det inte är en ovanlig situation att ett avtal undertecknas av en part på en ort och av en annan part på en annan ort och att detta kan tänkas bli mer vanligt förekommande när det är fråga om gränsöverskridande överenskommelser. I sådana fall kan det förmodas att parterna och medlaren kommunicerar per post eller e-post.

Regeringen anser att remissinstansernas synpunkter har fog för sig. *Svea hovrätt* anser att forumregeln bör utformas så att ansökan ska göras till en tingsrätt inom vars domkrets någon av parterna i medlingsöverenskommelsen har sin hemvist. *Sveriges advokatsamfund* är av samma åsikt men anser att ansökan egentligen skulle kunna göras vid vilken tingsrätt som helst och att det då inte behövs något reservforum.

Flertalet forumregler utgår som huvudregel från hemvistbegreppet och då i första hand från svarandens hemvist (jfr t.ex. de utsökningsrättsliga målen). I vissa ärenden ges parterna rätt att vända sig till vilken tingsrätt som helst (jfr t.ex. 16 kap. 2 § ÄktB). I vissa andra fall är parterna likställda på så sätt att ansökan kan göras vid en tingsrätt på den ort där någon av dem har sitt hemvist. Medlingsöverenskommelser ska kunna förklaras verkställbara endast om samtliga parter är överens, vilket innebär att parterna antingen är sökande eller biträder ansökan utan att vara parter i ärendet. Det finns därför inte någon som kan anses vara svarande i ärendet. Mot denna bakgrund och då förfarandet kommer att vara skriftligt anser regeringen att en ordning som låter samtliga parter hemvist grunda behörighet framstår som både enkel och ändamålsenlig. Att flera tingsrätter skulle kunna vara samtidigt behöriga bör inte innebära något problem med hänsyn till att parterna måste vara överens om att ansöka.

För de fall ingen av parterna har hemvist i Sverige behövs det ett reservforum. Som *Malmö tingsrätt* påpekar är Stockholms tingsrätt den domstol som i flera fall har valts som sådant forum. Eftersom det är fråga om ett skriftligt förfarande kan det dock inte anses nödvändigt att domstolen är belägen i ett storstadsområde. Det internationella inslag som dessa ärenden innehåller bedöms inte heller vara av sådant kvalificerat slag att det bör förbehållas en domstol med tidigare erfarenhet av sådana frågor. I enlighet med promemorians förslag bör behörig domstol i de fall ingen av parterna har hemvist i Sverige därför vara Värmlands tingsrätt, som får anses ha god kapacitet att ta sig an denna nya ärendetyp.

7.5.4 Val av processlag

Regeringens förslag: Vid handläggningen ska lagen (1996:242) om domstolsärenden vara tillämplig.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna invänder mot förslaget. *Stockholms Handelskammare* föreslår att det föreskrivs att tingsrätten ska handlägga ärenden om verkställbarhetsförklaring skyndsamt.

Skälen för regeringens förslag: När prövningen av ärenden om verkställbarhetsförklaring ska ske i domstol måste ställning tas till vilken lag som ska styra handläggningen där. Eftersom prövningen föreslås ske i allmän domstol står valet mellan rättegångsbalken och lagen (1996:242) om domstolsärenden (ÄL). Rättegångsbalken bygger på ett muntligt förfarande där bevisning åberopas. Förfarandet inleds med en stämningsansökan och innefattar normalt såväl ett förberedelseskede som ett huvudförhandlingsskede. Ärendelagen däremot utgår från ett skriftligt förfarande och kan användas såväl vid ansökan som vid överklagande från myndighet. En tillämpning av ärendelagen ger utrymme för ett i det konkreta fallet mindre formbundet förfarande som, till skillnad från vad som är fallet med rättegångsbalken, typiskt sett inte fokuserar på att utreda vad som hänt i förfluten tid (jfr prop. 2005/06:10 s. 50).

Den prövning som kommer att ske syftar till att utifrån ingivna handlingar avgöra om det finns förutsättningar för verkställbarhet. Det

kan förutses att denna prövning som regel kan göras genom ett skriftligt förfarande. Enligt regeringens mening måste ärendelagen anses vara den mest ändamålsenliga lagen för frågor om verkställbarhet.

Stockholms Handelskammare anser att handläggningstiden i tingsrätt inte bör överstiga två veckor och att ett skyndsamhetskrav därför bör ställas upp. Det är enligt regeringens mening naturligtvis viktigt att ärendena avgörs utan onödigt dröjsmål. Medlingsdirektivet uppställer dock inte något krav på skyndsamhet vid prövningen av en ansökan om verkställbarhetsförklaring. I ett sådant fall måste det finnas behov av särskild snabbhet för att det ska vara aktuellt att för en viss ärendetyp vidta särskilda åtgärder, t.ex. att införa skyndsamhetskrav (jfr SOU 2010:44 s. 335 f.). Regeringen bedömer att det i detta fall inte finns något sådant behov. Även utan ett krav på skyndsamhet är det dock rimligt att utgå från att ärendenas beskaffenhet som regel medför en förhållandevis kort handläggningstid.

7.5.5 Samtycke

Regeringens förslag: En ansökan om verkställbarhetsförklaring görs av parterna i medlingsöverenskommelsen eller av någon eller några av dem med övrigas parter samtycke.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I de fall endast någon eller några av parterna i medlingsöverenskommelsen ansöker ska övriga samtycka till att verkställbarhetsförklaring meddelas.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. *Hovrätten för Västra Sverige* menar att kravet på enighet mellan parterna bör komma till uttryck som ett materiellt rekvisit för verkställbarhetsförklaring. *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* anser att parterna ska vara bundna av ett lämnat samtycke och alltså inte ha möjlighet att ångra sig senare under handläggningen. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* ifrågasätter det rimliga i att parterna som utgångspunkt ska ansöka tillsammans.

Skälen för regeringens förslag: Att förklara en medlingsöverenskommelse verkställbar är en åtgärd som erbjuds parterna i en medlingsöverenskommelse. Ett ärende om verkställbarhetsförklaring måste därför initieras av parterna i medlingsöverenskommelsen. Detta bör ske genom en ansökan. I medlingsdirektivet föreskrivs att parterna, eller en av dem med de andras uttryckliga medgivande, ska kunna begära att innehållet i en skriftlig medlingsöverenskommelse görs verkställbart (artikel 6.1). I promemorian föreslås mot den bakgrunden att det ska krävas att ansökan görs av parterna i medlingsöverenskommelsen eller någon eller några av dem, om övriga parter samtycker till att en verkställbarhetsförklaring meddelas. Ingen remissinstans invänder mot att samtycke ska krävas. Några invänder dock mot att samtycket kopplas till tidpunkten för ansökan och prövningen i domstol. Enligt *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* innebär en ordning där parterna tillsammans måste ansöka om verkställbarhet att attraktionskraften hos privat medling

minskar väsentligt. Enligt *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* kan en ordning där en part kan ångra sitt lämnade samtycke leda till att en part som förlitar sig på medlingsresultatet och tror sig ha fått en exekutionstitel som ett resultat av medlingen riskerar rättsförlust. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att kravet på samtycke tydligt bör anges som ett materiellt rekvisit för att en verkställbarhetsförklaring ska få meddelas.

Medling bygger på frivillighet såväl vid medlingens inledande, genomförande och avslutande som vid ingåendet av överenskommelsen. Regeringen anser att ett krav på samtycke mot den bakgrunden framstår som ändamålsenligt. Motsvarande krav uppställs i fråga om stadfästelse av förlikningar, trots att domstolen eller motsvarande i det fallet har en kontroll över att det finns en tvist, vad denna tvist innebär och att det ingåtts en överenskommelse som avser att lösa denna tvist. I förevarande fall där medlingen i sin helhet äger rum utanför den myndighet som ska förklara en medlingsöverenskommelse verkställbar finns det enligt regeringens mening än större skäl att uppställa krav på samtycke.

Att parternas samtycke ska finnas vid ansökan kan som Fakultetsnämnden påpekar minska utrymmet för få till stånd en verkställbarhetsförklaring. Vad gäller tidpunkten för samtyckets lämnande ska parterna naturligtvis redan i överenskommelsen kunna enas om att verkställbarhetsförklaring ska begäras. Samtidigt kan inte samtycket uteslutande knytas till en sådan tidpunkt utan det måste vara möjligt för parter till en överenskommelse som inte innehåller ett sådant samtycke att senare kunna enas om att ansöka. Vad direktivet reglerar är behörigheten att begära verkställbarhetsförklaring, dvs. att inleda ett förfarande. Det krav på att samtliga parter ska samtycka som uppställs utgör därmed en processförutsättning och inte en materiell förutsättning för bifall till ansökan. Regeringen delar inte *Västsvenska Industri- och Handelskammarens* uppfattning att ett i överenskommelse lämnat samtycke ska vara bindande vid rättens prövning av en ansökan om verkställbarhetsförklaring. I detta hänseende föreligger ingen skillnad med den situationen att alla parter ansöker. Att en part ångrar sig, trots att han eller hon i överenskommelsen har samtyckt till att begära verkställbarhetsförklaring, kan däremot innebära att denne därigenom bryter mot överenskommelsen med de konsekvenser som detta kan medföra.

Direktivet föreskriver att samtycke ska ges till att ansökan görs. I promemorian föreslås att samtycket i stället ska ges till att verkställbarhetsförklaring meddelas. Regeringen anser att det är mer ändamålsenligt att samtycket avser det förhållande att en ansökan görs. Härigenom tydliggörs att samtycket är en processuell förutsättning och en sådan utformning ansluter också närmare till direktivet. Det är rimligt att sökanden redan vid tidpunkten för ansökan har tillförsäkrat sig om att sådant samtycke finns. Sökanden bör således inhämta samtycke från övriga parter. Ett samtycke bör vara skriftligt och bifogas ansökan.

7.5.6 Ansökan

Regeringens förslag: En ansökan om verkställbarhetsförklaring ska vara skriftlig och bl.a. innehålla uppgifter om parterna i medlingsöverenskommelsen samt en beskrivning av de tvistefrågor som överenskommelsen avser och den medling som har lett till överenskommelsen.

Till ansökan ska bifogas medlingsöverenskommelsen i original eller bestyrkt kopia och ett intyg från medlaren att han eller hon medlat mellan parterna och att överenskommelsen är resultatet av denna medling.

Ansökan och övriga handlingar ska ges in på svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövt.

En ansökningsavgift ska tas ut.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det. *Arbetsdomstolen* anser att det i lagtexten bör anges att ansökan ska innehålla uppgift om var en medlingsöverenskommelse har ingåtts. *Stockholms Handelskammare* anser att kraven på vad en ansökan ska innehålla bör begränsas till ett minimum. *Sveriges advokatsamfund* menar att det tydligare bör regleras vilka uppgifter om tvisten som ska redovisas i ansökan. *Värmlands tingsrätt* anser att det i lagtexten bör anges att ingivna handlingar ska vara översatta till svenska.

Skälen för regeringens förslag

Ansökans innehåll

Som föreslås i avsnitt 7.5.5 bör en fråga om verkställbarhetsförklaring prövas efter ansökan. Ansökan bör vara skriftlig. För att expediering av förelägganden och beslut i ärendet ska kunna ske bör ansökan innehålla kontaktuppgifter till sökanden och i förekommande fall hans eller hennes ombud. Vidare bör ansökan innehålla uppgifter om övriga parter i medlingsöverenskommelsen och kontaktuppgifter till dem (se närmare avsnitt 7.5.8). Dessutom behöver den medlingsöverenskommelse som sökanden vill ha förklarad verkställbar bifogas ansökan. Överenskommelsen bör ges in i original eller bestyrkt kopia i syfte att säkerställa dess äkthet.

I promemorian föreslås att en ansökan om verkställbarhetsförklaring ska innehålla en beskrivning av tvisten. *Stockholms Handelskammare* anser att kraven på ansökan i denna del framstår som onödigt omfattande medan *Sveriges advokatsamfund* framhåller att det med tanke på en eventuell framtida tvist mellan parterna behöver vara klart vad som prövats genom den verkställbara överenskommelsen och att det därför är viktigt att beskrivningen av tvisten i ansökan inte är för kortfattad eller vag.

Självfallet ska kraven på vad en ansökan ska innehålla inte vara onödigt betungande. Det är dock viktigt att ansökan innehåller den information som behövs för att tingsrätten ska kunna göra sin prövning och att det, som *Sveriges advokatsamfund* påtalar, inte råder osäkerhet

om vad verkställbarhetsförklaringen avser. För att bl.a. kunna bedöma om medlingen faller inom tillämpningsområdet anser regeringen att det, med hänsyn till att medlingen äger rum utanför den verkställande myndighetens kontroll, bör ställas krav på att det till ansökan fogas ett intyg från medlaren att han eller hon medlat mellan parterna och att överenskommelsen är resultatet av denna medling. För att domstolen ska kunna fastställa att det är fråga om sådan medling som omfattas av regleringen och för domstolens bedömning av om fråga är om en verkställbar förpliktelse, bör ansökan dessutom innehålla en beskrivning av parternas tvist och den medling som lett fram till medlingsöverenskommelsen. På de skäl *Sveriges advokatsamfund* anför bör det enligt regeringens mening tydligare framgå att ansökan ska innehålla en beskrivning av de tvistefrågor som medlingsöverenskommelsen avser.

Som *Arbetsdomstolen* anför bör det vidare framgå att rätten är behörig att pröva tvisten, vilket regeringen i avsnitt 7.5.3 föreslår ska grundas på var någon av parterna har sin hemvist. Om medlingsöverenskommelsen ingåtts utomlands bör ansökan innehålla uppgift om var parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort vid den tidpunkt medlingen inleddes för att tingsrätten ska kunna avgöra om det är en sådan överenskommelse som faller inom tillämpningsområdet (se avsnitt 7.5.2).

Värmlands tingsrätt anser att det bör framgå av lagtexten att alla handlingar ska ges in på svenska. Som anges i promemorian följer av hänvisningen till 33 kap. 9 § RB i 48 § ÄL att rätten vid behov får låta översätta de handlingar som ges in till rätten. Den uttalade huvudregeln är dock att handlingarna ska vara skrivna på svenska. I syfte att skapa förutsättningar för en snabb och smidig handläggning anser regeringen att det, som tingsrätten påpekar, tydligt i lagen bör framgå att handlingarna bör ges in på svenska. Det bör således föreskrivas att ansökan och de andra handlingar som ges in ska vara skrivna på eller översatta till svenska, om inte rätten i det enskilda fallet bestämmer något annat.

Ansökningsavgift

Medlingsdirektivet innehåller ingen bestämmelse om ansökningsavgift vid ansökan om att en medlingsöverenskommelse ska göras verkställbar. Direktivet kan dock inte anses hindra att en sådan avgift tas ut. När ett mål eller ärende initieras av enskild i tingsrätt tas normalt en ansökningsavgift ut. Detsamma bör enligt regeringens mening gälla i ärenden om verkställbarhetsförklaring. Avgiftens storlek bör framgå av förordning.

Ofullständig ansökan, m.m.

De krav på vad ansökan ska innehålla och vad som i övrigt ska ges in syftar till att möjliggöra en prövning av om det finns förutsättningar för att förklara en medlingsöverenskommelse verkställbar. Om alla uppgifter inte lämnas till tingsrätten och ansökan är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för prövningen bör tingsrätten förelägga sökanden att komplettera den. Om föreläggandet inte följs bör ansökan avvisas. Detsamma bör gälla om föreskriven ansökningsavgift inte betalas. Detta följer direkt av 9 och 10 §§ ÄL.

7.5.7 Beslut om verkställbarhetsförklaring

Regeringens förslag: Om en medlingsöverenskommelse innehåller en förpliktelse som är av sådant slag att den kan föranleda verkställighet i Sverige ska domstolen genom beslut förklara överenskommelsen verkställbar (verkställbarhetsförklaring).

En medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar ska kunna verkställas omedelbart.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian formuleras dock prövningen på så sätt att om tingsrätten finner att en medlingsöverenskommelse innehåller en förpliktelse som kan föranleda verkställighet i Sverige ska domstolen genom beslut förklara överenskommelsen verkställbar.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det. *Stockholms Handelskammare* anser dock att medlingsöverenskommelserna ska stadfästas genom dom. *Svea hovrätt*, *Hovrätten för Västra Sverige* och *Sveriges advokatsamfund* anser att det bör klargöras vad tingsrätten ska pröva.

Skälen för regeringens förslag

Beslut om verkställbarhetsförklaring

Som regeringen föreslår ovan ska tingsrätt enligt den nya lagen på ansökan pröva om en skriftlig medlingsöverenskommelse ska förklaras verkställbar.

En överenskommelse som ingåtts i pågående mål förklaras verkställbar genom en stadfästelsedom. Ett annat sätt att förklara ett avgörande verkställbart är genom beslut om verkställbarhetsförklaring. Denna variant används i fråga om domar och beslut som har meddelats i en medlemsstat inom EU och som en part vill få verkställd i en annan medlemsstat med stöd av Bryssel I-förordningen (beslut om exekvatur). I nu aktuellt fall finns den likheten med stadfästelsedom att det är fråga om att förklara en överenskommelse och inte ett myndighetsavgörande verkställbar. Samtidigt finns den likheten med beslut om exekvatur att det är fråga om ett särskilt ärende och alltså inte en fråga inom ramen för ett vid domstol anhängiggjort mål. En verkställbarhetsförklaring anger att beslutet eller motsvarande får verkställas i Sverige. Termen ”verkställbarhetsförklaring” understryker att den prövning som ska ske inte utgör en materiell prövning av de omständigheter och överväganden som ligger bakom, i det här fallet medlingsöverenskommelsen, utan en kontroll av om verkställighet får ske i Sverige utifrån de förutsättningar som uppställts i tillämpliga internationella instrument (prop. 2004/05:115 s. 45 och prop. 2008/09:218 s. 45). Prövningen innebär således att överenskommelsen i förekommande fall erkänns och kan ligga till grund för verkställighet. Till skillnad från övriga fall där verkställbarhetsförklaringar förekommer, finns det i nu aktuella fall ingen utländsk exekutionstitel och därmed inget erkännandemoment. Denna omständighet påverkar dock inte prövningens karaktär. En annan skillnad är att även i Sverige ingångna överenskommelser föreslås omfattas av den prövning som ska göras. Eftersom de frågor som ska prövas är desamma,

oavsett var överenskommelsen ingåtts, måste även denna omständighet anses sakna avgörande betydelse.

Mot den angivna bakgrunden föreslås i promemorian att tingsrätt ska meddela beslut om en särskild verkställbarhetsförklaring. Endast *Stockholms Handelskammare* invänder mot förslaget och anser att verkställbarhetsförklaringen bör ske genom att tingsrätt stadfäster överenskommelsen genom dom. Regeringen ser för sin del inga fördelar med den ordning Handelskammaren förordar. Den prövning som ska ske är inte kopplad till en väckt talan i ett tvistemål vid tingsrätt och prövas inte enligt rättegångsbalken, vilket normalt är två förutsättningar för att meddela dom. Regeringen kan vidare konstatera att en lösning med särskilda beslut om verkställbarhetsförklaring medför lika goda möjligheter som vid stadfästelse i dom att begära verkställighet av överenskommelsen i Sverige eller få överenskommelsen förklarad verkställbar i ett annat EU-land. Regeringen ansluter sig därför till promemorians förslag.

I likhet med en i domstol stadfäst förlikning bör en medlingsöverenskommelse som förklarats verkställbar kunna verkställas som en dom som har vunnit laga kraft, dvs. omedelbart, om inte annat förordnas med anledning av talan mot beslutet eller talan om ogiltigförklaring av överenskommelsen (jfr 3 kap. 13 § UB beträffande stadfäst förlikning enligt gällande rätt). Verkställigheten av medlingsöverenskommelsen bör således kunna ske genast.

Hinder för verkställbarhet

Enligt medlingsdirektivet föreligger hinder för verkställbarhet om innehållet i överenskommelsen strider mot lagen i den medlemsstat där begäran görs eller om den medlemsstatens lagstiftning inte möjliggör verkställighet (artikel 6.1). Det första av dessa två fall, att innehållet i överenskommelsen inte får strida mot lagen i den medlemsstat där begäran görs, kan rimligen inte förstås som att överenskommelsen ska innebära en materiellt riktig lösning på tvisten. I stället får det anses syfta på sådana fall då överenskommelsens innehåll tydligt står i konflikt med grundläggande principer för rättsordningen, t.ex. *pactum turpe* eller *ordre public*. Det andra fallet, att medlemsstatens lagstiftning måste möjliggöra verkställighet, innebär exempelvis att överenskommelsen på grund av sin natur måste vara verkställbar (beaktandesats 19). Exempel på icke verkställbara överenskommelser som träffas av detta undantag är en överenskommelse i vilken endast fastställs att ett visst förhållande ska gälla eller att en viss händelse ska anses ha inträffat. Båda dessa undantag tillämpas redan vid all verkställighet i Sverige. Det första får närmast anses följa av allmänna rättsgrundsatser och beträffande det andra anges i utsökningsbalken att en exekutionstitel måste innefatta en förpliktelse (1 kap. 1 § UB). Av tillämpningsområdet följer att det dessutom måste vara fråga om en privaträttslig dispositiv tvist och att överenskommelsen således måste avse sådant som parterna på egen hand kan komma överens om.

I promemorian görs mot den angivna bakgrunden bedömningen att det är tillräckligt att i lag föreskriva att medlingsöverenskommelsen ska kunna verkställas i Sverige för att Sverige ska uppfylla direktivets krav i

denna del och för att avgränsa den prövning tingsrätten har att göra. Några remissinstanser, bl.a. *Hovrätten för Västra Sverige* och *Sveriges advokatsamfund*, invänder mot förslagets utformning eftersom den kan uppfattas som att domstolen ska göra en förhandsprövning av om en fordran i ett senare skede kan verkställas i Sverige.

Vad prövningen handlar om är att skapa en exekutionstitel, viket är en förutsättning för att Kronofogdemyndigheten i nästa steg ska kunna pröva frågan om verkställighet. Det är alltså inte fråga om att domstolen ska ta ställning till om överenskommelsen rent faktiskt kan verkställas, t.ex. genom att avgöra om det finns utmättningsbara tillgångar i Sverige. Det är viktigt att dessa två steg inte blandas samman. Regeringen delar remissinstansernas uppfattning att det tydligare bör framgå vad prövningen ska innefatta. Det bör därför i lagen föreskrivas att prövningen ska avse frågan om förpliktelsen i medlingsöverenskommelsen är av sådant slag att den kan verkställas i Sverige.

7.5.8 Överklagande

Regeringens förslag: Tingsrättens beslut om verkställbarhetsförklaring ska kunna överklagas.

Sökanden och övriga parter till medlingsöverenskommelsen ska underrättas om domstols beslut som innebär att ärendet avgörs.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Medlingsdirektivet innehåller inte något krav på att det ska finnas tillgång till rättsmedel. Det praktiska behovet av en möjlighet att överklaga torde inte heller vara särskilt stort. Tingsrättens prövning förutsätter ju att parterna är överens om att en verkställbarhetsförklaring ska meddelas. Parterna kan dock ha ett intresse av att överklaga tingsrättens avslagsbeslut. Det kan även finnas situationer då det kan finnas behov av att överklaga beslut genom vilka tingsrätten bifaller en ansökan, exempelvis av en part till medlingsöverenskommelsen som fått sin namnteckning förfalskad och som alltså inte samtyckt till att ansökan om verkställbarhetsförklaring görs. En motsvarande klagorätt finns både när det gäller överenskommelser som stadfästs av domstol genom dom och när det gäller andra beslut av domstol eller Kronofogdemyndigheten där ett avgörande förklaras verkställbart, exempelvis beslut om verkställbarhetsförklaring avseende bötesstraff inom EU. Det är dessutom ovanligt att ett tingsrättsbeslut inte kan överklagas. Tingsrättens slutliga beslut bör därför enligt regeringens mening oavsett utgång vara möjliga att överklaga.

Enligt ärendelagen får ett beslut överklagas av den som beslutet rör, om det har gått honom eller henne emot (36 § ÄL). Kretsen av dem som har rätt att överklaga är vid. Även den som inte har varit part i den lägre domstolen kan ha rätt att klaga, förutsatt att beslutet påverkar klagandens rättsliga ställning (Fitger, *Lagen om domstolsärenden – En kommentar*, 2 uppl. s. 275). Med dessa utgångspunkter bör parterna i en medlingsöverenskommelse tillhöra den krets som har rätt att överklaga oberoende av om de är sökande eller inte.

Huvudregeln är att slutliga beslut sänds till parterna (29 och 30 §§ ÄL samt 26 § förordningen [1996:271] om mål och ärenden i allmän domstol). Denna bestämmelse innebär alltså ingen skyldighet för domstolen att underrätta de parter i medlingsöverenskommelsen som inte är sökande om ett beslut som innebär att ärendet om verkställbarhetsförklaring avgörs. Det bör därför införas en bestämmelse om att tingsrätten ska underrätta samtliga parter i överenskommelsen om ett sådant beslut.

I övrigt följer av ärendelagen att överklagandet ska vara skriftligt och ha kommit in till den domstol som meddelat beslutet inom tre veckor från dagen för beslutet (38 §). Beslutet överklagas till hovrätten. För att hovrätten ska pröva tingsrättens beslut krävs prövningstillstånd (39 §).

7.5.9 Erkännande och verkställighet

Regeringens bedömning: En medlingsöverenskommelse som förklarats verkställbar i Sverige kan verkställas utomlands med stöd av framför allt Bryssel I-förordningen, underhållsförordningen eller Luganokonventionen. En medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar i en annan EU-medlemsstat kan verkställas i Sverige med stöd av bl.a. samma förordningar. Är dessa instrument inte tillämpliga måste medlingsöverenskommelsen förklaras verkställbar av domstol enligt den nya lagen för att kunna bli föremål för verkställighet i Sverige.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans uttalar sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens bedömning: I fråga om erkännande och verkställighet av medlingsöverenskommelser som förklarats verkställbara i en annan medlemsstat hänvisar medlingsdirektivet till Bryssel I-förordningen. Förordningen reglerar erkännande och verkställighet av bl.a. domstols domar och beslut, inklusive stadfästa förlikningar, och sådana officiella handlingar som är verkställbara i den medlemsstat där de ingåtts. Den är således tillämplig på en medlingsöverenskommelse som ingåtts inom ramen för en domstolsprocess, som tagits in i en officiell handling eller som förklarats verkställbar genom beslut av domstol. Motsvarande gäller för underhållsförordningen. Det är troligt att vissa medlemsstater kommer att lösa verkställbarhetsfrågan på så sätt att medlingsöverenskommelserna förklaras vara officiella handlingar. Vissa andra medlemsstater kommer säkerligen, liksom föreslås gälla för Sverige, att förklara medlingsöverenskommelserna verkställbara genom domstols beslut. Åter andra medlingsöverenskommelser kan komma att stadfästas i dom.

En medlingsöverenskommelse som förklarats verkställbar genom beslut av svensk domstol liksom en förlikning som stadfästs i dom kan erkännas och verkställas i övriga EU med stöd av bl.a. Bryssel I-förordningen och underhållsförordningen. I vissa stater utanför EU kan en sådan medlingsöverenskommelse erkännas och verkställas med stöd av Luganokonventionen. På motsvarande sätt kan en överenskommelse som ingåtts utomlands och förklarats verkställbar där behöva erkännas

och verkställas i Sverige med stöd av t.ex. Bryssel I-förordningen. Detta är dock möjligt redan enligt gällande rätt (jfr nämnda förordningar och lagen [2006:74] med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden). Om någon medlemsstat skulle ha en ordning som innebär att en medlingsöverenskommelse förklaras verkställbar på annat sätt innebär avsaknaden av unionsrättsliga bestämmelser om erkännande och verkställighet att en sådan överenskommelse måste förklaras verkställbar av tingsrätt enligt den nya ordningen för att kunna bli föremål för verkställighet här.

7.6 Talefrister och preskriptionstider

Regeringens förslag: En talefrist eller en preskriptionstid som löper vid den tidpunkt medlingen inleddes och som gäller för den sak som medlingen avser ska löpa ut tidigast en månad efter avslutad medling. Detta ska dock inte gälla om annat följer av Sveriges internationella åtaganden.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoriteten av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. *Företagarna* anser att förslaget att i lag säkerställa att talefrister och preskriptionstider inte löper ut under medlingsprocessen bör ha en positiv inverkan på användandet av medling. Några remissinstanser, bl.a. *Svea hovrätt*, *Linköpings tingsrätt* och *Sveriges advokatsamfund*, anser att det bör regleras när medling ska anses avslutad. *Stockholms Handelskammare* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att medling bör medföra preskriptionsavbrott och att detta bör regleras i preskriptionslagen. Fakultetsnämnden menar vidare att en månad för att väcka talan kan vara för kort tid och att det bör ankomma på tingsrätten att efter ansökan besluta i frågan. *Hovrätten för Västra Sverige* efterfrågar ett klagörande av om vad som gäller vid särskild medling i domstol för tvistefrågor som ligger utanför talan i målet. *Arbetsdomstolen* anser att undantaget med anledning av internationella åtagandena bör förutsätta att sådana åtaganden har genomförts i svensk rätt och att detta bör framgå av den nya lagen.

Skälen för regeringens förslag

Geografisk avgränsning

Enligt medlingsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att parter som väljer medling i ett försök att lösa en tvist inte därefter hindras från att senare inleda rättsliga förfaranden eller skiljeförfaranden genom att talefristerna eller preskriptionstiderna löper ut under medlingsprocessen (artikel 8.1).

Som redovisas i avsnitt 7.5.2 är direktivets bestämmelser tillämpliga på tvister mellan parter som hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i olika medlemsstater inom EU den dag så medlingen inleddes. För frågor som

uppkommer i en efterföljande tvist, t.ex. frågor om talefrister, anses en gränsöverskridande tvist dessutom föreligga om ett domstolsförfarande eller ett skiljeförfarande inleds i ett annat land än det där parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort när medlingen inleddes (artikel 2.2). Det innebär att bestämmelserna ska gälla såväl för parter med hemvist i olika medlemsstater inom EU som för parter med hemvist i en och samma stat, om den efterföljande talan förs i Sverige.

Frågan är om den reglering som nu övervägs bör omfatta även andra tvister. När det gäller medling i Sverige utan något gränsöverskridande inslag, gör sig samma skäl gällande som när det gäller verkställbarhet (se närmare avsnitt 7.5.2). Det framstår därför som rimligt att den reglering avseende medling som föranleds av direktivet kommer även inhemsk svensk medling till godo.

När det gäller medling utanför EU måste svensk domstols behörighet föreligga för att tvisten ska kunna komma under svensk domstols prövning. Behörighetsfrågan prövas enligt gällande konventioner, för närvarande endast Luganokonventionen för Sveriges del. Visserligen kan Luganokonventionen användas på så sätt att parterna kan komma överens om att väcka talan i Sverige (prorogation) eller att svaranden inte gör foruminvändning. Risken för att detta sker i syfte att göra svensk domstol behörig och därmed svenska bestämmelser om t.ex. frister bedöms dock som mycket liten.

I förhållande till övriga länder kan svensk domstol i viss utsträckning bli behörig med stöd av forumreglerna i rättegångsbalken. En person med hemvist utomlands kan behöva uppträda som svarande i svensk domstol bl.a. enligt reglerna om förmögenhetsforum (10 kap. 3 § RB), kontraktsforum (10 kap. 4 § RB) och deliktforum (10 kap. 8 § RB). I samtliga fall finns en anknytning till Sverige som anses motivera att talan tas upp här.

Genom att inte begränsa de regler om frister och preskription som föreslås nedan till vissa tvister ges parter i en domstolstvist i Sverige möjlighet att göra samma invändningar i förhållande till en medling oavsett var medlingen har ägt rum. Enligt regeringens mening framstår detta som rimligt eftersom det innebär att samma värden skyddas på ett enhetligt sätt.

När det gäller skiljeförfarande krävs att parterna avtalat om en ort i Sverige som platsen för skiljeförfarandet för att svensk lag ska bli tillämplig. I övrigt gör sig samma skäl gällande som för en domstolstvist.

Sammantaget instämmer alltså regeringen i den bedömning som görs i promemorian att de svenska regler om medlingens inverkan på talefrister och preskription som föranleds av direktivet bör gälla oavsett var den medling som åberopas har ägt rum.

Talefrister

Talefrister är regler som föreskriver att talan måste väckas inom en viss tid för att en part ska bevara sin rätt. Att parterna enligt direktivet inte ska hindras att ”inleda rättsliga förfaranden eller skiljeförfaranden” får anses innebära att överklagandefrister inte omfattas av begreppet ”talefrist” i direktivets mening. Detsamma bör anses gälla frist för klander av skiljedom.

Talefrister förekommer t.ex. i den familjerättsliga, associationsrättsliga och fastighetsrättsliga lagstiftningen. I vart fall vissa av dessa avser frågor som parterna kan förlikas om. Ett exempel är talan om hävning av köp av fast egendom på grund av att fastigheten av våda skadats eller försämrats medan den fortfarande är i säljarens besittning. Sådan talan ska väckas inom ett år från tillträdet (4 kap. 11 § andra stycket jordabalken). I svensk rätt finns inga bestämmelser som innebär att dessa frister kan brytas på annat sätt än genom att talan väcks.

Flertalet talefrister är så pass långa att det normalt finns utrymme att under den tiden göra medlingsförsök. Detta talar för att det inte skulle behövas några förändringar av lagstiftningen i denna del. Av direktivet följer dock att lagstiftningen inte bara ska möjliggöra utan även säkerställa att talefrister inte löper ut under medlingen. Regeringen bedömer att ett genomförande av direktivet därför förutsätter en lagreglering.

Ett sätt att reglera frågan är att föreskriva att talefristen upphör att löpa under den tid medlingen pågår. Denna lösning förordas i promemorian. Nackdelen med den lösningen är att den kan innebära ett i tid obestämt åsidosättande av talefristen. Den ställer också krav på att det fastställs när medlingen inletts respektive avslutats, vilket kan innebära bevissvårigheter. Ett annat alternativ är att använda samma konstruktion som i allmänhet gäller för preskriptionsavbrott, dvs. att fristen avbryts och därefter börjar löpa från början igen. Exempelvis skulle talefristen kunna börja löpa på nytt den dag medlingen inleds eller börja löpa först efter avslutad medling. I det första fallet finns dock ingen garanti för att talefristen ändå inte löper ut under medlingen. I det andra fallet kan det i många fall bli fråga om en omotiverat lång förlängning av talefristen. En sådan ordning skulle dessutom innebära ett väsentligt avsteg från gällande rätt. Ytterligare ett alternativ är att parterna får ansöka hos tingsrätten om förlängning av talefristen och att tingsrätten bestämmer hur lång förlängningen ska vara utifrån vad som är känt om medlingen och fristens längd. Det kan dock ifrågasättas om direktivet lämnar utrymme för ett sådant krav på aktivitet från parternas sida för att de ska bevara sin rätt.

Regeringen konstaterar att inget av alternativen är utan nackdelar. Talefrister syftar till att sätta en gräns för ovissheten om ett rättsförhållande. Exempelvis ska en säljare av en fastighet efter en viss tid veta att köparen inte kan häva köpet. Syftet med talefrister manar till försiktighet när det gäller att förlänga sådana frister.

Vid en samlad bedömning framstår det enligt regeringen som mest lämpligt att välja det förstnämnda alternativet, nämligen att föreskriva att talefristen upphör att löpa under den tid medlingen pågår. På sätt som föreslås i promemorian finns det vidare anledning att ytterligare begränsa tillämpligheten och omfattningen av en sådan regel så att den endast är tillämplig i de fall talefristen löper ut under pågående medling och att fristen då endast fortsätter löpa så länge att det efter avslutad medling finns en realistisk möjlighet att väcka talan. Om en talefrist löper ut under pågående medling bör den förlängas på så sätt att den i stället löper ut viss tid efter avslutad medling. I promemorian föreslås att tiden bestäms till en månad. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* menar dock att det beror på målets storlek och svårighetsgrad samt andra omständigheter om en månad är en tillräckligt lång tid. Fakultets-

nämnden anser att tingsrätten efter ansökan bör fastställa tidens längd efter omständigheterna i det enskilda fallet. Regeringen delar promemorians uppfattning att en månad är tillräckligt lång tid. Parterna bör vid denna tidpunkt vara väl insatta i frågan och får rimligen anses ha en viss beredskap för att föra tvisten vidare till domstol.

Med hänsyn till de konsekvenser en förskjutning av en tidsfrist kan få är det angeläget att det redan på förhand står klart när fristen suspenderas. Härigenom kan också en senare tvist om detta undvikas. I direktivet anges att det ska vara valet att använda medling som ska vara avgörande för om de fristbrytande bestämmelserna slår till. Det framstår som naturligt att den tidpunkt för medlingens inledande som väljs överensstämmer med de tidpunkter som är avgörande för bedömningen av om en tvist är gränsöverskridande och om alltså en utländsk medlingsöverenskommelse ska kunna förklaras verkställbar i Sverige, dvs. när parterna har enats om medling efter det att en tvist uppkommit, när skyldighet har uppkommit att medla enligt lag eller annan författning eller när utländsk domstol har beslutat om medling eller uppmanat parterna att delta i medling. Detta bör framgå av den nya lagen.

I promemorian anføres att frågan om när medlingen ska anses avslutad inte bör regleras utan får överlämnas till rättstillämpningen. Flera remissinstanser – *Svea hovrätt*, *Linköpings tingsrätt*, *Hyses- och arrendenämnden i Linköping* och *Sveriges advokatsamfund* – invänder mot detta och menar att det är av vikt för både parter och domstol att frågan om när medling ska anses avslutad regleras närmare. Linköpings tingsrätt anser att medlaren ska åläggas att meddela parterna när medlingen är avslutad och att detta dokumenteras. Svea hovrätt föreslår att tidpunkten kan knytas till ett beslut av medlaren och en underrättelse till parterna om detta medan Advokatsamfundet anser att när den ena parten skriftligen begär att medlingen ska avslutas eller att parterna får besked från medlaren om att denne inte längre anser att det finns skäl att fortsätta medlingen ska utgöra ett avslut på medlingen.

Regeringen har förståelse för remissinstansernas synpunkter. Det finns emellertid en rad situationer där det är rimligt att utgå från att ett medlingsförfarande ska anses avslutat. Det kan vara t.ex. när parterna träffar en överenskommelse, när en part underrättar medlaren om att han eller hon inte längre vill delta i medlingen, när medlaren finner att det inte längre finns skäl att fortsätta medlingen och eventuellt underrättar parterna om detta eller när en tidsfrist för medlingen har löpt ut utan att denna förlängs (jfr utredningen s. 284 f.). Till skillnad från tidpunkten för medlingens inledande kan inte heller stöd för en närmare precisering av tidpunkten hämtas från direktivet. Bestämmelserna om tidsfrister ska gälla även de fall medlingen skett utomlands enligt en lagstiftning som inte nödvändigtvis ställer samma krav. Det är enligt regeringens mening alltså problematiskt att uppställa krav på att medlingen avslutats på ett visst sätt eller t.ex. genom skriftlig form. Att i lag ange ett eller några typfall på när en medling ska anses avslutad utan att vara uttömmande är inte heller ändamålsenligt. Regeringen delar alltså den bedömning som görs i promemorian om att frågan får avgöras i rättstillämpningen.

Preskription

Normalt löper en fordran på tio år. En näringsidkares fordran gentemot en konsument löper dock normalt på tre år. Därefter preskriberas den. Frågor om preskription regleras i preskriptionslagen (1981:130) samt i ett antal andra lagar, t.ex. 18 kap. 9 § HB och – som *Arbetsdomstolen* påpekar – inom arbetsrätten. Enligt preskriptionslagen avbryts preskription genom att gäldenären utfäster betalning, erlägger ränta eller amortering eller erkänner fordringen på annat sätt gentemot borgenären, gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran om fordringen från borgenären eller borgenären väcker talan mot gäldenären eller annars åberopar fordringen gentemot gäldenären vid domstol, hos Kronofogdemyndigheten eller i skiljeförfarande, konkursförfarande eller förhandling om offentligt ackord (5 § preskriptionslagen). Preskriptionstiden avbryts alltså genom aktiva åtgärder av antingen borgenären eller gäldenären.

Att delta i medling täcks inte av de nu uppräknade exemplen. Ett införlivande av direktivet kräver alltså lagstiftning.

Vad som får anses mest förenligt med preskriptionslagen är att föreskriva att medling verkar preskriptionsavbrytande. En jämförelse med de omständigheter som enligt gällande rätt verkar preskriptionsavbrytande visar att dessa varken är tydligare eller mer betungande för gäldenären. Preskriptionsavbrott gäller dessutom bara parterna emellan. Skulle det finnas ytterligare en gäldenär, som inte deltar i medlingen, omfattas denne alltså inte av preskriptionsavbrottet. När det gäller specialpreskription förekommer dock även andra lösningar, t.ex. i lagen (1958:52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente enligt vilken den tid inom vilken arvinge eller testamentstagare i visst fall har rätt att göra sin rätt gällande kan förlängas efter ansökan hos domstol. Det bedöms därför finnas utrymme för andra lösningar även i nu aktuella fall. Direktivet kräver inte att medlingen inverkar på preskriptionstiden i de fall denna inte löper ut under pågående medling. Det är alltså tillräckligt att det införs en bestämmelse som föreskriver att preskriptionstiden, om den löper ut under pågående medling, förlängs. I promemorian föreslås att fordringen i enlighet med vad som föreslås i fråga om talefrister inte preskriberas tidigare än månad efter avslutad medling.

Ett par remissinstanser anser att medling i stället bör medföra preskriptionsavbrott och att detta bör regleras i preskriptionslagen. Enligt *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* är medling ett förfarande som väl motsvarar andra preskriptionsavbrytande åtgärder och en sådan lösning framstår som både ändamålsenlig och i sak motiverad. *Stockholms Handelskammare* anför att det vid medling ofta framställs ett krav i en skrift som skulle kunna omfattas av preskriptionslagen, vilket skulle kunna resultera i överlappning och motstridiga avgöranden.

Regeringen konstaterar att den ordning som föreslås i promemorian inte innebär något regelrätt preskriptionsavbrott. Fördelen med att välja samma lösning som för talefrister är dock att frågor om talefrist och preskription får en enhetlig lösning. Dessutom kan det enligt regeringens mening ifrågasättas om medling ska tillåtas få så långtgående rättsverkningar som ett preskriptionsavbrott innebär. Den situation som *Stockholms Handelskammare* pekar på framstår inte som problematisk.

Om ett krav framställs skriftligen vid inledningen av en medling bryts ju preskriptionen och då behöver inte den nu föreslagna bestämmelsen tillämpas. Regeringen anser sammantaget att övervägande skäl talar för en lösning motsvarande den som föreslås för talefrister. En lösning motsvarande den för sådana frister bör därför väljas. På samma sätt som gäller för tidsfrister finns det för beräkningen av när preskriptionstider löper ut behov av att fastställa tidpunkten för medlingens inledande. Den bör också vara densamma som för talefrister.

Talefrister och preskriptionstider i domstol m.m.

När det gäller medling i mål vid domstol eller nämnd bryts preskriptionen redan genom talans väckande. Motsvarande gäller i förekommande fall för talefrister. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att det kan finnas en risk för att direktivets krav på förlängning av talefrister och preskriptionstider under pågående medling inte fullt ut uppfylls när det gäller tvistefrågor som uppkommer under särskild medling i domstol men som ligger utanför talan i målet.

När det gäller särskild medling i en domstolsprocess ges en medlare i uppdrag av rätten att försöka förlika den tvist parterna för talan om och en stadfäst förlikning omfattar i princip endast den tvisten (jfr dock NJA 1957 s. 470 och 2008 s. 792). Om parterna väcker talan i domstol och väljer att föra sin talan på ett visst sätt har de också valt att avgränsa medlingen på detta sätt. Om parterna vill säkerställa att frister och preskriptionstider inte löper ut vad gäller andra tvistefrågor kan de beroende på förutsättningarna i det enskilda fallet undersöka möjligheterna att justera talan i målet eller att även bedriva medling enligt den nya lagen. Något behov av kompletterande bestämmelser behövs därför inte i dessa fall. Det vilar dock ett ansvar på medlaren att upplysa parterna om de risker som införande av ytterligare tvistefrågor i den särskilda medlingen kan medföra i detta hänseende.

Betydelsen av internationella avtal

Enligt direktivet ska reglerna om tidsfrister och preskriptionstider inte påverka tillämpningen av bestämmelser om talefrister och preskriptionstider i de internationella avtal i vilka medlemsstaterna är parter (artikel 8.2). Internationella avtal måste införlivas i svensk rätt genom inkorporering eller transformering. Undantagen måste alltså följa av svensk lag eller EU-förordning. Sådan lagstiftning finns framför allt på transporträttens område. Ett exempel är 1974 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods i den lydelse som konventionen har genom tilläggsprotokollet av den 1 november 2002, som till stor del blivit EU-lagstiftning genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss. Undantaget för internationella avtal bör tas in i lag. Det framstår inte som nödvändigt eller med hänsyn till EU-rätten lämpligt att som *Arbetsdomstolen* föreslår i lag föreskriva att de berörda rättsakterna ska vara genomförda i svensk rätt.

I vissa fall, främst på transporträttens område, framgår det inte tydligt av tillämplig lag i vilken utsträckning den härrör från ett internationellt avtal. Det är därför viktigt att den som väljer att delta i ett medlingsförfarande uppmärksammar huruvida undantaget är tillämpligt för att undvika att preskription inträder eller en talefrist löper ut under pågående medling.

7.7 Offentlighet och sekretess

7.7.1 Inledning

En faktor som verkar avhållande på användningen av medling är avsaknaden av konfidentialitet.

Enligt gällande rätt finns det inga bestämmelser som syftar till att säkerställa att medlingen förblir konfidentiell. Om en part åberopar medlaren som vittne, medför avsaknaden av bestämmelser om konfidentialitet att medlaren är skyldig att svara på de frågor som ställs. Ingenting hindrar heller medlaren eller parterna från att yppa för annan vad som förekommit vid medlingen eller parterna att i en efterföljande domstolsprocess åberopa vad som förevarit under medlingen.

Konfidentialitet i en eller annan form är genomgående ett inslag i de internationella och EU-rättsliga instrument som finns på medlingsområdet. Enligt medlingsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att varken medlarna eller de som är involverade i hanteringen av medlingsprocessen åläggs att i domstolsförfaranden rörande privaträttsliga frågor eller skiljeförfaranden lämna vittnesmål om information som framkommer till följd av eller i samband med ett medlingsförfarande (artikel 7.1). Detta gäller dock inte om parterna kommer överens om annat eller det är nödvändigt av tvingande hänsyn till allmänintresset i den berörda medlemsstaten eller för att medlingsöverenskommelsen ska kunna genomföras eller verkställas. Ingenting hindrar medlemsstaterna från att föreskriva striktare åtgärder för att skydda uppgifter som lämnas vid medling (artikel 7.2).

7.7.2 Förhandlingsoffentlighet

Regeringens förslag: Det införs en bestämmelse om att sammanträde för medling i hyres- och arrendenämnd inte ska vara offentligt.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot promemorians förslag. *Sveriges advokatsamfund* anser att det bör övervägas att uttryckligen reglera detta även för domstol. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att det bör klargöras om förlikningsförhandlingar i domstol omfattas av begreppet förhandling och om så är fallet att det bör övervägas att även för dessa göra undantag från förhandlingsoffentligheten.

Skälen för regeringens förslag: Medlingsdirektivet reglerar inte frågan om ett medlingssammanträdes offentlighet. För privat medling finns ingen offentlighet. Det finns däremot anledning att överväga vad

som bör gälla vid sådan medling som tar sin utgångspunkt i ett mål eller ärende vid domstol eller hyres- och arrendenämnd.

Från rättssäkerhetssynpunkt anses det vara av vikt att domstolarnas handläggning i så stor utsträckning som möjligt är underkastad offentlig insyn. Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen och 5 kap. 1 § RB ska förhandling vid domstol som huvudregel vara offentlig. Offentligheten anses stärka allmänhetens förtroende för rättskipningen. Undantag kan göras för vissa särskilt angivna fall. Det förekommer dock inte att undantag sker för en hel handlägningsform eller för ett inslag i processen som är närmast obligatoriskt. Ett sådant undantag vore ett avsteg från grunderna för domstolsverksamheten.

Att parterna i förväg vet att det som sker vid en särskild medling inom ramen för en domstolsprocess inte med automatik blir offentligt kan i flera fall vara avgörande för att de ska samtycka till att försöka komma överens genom medling. Ändamålet med principen om förhandlingsoffentlighet gör sig dessutom inte på samma sätt gällande vid medling som vid en rättegång i domstol. Medlaren har inga maktbefogenheter avseende parterna och ska inte fatta några beslut. Förfarandet är dessutom frivilligt. Medlarens opartiskhet kan kontrolleras genom parterna och det står parterna fritt att avbryta medlingen om de anser att medlaren inte sköter sitt uppdrag. Möjligheten för allmänheten att kontrollera effektiviteten i resursanvändningen kan tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom offentlig statistik över utfallet av medlingarna. Detta talar enligt regeringen med styrka för att sammanträden för särskild medling inte bör vara offentliga.

Det finns ingen legaldefinition av begreppet förhandling. I förarbetena till rättegångsbalken avses med begreppet handläggning "alla sådana tillfällen, då part eller annan äger att vara tillstades inför rätten eller då eljest bevis ska upptagas av rätten" (SOU 1938:44 s. 109). Enligt promemorians bedömning torde det innebära att ett medlingssammanträde enligt 42 kap. 17 § andra stycket RB till skillnad från förlikningsförhandlingar inför rätten inte är att betrakta som en förhandling. Medlaren utgör nämligen inte "rätten" utan han eller hon har endast rättens förordnande (jfr Edelstam, Offentlighet och sekretess i rättegång, 2001, s. 122 f. Jfr även SOU 1982:26 s. 161 f.). Därmed är inte principen om förhandlingsoffentlighet tillämplig. Samma bedömning görs av utredningen (utredningen s. 125). Regeringen, liksom samtliga remissinstanser som uttalar sig i frågan, ställer sig bakom denna bedömning. *Sveriges advokatsamfund* anser att det ändå bör övervägas att för tydlighets skull uttryckligen reglera att medlingssammanträden inom ramen för en domstolsprocess inte är offentliga. Regeringen delar inte den uppfattningen. Som redovisa ovan är det för bedömningen av om ett sammanträde ska vara offentligt avgörande om det är fråga om en förhandling. Det framstår inte som lämpligt eller nödvändigt att i rättegångsbalken för endast en viss typ av sammanträden närmare reglera den frågan. Regeringen anser således att någon sådan bestämmelse inte bör införas. Regeringen anser vidare, till skillnad från *Hovrätten för Västra Sverige*, att det inte finns skäl att låta sammanträden i domstol som innefattar förlikningsförhandlingar enligt 42 kap. 17 § första stycket RB undantas från förhandlingsoffentligheten. Gällande ordning bör alltså i detta avseende bestå.

När det gäller medling i hyres- och arrendenämnd kan det av ovan nämnda skäl ifrågasättas om förhandlingsoffentligheten är tillämplig vid ett medlingssammanträde inför nämnden. I denna del är dock rättsläget mindre klart. Medlingen i nämnden utförs av hyresråd och intresseledamöter, i vissa fall i ett särskilt ärende om medling. Som föreslås i promemorian bör därför i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder införas en bestämmelse om att ett medlingssammanträde i nämnden inte är offentligt.

7.7.3 Frågeförbud

Regeringens förslag: Medlare och deras biträden ska inte få höras som vittnen om vad som anförts av dem vid medlingen eller vad de erfarit i samband med medlingen, om inte ett hörande är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att frågeförbudet endast ska gälla i dispositiva tvistemål.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna är positiva till förslaget. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att frågeförbudet bör utformas så att samtliga parter samtycke krävs för att en medlare ska få höras som vittne. *Stockholms tingsrätt* och *Stockholms Handelskammare* ifrågasätter om frågeförbudet bör begränsas till att gälla endast i dispositiva tvistemål.

Skälen för regeringens förslag

Frågeförbud för medlare

Det är en allmän medborgerlig plikt att inställa sig som vittne vid domstol och där avlägga vittnesmål. Vittnesplikten är av grundläggande betydelse för domstolens möjlighet att få ett fullgott underlag för prövningen av mål och ärenden.

Vissa person- eller yrkeskategorier är underkastade tystnadsplikt i fråga om uppgifter som de har erfarit i sin yrkesutövning. Exempelvis finns regler om tystnadsplikt för advokater i rättegångsbalken (8 kap. 4 § första stycket). I flera fall får tystnadsplikten ge vika för vittnesplikten. I rättegångsbalken uppställs dock vissa begränsningar i vittnesplikten genom det s.k. frågeförbudet (36 kap. 5 §). Frågeförbudet innebär att vissa särskilt angivna yrkeskategorier, t.ex. advokater, hälso- och sjukvårdspersonal och patentombud, inte får höras som vittnen om något som på grund av deras ställning anförts av dem eller de i samband därmed på annat sätt erfarit, med mindre än att det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker. För patentombud gäller frågeförbudet dock endast såvitt avser patenträttsliga angelägenheter (36 kap. 5 § andra stycket). För rättegångsombud, biträden och försvarare gäller att de endast får höras som vittnen om vad som anförts av dem för uppdragets fullgörande om parten medger det (36 kap. 5 § tredje stycket).

Vissa begränsade undantag görs från förbudet (36 kap. 5 § fjärde stycket).

I medlingsdirektivet föreskrivs att medlare inte ska åläggas att vittna i domstolsförfaranden rörande privaträttsliga frågor (artikel 7.1). Genom att låta frågeförbudet omfatta även medlare fullgör Sverige sina skyldigheter enligt direktivet. Reglerna om frågeförbud för medlare måste dock gälla oavsett var den medling som åberopas har ägt rum. Frågan är hur den närmare avgränsningen av förbudet bör utformas.

Mot bakgrund av vittnespliktens starka ställning är det viktigt att frågeförbudet inte blir mer omfattande än vad som är nödvändigt. Medlingsdirektivets krav på att medlemsstaterna ska säkerställa att medlare inte åläggs att vittna om det som framkommit vid medlingen, bör mot denna bakgrund införlivas i svensk rätt på så sätt att de medlare som omfattas av tillämpningsområdet omfattas av frågeförbudet i fråga om uppgift som anförtrots medlaren för uppdragets fullgörande. Ett sådant frågeförbud föreslås i promemorian och även av utredningen.

På samma sätt som gäller för flertalet kategorier som omfattas av frågeförbudet i 36 kap. 5 § RB och för samtliga kategorier i den paragrafens andra stycke, bör frågeförbudet gälla såvida inte den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till att vittnet hörs. Härigenom säkerställs att det som part sagt i förtroende till medlaren inte utan partens medgivande kommer fram under den fortsatta rättegången eller i en efterföljande rättegång. *Hovrätten för Västra Sverige* anser i denna del att samtliga parter samtycke bör krävas för att en medlare ska få höras som vittne. Regeringen kan konstatera att det frågeförbud som föreslås syftar till att säkerställa medlingens konfidentiella och förtroliga karaktär. De parter som deltar i medlingen ska känna sig fria att på ett öppet och konstruktivt sätt lämna uppgifter av betydelse för medlingen till medlaren utan att behöva känna oro för att medlaren som vittne i en senare rättegång ska behöva lämna dessa uppgifter. Vid en jämförelse med övriga kategorier yrkesutövare som omfattas av frågeförbudet har de det gemensamt att tystnadsplikten är till förmån för deras klient eller patient. På samma sätt bör det vara för en medlare. För uppgifter som behandlas under medlingsförfarandet bör därför som regel inte endast uppgiftslämnaren ha förmån av den tystnadsplikt frågeförbudet innefattar. Avgörande av till vems förmån tystnadsplikten gäller i det enskilda fallet blir dock beroende av i vilken utsträckning uppgifter som lämnats av en part sedan har delgetts övriga parter (jfr avsnitt 7.7.4).

Direktivet kräver endast frågeförbud eller motsvarande i domstolsprocesser rörande privaträttsliga tvister och i promemorian föreslås mot den bakgrunden att frågeförbudet begränsas till att gälla endast i efterföljande dispositiva tvistemål. Några remissinstanser, *Stockholms tingsrätt* och *Stockholms Handelskammare*, ifrågasätter denna begränsning med hänvisning till att det varken framstår som lämpligt eller naturligt att låta avgränsningen av förbudet styras av vilken måltyp vittnesmålet åberopas i och inte av att en viss uppgift i sig förtjänar skydd. Som remissinstanserna påpekar är en konsekvens av promemorians förslag att samma förtroliga uppgift kan vara skyddsvärd i ett mål men inte i ett annat. Regeringen instämmer i att den i promemorian föreslagna begränsningen inte överensstämmer med hur frågeförbudet i övrigt är uppbyggt. Visserligen måste det huvudsakliga syftet med frågeförbudet i direktivet

vara att parterna ska kunna tala fritt inför medlaren utan att riskera att medlaren sedan vittnar i en efterföljande rättegång om den sak de tvistar om. Det är dock tveksamt om en begränsning av förbudet till att endast avse sådana tvister är förenligt med direktivet. Med hänsyn härtill och då det är rimligt att det är uppgifterna i sig som förtjänar skydd anser regeringen att det inte finns skäl att begränsa frågeförbudet till att gälla endast i efterföljande dispositiva tvistemål. Regeln om frågeförbud ska alltså gälla i samtliga måltyper.

Att, som medlingsdirektivet tillåter, göra undantag för de fall då det är nödvändigt att röja innehållet i medlingsöverenskommelsen för att den ska kunna genomföras eller verkställas, kan ifrågasättas eftersom parterna måste vara överens för att en medlingsöverenskommelse ska kunna verkställas. Ett sådant undantag, som skulle innebära att medlaren kan höras i verkställbarhetsförfarandet och i verkställighetsprocessen, skulle också onödigt komplicera dessa förfaranden och bör därför inte införas i svensk rätt. På samma sätt som gäller för övriga kategorier i 36 kap. 5 § andra stycket RB bör dock föreskrivas att medlaren får höras som vittne om det är ”medgivet i lag”. Härigenom öppnas för ytterligare inskränkningar om det skulle befinnas nödvändigt. Sådana inskränkningar måste dock vara förenliga med direktivet.

Frågeförbud för biträden

Liksom för övriga yrkeskategorier som omfattas av frågeförbudet och i enlighet med vad som föreskrivs i direktivet bör förutom medlaren även dennes biträde omfattas av frågeförbudet. Biträdet får ju i de flesta fall tillgång till samma information som medlaren. I direktivet anges att även andra personer som bistått vid medlingen omfattas i den utsträckning de tagit del av sådana uppgifter. Att inkludera ytterligare personer i frågeförbudet innebär ett avsteg från hur frågeförbudet är uppbyggt. Motstående behov kan förstås även finnas för övriga kategorier som omfattas av förbudet. I den mån en advokats sekreterare genom upprättande av ett dokument får del av uppgifter som omfattas av advokatens frågeförbud bör det dock inte vara möjligt att kringgå frågeförbudet genom att åberopa sekreteraren som vittne. Detta är en outtalad förutsättning för regelns tillämpning och regeringen bedömer därför att det inte finns något behov av att för just medling låta förbudsregleringen uttryckligen omfatta dessa personkategorier.

Skiljeförfaranden

Medlingsdirektivet föreskriver att medlare inte ska åläggas att vittna i skiljeförfaranden (artikel 7.1). I skiljeförfaranden finns det ingen skyldighet att vittna. Det behövs därför inget frågeförbud. En part kan visserligen i ett skiljeförfarande begära vittnesupptagning vid domstol. I ett sådant fall blir dock reglerna om frågeförbud i rättegångsbalken tillämpliga.

7.7.4 Tystnadsplikt för medlaren och sekretess

Regeringens förslag: Medlare och deras biträden ska inte obehörigen få röja eller använda vad de har fått kännedom om i samband med medling.

Sekretess ska gälla hos domstol för uppgift som en part har lämnat till en medlare eller ett biträde till honom eller henne vid särskild medling i ett mål där förlikning om saken är tillåten, om parten har gjort förbehåll om det. Motsvarande ska gälla för uppgift hos hyres- och arrendenämnd. För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Den tystnadsplikt som följer av den föreslagna sekretessbestämmelsen ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller lämnar dem utan invändning. *Hyres- och arrendenämnden i Linköping* och *Hyres- och arrendenämnden i Umeå* invänder mot att jämförelsematerial som ges in till medlare vid lokalhyresmedling i nämnden ska omfattas av sekretess. *Hyres- och arrendenämnden i Malmö* är snarast av motsatt uppfattning. *Svenska Journalistförbundet* och *Sveriges Tidningsutgivareförening* invänder inte mot att en tystnadsplikt införs men motsätter sig att den får företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. *Sveriges advokatsamfund* framför en lagteknisk synpunkt.

Skälen för regeringens förslag

Privat medling

Som nämns ovan kräver direktivet endast att medlingens konfidentiella karaktär skyddas genom att medlaren inte ska behöva vittna om sådant som framkommer till följd av eller i samband med ett medlingsförfarande. Ingenting hindrar dock medlemsstaterna från att föreskriva mer långtgående åtgärder för att skydda konfidentialiteten vid medling (artikel 7.2).

Utformningen av frågeförbudet i 36 kap. 5 § RB kan ge intryck av att förbudet bara kan uppställas om personerna är ålagda en tystnadsplikt utom rätta. Så är dock inte fallet, utan paragrafen innehåller en direkt och omedelbar reglering av frågeförbudens omfattning (Fitger, Rättegångsbalken, s. 36:21). Frågan är om det för medling som äger rum i Sverige finns behov av en tystnadsplikt vid sidan av den som föreslås gälla i vittnessituationen. En sådan tystnadsplikt finns för två fall av nu existerande medling; medling i vissa arbetsrättsliga tvister och medling enligt lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister.

I uppförandekoder och etiska koder för medlare, i förekommande medlingsregler samt i UNCITRAL:s modellag och Europarådets medlingsrekommendation åläggs medlaren att iaktta konfidentialitet. Konfidentialiteten bidrar typiskt sett till att skapa en förtrolig situation. Det finns ett samband mellan parternas visshet att de öppet kan lägga fram

uppgifter i förtrolighet och en framgångsrik medling. Enligt regeringens mening talar detta för att i lag föreskriva en tystnadsplikt för medlare.

För skiljeförfarande finns ingen lagfäst tystnadsplikt. Skiljemännen anses dock ha en tystnadsplikt som följer av förfarandets konfidentiella natur (se bl.a. SOU 1995:65 s. 186 och Heuman, Skiljemannarätt, s. 30 och 37). Ett skiljeförfarande syftar dessutom till ett slutligt bindande avgörande och inget material i målet är okänt för någon av parterna. Det intresse som finns att hemlighålla uppgifter avser relationen till tredje man. Även medling syftar till en lösning av tvisten men det finns också en risk att det blir en fortsatt process. Vid medling kan en part lämna uppgifter till medlaren som han eller hon inte vill ska komma till motpartens kännedom eller ska kunna återopas vid en eventuell efterföljande process. Part kan alltså ha ett intresse av att hemlighålla uppgifter också i förhållande till motparten. Som konstateras i promemorian kan det på grund härav sägas finnas ett större behov av en författningsreglerad tystnadsplikt vid medling än vid skiljeförfarande. En sådan föreslås också i promemorian. Ingen remissinstans invänder mot förslaget.

Att införa en tystnadsplikt ligger i linje med vad som föreskrivs i medlingsdirektivet samt andra instrument och uppförandekoder. Regeringen delar promemorians och remissinstansernas uppfattning att det är lämpligt att ålägga medlaren en i lag reglerad tystnadsplikt. Tystnadsplikten bör omfatta vad medlaren fått kännedom om under medlingen. Även biträde till medlaren bör åläggas en sådan tystnadsplikt. Tystnadsplikten bör utformas så att medlaren inte obehörigen får röja eller använda vad han eller hon har fått kännedom om i samband med medlingen. Ett behörigt röjande eller användande föreligger om en part medger det eller det följer av lag. *Sveriges advokatsamfund* anser att begreppet ”obehörigen” inte bör användas i detta sammanhang utan i stället att det av lag uttryckligen framgår i vilka fall uppgifter får röjas eller användas. Regeringen har viss förståelse för denna synpunkt. Samtidigt används begreppet obehörigen genomgående för att avgränsa det tillåtna området vad gäller tystnadsplikter (se t.ex. 6 § lagen [2010:1052] om auktorisation av patentombud och 15 kap. 4 § fängelselagen [2010:610]) och det finns i sig ett värde att reglerna om tystnadsplikt är enhetligt utformad. Regeringen är därför inte beredd att frångå promemorians förslag i denna del. En lagstadgad tystnadsplikt blir straffsanktionerad enligt 20 kap. 3 § första stycket brottsbalken om brott mot tystnadsplikten. Bestämmelsen om tystnadsplikt bör tas in i den nya lagen.

Medling vid domstol och hyres- och arrendenämnd

Tystnadsplikt och handlingssekretess i det allmännas verksamhet regleras i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL). Till det allmännas verksamhet hör medling i hyres- och arrendenämnd samt medling i dispositiva tvistemål i allmän domstol (och genom hänvisning medling i Arbetsdomstolen). Bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen gäller såväl för myndigheten som sådan som för bl.a. anställda och uppdragstagare vid myndigheten (2 kap. 1 § OSL). Medlare som förordnas med stöd av 42 kap. 17 § andra stycket RB synes gå in under definitionen

uppdragstagare hos myndighet (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 126). Medling i hyres- och arrendenämnd utförs av hyresråd och intresseledamöter.

Regeringen anser att de skäl som anförs till stöd för en tystnadsplikt i fråga om privat medling gör sig gällande även beträffande medling i det offentliga verksamheten. Innan en ny sekretessbestämmelse kan införas måste dock först en avvägning mellan sekretessintresset och insynintresset göras. Behovet av sekretess för en uppgift är oftast detsamma oavsett i vilket sammanhang uppgiften förekommer. Allmänintresset av insyn kan emellertid variera beroende på vilken verksamhet det är fråga om. En avvägning mellan sekretess- respektive insynintresset beträffande en och samma uppgift kan alltså utfalla olika hos olika myndigheter respektive i olika verksamheter hos en och samma myndighet (prop. 1979/80:2 Del A s. 75 f.). En medlare som är anställd eller uppdragstagare hos myndighet har tystnadsplikt i fråga om sådan uppgift som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen. Sekretess gäller hos domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet för uppgift om en myndighets eller en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör lider avsevärd skada om uppgiften röjs (36 kap. 2 § OSL). Medling kan dock inte anses vara sådan rättskipande eller rättsvårdande verksamhet, vilket innebär att den nämnda sekretessbestämmelsen inte gäller vid medling. Det utrymme som därmed kan finnas att i medlingssammanhang hemlighålla en uppgift som part lämnar är begränsat till när det i det enskilda fallet finns någon annan sekretessbestämmelse som är tillämplig.

Medling av det slag som avses i medlingsdirektivet bygger bl.a. på synsättet att det ska vara möjligt för en part i medlingsförfarandet att lämna uppgifter till medlaren utan att dessa uppgifter behöver bli kända för motparten eller för allmänheten. För att uppnå ett förtroligt förhandlingsklimat, vilket i många fall är en grundläggande förutsättning för att medlingen ska bli framgångsrik, bedömer regeringen att det behövs större möjligheter än den nuvarande sekretessregleringen ger att hemlighålla uppgifter som lämnas till en medlare. När det gäller medling gör sig inte intresset av offentlighet gällande på samma sätt som vid dömande verksamhet. Regeringen ställer sig därför bakom promemorians bedömning att det bör införas en bestämmelse om sekretess som träffar medling som sker vid domstol och hyres- och arrendenämnd. När det gäller omfattningen av en sådan sekretessregel pekar samtliga av de hyresnämnder som yttrar sig över promemorians förslag på att parter i ärenden om lokalhyra regelmässigt återoppar uppgifter om hyresvillkor för andra lokaler, s.k. jämförelsematerial, till ledning för nämnden under medlingen. För närvarande blir sådana uppgifter offentliga hos hyresnämnden, vilket remissinstanserna synes mena uppfattas som negativt av de parter som deltar i medlingen men positivt av andra intressenter på hyresmarknaden. *Hyres- och arrendenämnden i Linköping* och *Hyres- och arrendenämnden i Umeå* anser att det vore mycket olyckligt om sådant material skulle omfattas av sekretess medan *Hyres- och arrendenämnden i Malmö* snarast är av motsatt uppfattning. Om parterna ger in sådant material i syfte att nå en överenskommelse bör de enligt regeringens uppfattning som utgångspunkt vara berättigade till samma

skydd som i andra fall. Regeringen är således inte beredd att nu göra ett undantag från sekretesskyddet för dessa uppgifter.

När det gäller den närmare utformningen av sekretessbestämmelsen föreslås i promemorian att den utformas på samma sätt som den om sekretess vid medling i arbetstvister. Ingen remissinstans invänder mot förslaget. Sekretess gäller för uppgift som en part i en arbetstvist har lämnat till en medlare eller till Medlingsinstitutet, om uppgiftslämnaren har gjort förbehåll om detta (36 kap. 3 § OSL). Även om det innebär en begränsning i förhållande till vad som gäller vid privat medling framstår det enligt regeringens mening som rimligt att det liksom vid medling i arbetstvister krävs att parten gjort förbehåll om det för att sekretess ska gälla. Denna konstruktion säkerställer att det inte uppkommer någon oklarhet om vilka uppgifter från en part som medlaren får föra vidare och att inte uppgifter i onödan omfattas av sekretess. Även i övrigt bör bestämmelsen utformas på samma sätt som den om sekretess vid medling i arbetstvister. Detta innebär att sekretessen bör gälla utan skaderekvisit. Sekretesstiden för uppgifter i allmänna handlingar bör i enlighet med vad som gäller för uppgift vid medling i arbetstvister gälla i högst 20 år.

Att införa en bestämmelse om sekretess för medling i domstolsförfarande vid sidan av bestämmelsen i 36 kap. 3 § OSL om motsvarande sekretess för medling i arbetstvister riskerar att medföra en i viss utsträckning överlappande sekretessreglering när medling sker i en arbetstvist i tingsrätt eller Arbetsdomstolen. Det finns mot den bakgrunden goda skäl att skapa en för medling gemensam sekretessreglering.

Begränsning i rätten att meddela och offentliggöra uppgifter

Sekretess innebär såväl handlingssekretess som tystnadsplikt. Den rätt att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen (TF) och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) har som huvudregel företräde framför tystnadsplikten. Nämda rätt har aldrig företräde framför handlingssekretessen (7 kap. 3 § första stycket 2 och 5 TF samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § 2 YGL). I ett antal fall har emellertid bestämmelser om tystnadsplikt företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. I dessa fall är således rätten att meddela och offentliggöra uppgifter helt inskränkt. Exempelvis har den tystnadsplikt som gäller vid medling i arbetstvister företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter (36 kap. 8 § OSL).

Normalt tar alltså rätten att meddela och offentliggöra uppgifter enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen över sekretessen. Är det fråga om en uppgift som har lämnats i en förtroendesituation och inte vid myndighetsutövning bör dock rätten att meddela och offentliggöra uppgifter normalt vara utesluten. Det kan också finnas större anledning att överväga undantag från rätten att meddela och offentliggöra uppgifter i fråga om sekretessbestämmelser utan skaderekvisit (jfr prop. 2009/10:56 s. 26 f.). Mot den bakgrunden föreslås i promemorian att tystnadsplikten ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Några remissinstanser, *Svenska Journalistförbundet* och *Sveriges Tidningsutgivareförening*, framför motsatt uppfattning. Enligt

regeringens uppfattning har promemorians förslag fog för sig. Sekretessen syftar till att skydda förtrolig information och den föreslagna sekretessbestämmelsen saknar skaderekvisit. I likhet med vad som gäller för uppgifter som en part lämnar till medlare i arbetstvister, bör därför den tystnadsplikt som följer av den föreslagna nya sekretessbestämmelsen ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

7.7.5 Tystnadsplikt och återopandeförbud för parterna

Regeringens bedömning: Det bör inte införas bestämmelser om tystnadsplikt eller återopandeförbud för parterna.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans ifrågasätter bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Tystnadsplikt

UNCITRAL:s modellag och Europarådets rekommendation innehåller en allmän bestämmelse om konfidentialitet som även träffar parterna. Det finns mot denna bakgrund anledning att överväga om det finns behov av att säkerställa att parterna inte får vidare uppgifter som framförts under medlingen. Någon motsvarande lagfäst tystnadsplikt för parter i en domstolsprocess finns inte. En part som får ta del av sekretessbelagda uppgifter om motparten exempelvis vid en domstolsförhandling som hålls inom stängda dörrar har ingen skyldighet att hålla dessa uppgifter hemliga, såvida inte rätten förordnar om yppandeförbud enligt 5 kap. 4 § RB. Inte heller vid andra utomrättsliga förfaranden finns någon lagreglerad tystnadsplikt för parterna. När det gäller skiljeförfarande har Högsta domstolen uttalat att parterna är bundna av tystnadsplikt endast om de har träffat avtal om det (NJA 2000 s. 538). Det är vid medling framför allt fråga om parts egna uppgifter till medlaren som han eller hon inte vill ska komma till motpartens kännedom. Parten bör själv kunna avgöra om han eller hon vill återropa dessa förhållanden efter avslutad medling. Några andra uppgifter av betydelse finns sällan och behovet av en lagstadgad tystnadsplikt för parterna kan därför ifrågasättas.

Regeringen konstaterar att det självklart inte går att utesluta att part även för motparten avslöjar känsliga uppgifter i syfte att föra medlingen framåt. Om parterna i ett enskilt fall skulle ha ett särskilt behov av att säkerställa att uppgifter inte förs vidare har de möjlighet att träffa ett avtal om ömsesidig tystnadsplikt. En sådan lösning stämmer väl överens med utgångspunkten att enskilda parter i förhållande till varandra själva bör få disponera över offentlighet och sekretess rörande sina mellanhavanden (jfr Fahlbeck, Företagshemligheter, konkurrensklausuler och yttrandefrihet, 1992, s. 55). Medlaren bör i medlingsförfarandets inledningskede förvissa sig om att parterna är införstådda med förutsättningarna för förfarandet. Han eller hon bör då kunna uppmärksamma parterna på vad som gäller i fråga om tystnadsplikt så att parterna kan träffa ett sådant avtal om de önskar det. Ett sådant avtal har i sig inga rättsverkningar i den utsträckning det inte rör företagshemligheter (SOU

1995:65 s. 182 f. med hänvisningar), eftersom det straffrättsliga skyddet är begränsat till sådana hemligheter. Det kan dock lösas genom att parterna tar in en skadeståndsklausul i avtalet. Sådana avtal förekommer i olika medlingsinstituts regler. Med hänsyn till det anförda och då medlingsdirektivet inte uppställer något krav på tystnadsplikt, delar regeringen promemorians bedömning att det inte bör införas någon lagfäst tystnadsplikt för parterna i ett medlingsförfarande.

Åberopandeförbud

Ett annat sätt att stärka medlingens konfidentialitet är att införa ett förbud för en part att i en senare behandling av saken, utan motpartens samtycke, åberopa medgivanden och andra uppgifter som motparten har lämnat under medlingsförfarandet. Syftet med ett sådant åberopandeförbud är att säkerställa att det som har sagts under medlingen inte förs fram i processen.

Enligt regeringens mening rimmar ett sådant förbud illa med den för svensk processrätt grundläggande principen att rätten efter en samvetsgrann prövning av allt som förekommit ska avgöra vad som i målet är bevisat (35 kap. 1 § RB). Det framstår mot den bakgrunden som mycket tveksamt att för denna situation införa ett åberopandeförbud. Om uppgifter som hänför sig till ett tidigare medlingsförfarande förs in i processen av en part får rätten i stället på sedvanligt sätt bedöma relevansen och bevisvärdet av uppgifterna. En uppgift t.ex. om att en part har lämnat ett visst förlikningsbud under ett medlingsförfarande kan inte annat än undantagsvis antas komma att tillmätas någon betydelse vid en materiell prövning av tvisten. Avsaknaden av ett åberopandeförbud bedöms därför inte försvaga parternas vilja att engagera sig i medling. Mot den angivna bakgrunden delar regeringen promemorians bedömning att det inte bör införas ett åberopandeförbud i fråga om vad som förekommit under medlingen.

7.8 Informationsåtgärder m.m.

Regeringens bedömning: Domstolsverket bör ges i uppdrag att tillhandahålla information om medling som tvistlösningsform och om förekomsten av uppförandekoder för medlare. Verket bör dessutom tillhandahålla en förteckning över medlare.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoriteten av remissinstanserna, bl.a. *Domstolsverket*, instämmer i promemorians bedömning. *Stockholms Handelskammare* anser att Domstolsverket bör få i uppdrag att aktivt arbeta med domstolarna, Sveriges advokatsamfund och de organisationer som erbjuder medling för att främja medling i Sverige med fokus på att öka kunskapen om fördelarna med medling, kvalitetskontroll och utbildning. *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* anser att det bör införas en kvalitetssäkring av medlare och att de medlare och organisa-

tioner som erbjuder medlingstjänster inte urskillningslöst bör ges plats i den information som Domstolsverket förutsätts tillhandahålla.

Skälen för regeringens bedömning: Direktivet innehåller ett antal bestämmelser som syftar till att säkerställa kvaliteten på medlingsverksamheten och att öka kunskapen om medling som tvistlösningsmetod. Medlemsstaterna ska uppmuntra medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster att utarbeta och ansluta sig till frivilliga uppförandekoder och andra effektiva mekanismer för kvalitetskontroll av medlingstjänster (artikel 4.1). Medlemsstaterna ska vidare uppmuntra till grundutbildning och fortbildning av medlare för att säkerställa att medlingen utförs på ett effektivt, opartiskt och kompetent sätt i förhållande till parterna (artikel 4.2, jfr även beaktandesatserna 16 och 17). Medlemsstaterna ska vidare uppmuntra att information om hur man kontakter medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster finns tillgänglig för allmänheten, särskilt på Internet (artikel 9). En domstol där talan har väckts får, om det är lämpligt, uppmana parterna att använda medling eller att delta i ett informationsmöte om medling (artikel 5).

Att det sker en ökad information om medling är positivt och bedöms bidra till ett ökat förtroende för medlingen som tvistlösningsmetod. För information om medling kommer den europeiska e-juridikportalen på Internet att vara en naturlig källa. Portalen innehåller information om bl.a. nationella rättsliga förfaranden. Syftet med portalen är att bl.a. förbättra medborgarnas tillgång till rättsväsendet. Även det europeiska privaträttsliga nätverket (EJN) tillhandahåller på sin hemsida information om nationell lagstiftning på privaträttens område och i synnerhet sådan som grundar sig på EU-rättsliga instrument. Det kan vidare antas att de medlingsaktörer som finns i anslutning till införlivandet av medlingsdirektivet ser en ökad marknad för medling och därmed intensifierar sin marknadsföring. Redan nu tillhandahåller flera medlingsaktörer sådan information. Dessutom tillhandahåller föreningen Svenskt forum för medling och konflikthantering information i nu aktuella hänseenden. Föreningens syfte är att vara en mötesplats för alla som arbetar med eller är intresserade av medling. Föreningen verkar bl.a. för att medling som konflikthanteringsmetod utvecklas och sprids i Sverige. Direktivets krav på att information om medlingstjänster finns tillgänglig bör kunna anses uppfyllt när det gäller privat medling.

I promemorian föreslås att Domstolsverket ges i uppdrag att informera om medling. *Domstolsverket* har ingen invändning mot detta. *Stockholms Handelskammare* anser att Domstolsverket bör få i uppdrag att aktivt arbeta med domstolarna, Sveriges advokatsamfund och de organisationer som erbjuder medling för att främja medling i Sverige med fokus på att öka kunskapen om fördelarna med medling, kvalitetskontroll och utbildning. *Västsvenska Industri- och Handelskammaren* anser att det bör införas en kvalitetssäkring av medlare och att de medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster inte urskillningslöst bör ges plats i den information som Domstolsverket förutsätts tillhandahålla.

Regeringen anser att åtgärder för att säkerställa kvaliteten i medlingsförfarandet är välkomna. Direktivet fokuserar på utomrättslig medling. Det är därför viktigt att i det avseendet inte helt förlita sig på domstolar och Domstolsverket. I Sverige bedrivs det redan ett arbete i privata aktörers regi i syfte att säkerställa kvaliteten på medlingsförfarandet, t.ex.

genom utbildning och medlingsregler. Det får förutsättas att medlingsaktörerna själva tar initiativ till de ytterligare informationsinsatser som kan anses erforderliga för att informera om förekommande uppförandekoder utan någon särskild åtgärd från det allmännas sida. Att t.ex. medlingsinstitut för en dialog med domstolar och Sveriges advokatsamfund i syfte att främja medling på det sätt Stockholms Handelskammare anför bör kunna ske utan åtgärder från regeringen. Nu nämnda åtgärder kommer också sådan medling som domstol beslutar om tillgodo (särskild medling). För att sprida kunskap om att det finns en möjlighet att använda sig av medling inom ramen för ett tvistemål och därigenom förbättra förutsättningarna för att använda särskild medling, bör Domstolsverket ges i uppdrag att informera om medling. I syfte att ytterligare hjälpa parterna i deras val av medlare och att främja kvaliteten på medlingsverksamheten är det också lämpligt att Domstolsverket i anslutning härtill informerar om förekomsten av uppförandekoder för medlare, främst den europeiska uppförandekoden. Domstolsverket bör vidare ges i uppdrag att tillhandahålla en förteckning över medlare. En sådan förteckning bör kunna bidra till att öka användningen av särskild medling i domstol (se avsnitt 6.4). Informationen kan också vara till nytta för aktörerna och användarna av privat medling. Verket får inom ramen för det arbetet ta ställning hur en sådan förteckning bör utformas och struktureras.

När det gäller möjligheten för domstolarna att uppmana parter att använda sig av medling (artikel 5) uppfyller Sverige vad som föreskrivs i direktivet genom regler i 42 kap. 6 och 17 §§ RB. Enligt den förra paragrafen syftar förberedelsen i ett tvistemål till att klarlägga bl.a. om det finns förutsättningar för förlikning eller annan samförståndslösning. I 42 kap. 17 § andra stycket RB anges de närmare förutsättningarna för när särskild medling kan komma i fråga i dispositiva tvistemål.

8 Ikraftträdande m.m.

Regeringens förslag: Den nya lagen om medling i vissa privaträttsliga tvister liksom de föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2011.

De nya bestämmelserna om verkställbarhetsförklaring ska inte tillämpas på medlingsöverenskommelser som ingåtts före den 21 maj 2011.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att lagförslagen ska träda i kraft den 21 maj 2011.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt medlingsdirektivet ska medlemsstaterna sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att införliva direktivet senast den 21 maj 2011 (artikel 12). De föreslagna bestämmelserna bör träda ikraft så fort som möjligt. Lagförslagen bör därför träda i kraft den 1 juli 2011.

Av allmänna processrättsliga principer följer att nya processuella regler blir tillämpliga omedelbart. Det innebär att nya regler ska tillämpas på varje processuell företeelse som inträffar efter det att regleringen trätt i kraft. De nya reglerna rubbar dock inte det processuella läge som redan har uppstått vid ikraftträdandet.

Förfarandet för verkställbarhetsförklaring är ett helt nytt förfarande. De parter som deltagit i medling före dagen för införlivande av direktivet (den 21 maj 2011) har gjort det med vetskap om och kanske t.o.m. förutsättningen att överenskommelsen inte kan förklaras verkställbar. Den medling som begärs verkställbar efter det att direktivet skulle ha införlivats kan däremot antas ha skett med direktivets krav i åtanke. Mot denna bakgrund bör förfarandet endast tillämpas på medlingsöverenskommelser som ingåtts efter den 20 maj 2011. En övergångsbestämmelse av denna innebörd bör därför införas.

När det gäller bestämmelserna om preskriptionsavbrott, medlingens inverkan på talfrester och konfidentialitet framstår det som ändamålsenligt att de gäller också för fordringar som uppkommit och medlingar som genomförts före ikraftträdandet. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte i dessa delar.

9 Ekonomiska och andra konsekvenser

Regeringens bedömning: De föreslagna författningsbestämmelserna bedöms inte medföra några kostnadsökningar för det allmänna, enskilda eller företag.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser uttalar sig inte i denna del. *Malmö tingsrätt* anser att ytterligare resurser bör tillskjutas domstolarna.

Utredningens bedömning är att en utökad användning av medling kan medföra kostnader för framför allt utbildning men att detta uppvägs av att mindre resurser behövs för handläggningen av mål.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Konsekvenser för det allmänna

I lagrådsremissen föreslås åtgärder som syftar till en ökad användning av medling som tvistlösningsmetod. Att parterna frivilligt kommer överens är positivt. Det innebär att en domstolsprocess kan undvikas eller, om överenskommelsen ingås i ett pågående mål, bli mindre omfattande. Därmed minskar kostnaderna för domstolarna. I många fall kan också verkställighetsåtgärder undvikas eftersom fullgörelse sker frivilligt. Därmed minskar kostnaderna för exekutionsväsendet.

Möjligheten att begära verkställbarhetsförklaring innebär emellertid att domstolarna tillförs en ny ärendetyp. För en ansökan om verkställbarhetsförklaring ska en avgift tas ut. Det kan inte förutses hur många nya

ärenden som kommer att behöva handläggas årligen vid domstolarna. Med hänsyn till att medling bygger på att parterna ska komma överens bedöms behovet av att ansöka om verkställbarhetsförklaring vara litet. Dessutom måste parterna vara eniga om en ansökan om verkställbarhetsförklaring. På grund härav bedöms det inte vara fråga om annat än ett mindre antal ärenden. Handläggningen bedöms dessutom inte bli särskilt betungande, eftersom det främst är fråga om att pröva om de formella kraven är uppfyllda. Den ärendetillströmning som trots allt kan bli aktuell bedöms kunna kompenseras av den minskning av antalet tvistemål som bedöms bli följden av en ökad användning av medling. Sammantaget bedöms förslagen därför inte innebära några kostnadsökningar för tingsrätterna.

Tingsrättens avgöranden kommer att kunna överklagas till hovrätt. Eftersom parterna ska vara överens om en ansökan om verkställbarhetsförklaring kan antalet ärenden som överklagas förväntas bli försumbart.

Mot den angivna bakgrunden gör regeringen bedömningen att handläggningen av ärendena om verkställbarhetsförklaring inte bör få några beaktansvärda ekonomiska konsekvenser för Sveriges Domstolar.

Verkställbarhetsförklaringarna kommer att resultera i nya ärenden hos Kronofogdemyndigheten. Samtidigt kan det antas att det sker en i det närmaste motsvarande minskning av verkställighetsärenden avseende domar. Skillnaden bedöms bli obetydlig. Hanteringen av ärenden om verkställighet av medlingsöverenskommelser bedöms därför inte få några ekonomiska konsekvenser för Kronofogdemyndigheten.

Övriga förslag bedöms inte medföra några kostnadskonsekvenser för berörda myndigheter.

Konsekvenser för enskilda och företag

Det huvudsakliga syftet med direktivet är att öka attraktionskraften för medling som alternativ tvistlösningsform och att öka användningen av densamma. Att förbättra möjligheterna för parter att på egen hand lösa tvister är som nämns ovan förenat med flera fördelar.

Genom att införa en möjlighet att få en medlingsöverenskommelse förklarad verkställbar kan ett mer tidsödande och kostsamt domstols- eller skiljeförfarande undvikas och parterna kan snabbare lägga tvisten bakom sig. Genom att prövningen läggs på domstol möjliggörs verkställighet av överenskommelsen inom övriga EU, vilket gör det lättare för borgenärer att få betalt. Förfarandet är frivilligt och medför utöver ansökningsavgiften inga kostnader för företag eller enskilda.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om medling i vissa privaträttsliga tvister

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller medling i privaträttsliga tvister där förlikning om saken är tillåten.

Lagen gäller dock inte sådan medling eller förlikningsverksamhet som sker i Sverige inom ramen för ett mål eller ärende hos domstol, annan myndighet eller skiljenämnd. Lagen gäller inte heller förlikningsverksamhet i utländsk domstol.

Paragrafen anger lagens sakliga tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 7.2. Paragrafen genomför delvis artikel 1 i medlingsdirektivet.

Av *första stycket* framgår att lagen är tillämplig på tvister på privaträttens område. Privatrettslig tvist är här ett autonomt begrepp. Den närmare innebörden av det begreppet bestäms alltså av EU-rätten. Det måste vidare vara fråga om en tvist där förlikning om saken är tillåten, dvs. en dispositiv tvist. I den mån det är fråga om en blandad tvist, dvs. en tvist med såväl dispositiva som indispositiva inslag, kan medling ske i den del som är dispositiv. Sådana tvister finns på t.ex. fastighetsrättens och konkurrensrättens område. Exempel på tvister som inte omfattas av lagens tillämpningsområde är tvister om vårdnad om barn och om barns boende. Däremot omfattas i princip tvister om underhållsbidrag. De närmare gränserna mellan dispositiva och indispositiva tvister följer av den materiella rätten och regleras följaktligen inte inom ramen för de processuella bestämmelserna (jfr NJA II 1943 s. 210). När det gäller internationella tvister får det från fall till fall avgöras om motsvarande främmande tillämpliga lag är av sådant slag att förlikning inför svensk domstol skulle godtas. När det gäller statusfrågor, t.ex. frågor om vårdnad om barn, torde det svenska synsättet gälla även om tvisten saknar anknytning till Sverige. Gäller det däremot en ekonomisk-politisk reglering i en främmande stat saknas ofta anledning att låta svenska tvingande regler påverka bedömningen av om målet är dispositivt.

Av *andra stycket* första meningen, som reglerar förhållanden i Sverige, framgår att medling och förlikningsverksamhet som bedrivs inom ramen för ett mål eller ärende hos domstol, annan myndighet eller skiljenämnd inte omfattas av lagens tillämpningsområde. Bestämmelser om sådan medling finns såvitt avser domstol i 42 kap. 17 § andra stycket och 50 kap. 11 § andra stycket RB och såvitt avser hyres- och arrendenämnd i 1 § 1 och 4 § 1 lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder. Bestämmelser om sådan förlikningsverksamhet i Sverige som undantas från lagens tillämpningsområde finns i 42 kap. 17 § första stycket och 50 kap. 11 § första stycket RB, 12 § lagen om arrendenämnder och hyresnämnder samt 11 § lagen (1976:839) om Statens vånämnd. Lagen gäller inte heller för förlikning som träffas och kan stadfästas i skiljeförfarande enligt 27 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande. Av andra meningen framgår att även utländsk domstols förlikningsverksamhet, dvs. den verksamhet som den för målet ansvarige

domaren bedriver i syfte att få parterna att komma överens, undantas från lagens tillämpningsområde.

2 § Har en medlingsöverenskommelse ingåtts utomlands gäller 7–12 §§ endast om vid den tidpunkt medlingen inleddes

1. samtliga parter hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i Sverige, eller
2. en av parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i en annan medlemsstat i Europeiska unionen än någon av de andra parterna och ingen av parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i Danmark.

Hemvist enligt första stycket fastställs i enlighet med artiklarna 59 och 60 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttsens område.

Paragrafen reglerar vilka utländska medlingsöverenskommelser som kan förklaras verkställbara enligt 7–12 §§. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.2. Paragrafen genomför delvis artiklarna 1 och 2 i medlingsdirektivet.

Av *första stycket* framgår att bestämmelserna om verkställbarhetsförklaring enligt 7–12 §§ är tillämpliga på vissa utländska medlingsöverenskommelser, närmare bestämt sådana där parterna har sin hemvist eller vanliga vistelseort i Sverige eller sådana där i vart fall två av parterna har sin hemvist eller vanliga vistelseort i olika medlemsstater inom EU. Ingen av dessa medlemsstater får dock vara Danmark. Det är parternas hemvist eller vanliga vistelseort vid den tidpunkt medlingen inleddes som bestämmer tillämpningsområdet. När medling ska anses inledd regleras i 4 §. Det ankommer enligt 9 § första stycket 4 på sökanden att visa att det varit fråga om en sådan utländsk medlingsöverenskommelse som omfattas av tillämpningsområdet.

Av *andra stycket* framgår att hemvist enligt första stycket definieras i artiklarna 59 och 60 i Bryssel I-förordningen. Det innebär att frågan om en part som är en fysik person har hemvist i en viss medlemsstat avgörs enligt den medlemsstatens lag. För juridiska personer finns i förordningen en uppräkningslista av vad som avses med den juridiska personens hemvist.

Definitioner

3 § I denna lag avses med

medling: ett strukturerat förfarande genom vilket två eller flera parter med hjälp av en tredje man (en medlare) frivilligt söker lösa en uppkommen tvist,

medlingsöverenskommelse: en skriftlig överenskommelse som är resultatet av medling och som innefattar en förpliktelse för någon eller några av dem som ingått överenskommelsen.

Paragrafen innehåller definitioner. Övervägandena finns i avsnitt 7.3. Paragrafen genomför delvis artikel 3 i medlingsdirektivet.

Av paragrafen framgår att medling är ett strukturerat förfarande genom vilket två eller flera parter med hjälp av en medlare frivilligt försöker lösa en uppkommen tvist. Att medlingsförfarandet är strukturerat innebär som regel att det finns ett avtal om medling, en inledande fas där medlaren förklarar hur förfarandet går till, en fas för aktiv medling och

en avslutande fas där det, om medlingen lett till en överenskommelse, klargörs vad parterna kommit överens om. Vilka krav på struktur som kan ställas får dock avgöras i det enskilda fallet med hänsyn till vilken typ av medling det rör sig om. Det finns ingenting som hindrar att parterna tar hjälp av flera medlare. Att det ska vara fråga om en uppkommen tvist innebär bl.a. att sådana förhandlingar som syftar till att åstadkomma ett avtalsförhållande mellan parterna faller utanför tillämpningsområdet. Kravet på frivillighet innebär att medlaren inte får ha till uppgift att påtvinga parterna en lösning på deras tvist. Parterna måste alltså kunna välja att inte träffa en överenskommelse. Kravet på frivillighet utesluter inte att medlingen initierats eller beslutats av annan än parterna (jfr 4 §) eller att medlaren är förhindrad att lägga fram förslag på en lösning av tvisten. Av definitionen följer att det är utan betydelse vad parterna väljer att kalla förfarandet. Det avgörande är att förfarandet syftar till en överenskommelse i parternas tvist.

En medlingsöverenskommelse definieras som en skriftlig överenskommelse som är resultatet av medling och som innefattar en förpliktelse för någon eller några av dem som har ingått överenskommelsen. Det ska vara fråga om resultatet av sådan medling som faller under definitionen av medling i denna lag. Vidare ska den förpliktelse som överenskommelsen resulterar i rikta sig mot en eller flera av parterna i överenskommelsen och således inte mot en tredje person.

4 § Medling ska vid tillämpning av denna lag anses inledd när

1. parterna har enats om medling sedan en tvist uppkommit,
2. skyldighet att delta i medling har uppkommit enligt lag eller annan författning, eller
3. utländsk domstol har beslutat om medling eller uppmanat parterna att delta i medling.

Paragrafen anger när medling ska anses vara inledd. Övervägandena finns i avsnitten 7.5.2 och 7.6. Paragrafen genomför delvis artikel 2 i medlingsdirektivet.

Behov av att fastställa tidpunkten för när medlingen inleddes finns vid tillämpning av 6 § vid avgörande av om en talefrist eller preskriptionstid löper när medlingen avslutats och vid tillämpning av 2 § vid fastställande av hemvist eller vanliga vistelseort när en ansökan görs om verkställbarhetsförklaring av en medlingsöverenskommelse som ingåtts utomlands, se kommentarerna till de paragraferna.

I *första punkten* anges att medling ska anses inledd när parterna har enats om att använda medling. En sådan överenskommelse måste ingås i tiden efter det att en tvist uppkommit. Detta innebär t.ex. att ett avtal om att medla i händelse av en framtida tvist inte utgör inledningen av en medling enligt denna lag, se även definitionen av medling i 3 §. Om det saknas ett avtal som visar att parterna enats kan normalt den tidpunkt då de vidtog särskilda åtgärder för att inleda medlingsförfarandet anses utgöra den dag parterna kommit överens i frågan (jfr beaktandesats 15 i direktivet).

Av *andra punkten* framgår att medling ska anses inledd när det föreskrivs i lag eller annan författning att medling ska ske. Inom det tillämpningsområde lagen omfattar finns det i Sverige ingen författnings-

reglerad skyldighet att inleda medling utan bestämmelsen får endast betydelse vid medling som sker utomlands.

I *tredje punkten* anges att medling ska anses inledd när utländsk domstol har beslutat om medling eller uppmanat parterna att delta i medling. En domstol ska inom ramen för handläggningen av ett mål eller ärende ha hänvisat parterna till medling, antingen genom att fatta ett beslut om att parterna ska delta i medling eller genom att i en formaliserad ordning uppmana dem att på egen hand använda medling. Att en domstol fäster parternas uppmärksamhet på medling som alternativ eller efterfrågar om det kan finnas ett intresse hos parterna att använda medling är inte tillräckligt för att medling enligt denna bestämmelse ska anses inledd. Bestämmelsen omfattar inte beslut eller uppmaning av svensk domstol, se även 1 § andra stycket.

Tystnadsplikt

5 § En medlare och ett biträde till honom eller henne får inte obehörigen röja eller använda vad de har fått kännedom om i samband med medling.

Paragrafen innehåller regler om tystnadsplikt. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.4.

Av paragrafen framgår att tystnadsplikt gäller för uppgifter som medlaren och ett eventuellt biträde till honom eller henne får kännedom om i samband med medling. Med biträde avses en person som bistår medlaren i dennes uppdrag. Ett biträde kan t.ex. anlitas i tvister där det krävs särskild sakkunskap, om medlaren själv inte besitter sådan kunskap. Med uttrycket ”i samband med en medling” avses vad som förekommit från det att medlaren fått uppdraget och inkluderar uppgifter som framkommit såväl vid ett medlingssammanträde som vid andra kontakter med parterna under medlingsuppdragets utförande. Tystnadsplikten innebär att medlaren och dennes biträde, varken under medlingen eller efter det att uppdraget har slutförts, obehörigen får röja uppgifter som omfattas av tystnadsplikten. Detta innebär att medlaren och hans eller hennes biträden får lämna sådana uppgifter, eller på annat sätt använda dessa, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Om en medlare eller ett biträde till en medlare bryter mot den föreskrivna tystnadsplikten aktualiseras straffbestämmelsen i 20 kap. 3 § brottsbalken om brott mot tystnadsplikt. Brott mot tystnadsplikten kan dessutom föranleda skadeståndsansvar. Tystnadsplikten kompletterar det skydd för under medlingen lämnade uppgifter som följer av frågeförbudet i 36 kap. 5 § RB.

Medlingens inverkan på talefrister och preskriptionstider

6 § En talefrist eller en preskriptionstid som löper vid den tidpunkt medlingen inleddes och som gäller för den sak som medlingen avser löper ut tidigast en månad efter avslutad medling, om inte annat följer av Sveriges internationella åtaganden.

I paragrafen regleras medlingens inverkan på talefrister och preskriptionstider. Övervägandena finns i avsnitt 7.6. Paragrafen genomför delvis artikel 2 samt artikel 8 i medlingsdirektivet.

Av paragrafen framgår att en talefrist eller en preskriptionsfrist som löper vid den tidpunkt medlingen inleddes löper ut tidigast en månad efter avslutad medling. En part behöver således inte väcka talan under medlingen för att bevaka sin rätt. Har en talefrist eller en preskriptionstid löpt ut innan medlingen inleddes återuppväcks dock inte fristen eller tiden. När medling ska anses inledd regleras i 4 §. Medling kan avslutas på olika sätt, t.ex. när medlaren finner att det inte längre finns skäl att fortsätta medlingen eller när en part underrättat medlaren om att han eller hon inte längre vill delta i denna. Det är upp till part att visa när medlingen har avslutats. Att den aktuella fristen eller tiden ska gälla för den saken medlingen avser innebär att eventuellt andra under medlingen senare influtna sakfrågor inte omfattas och att de frister eller tider som löper för dessa inte förlängs, om inte medlingsuppdraget utvidgas till att även omfatta dessa sakfrågor. För bestämmelsens tillämplighet saknar det betydelse var medlingen ägt rum.

Undantag från bestämmelsen görs om det följer av Sveriges internationella åtaganden. För att detta ska vara tillämpligt måste åtagandet i form av internationella avtal ha införlivats i lag eller förordning eller följa av EU-förordning. Författningar som införlivar internationella åtaganden finns främst på transporträttens område. Ett exempel är lagen (1969:12) med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om frakttavlet vid internationell godsbefordran på väg. En konsekvens av undantaget för internationella åtaganden är att den som har en transporträttslig fordran bör uppmärksamma om den har sin grund i en internationell reglering eller inte för att undvika att fordran preskriberas eller en talefrist löper ut under pågående medling.

Verkställbarhetsförklaring

7 § En ansökan om att förklara en medlingsöverenskommelse verkställbar (verkställbarhetsförklaring) görs av parterna i medlingsöverenskommelsen eller av någon eller några av dem med övriga parterers samtycke.

Paragrafen reglerar vem som får ansöka om verkställbarhetsförklaring. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.5. Paragrafen genomför delvis artikel 6 i medlingsdirektivet.

Av paragrafen framgår att det krävs att alla parter i medlingsöverenskommelsen är överens om att en ansökan om verkställbarhetsförklaring görs för att den ska kunna tas upp till prövning. Utgångspunkten är att ansökan görs av samtliga parter. Om endast en eller några av dem ansöker måste övriga ha samtyckt till det. Detta krav utgör en processförutsättning. Det ankommer på sökanden att visa att sådant samtycke föreligger, jfr 9 § andra stycket 3 om krav på ingivande av intyg om samtycke i sådant fall. För det fall att en ansökan, även efter ett föreläggande om att komplettera den, brister i detta hänseende ska den avvisas.

8 § En ansökan om verkställbarhetsförklaring görs hos den tingsrätt inom vars domkrets någon av parterna har sin hemvist.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första stycket, är Värmlands tingsrätt behörig domstol.

Paragrafen innehåller regler om behörig domstol. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.3. Paragrafen genomför delvis artikel 6 i medlingsdirektivet.

Av *första stycket* framgår att en ansökan om verkställbarhetsförklaring ska göras hos den tingsrätt inom vars domkrets någon av parterna har sin hemvist. Vid tolkning av hemvistbegreppet kan vägledning sökas i 10 kap. RB. Enligt 9 § första stycket 3 ska uppgift som visar att domstolen är behörig lämnas i ansökan.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första stycket framgår av *andra stycket* att Värmlands tingsrätt är behörig domstol. Denna bestämmelse blir normalt endast tillämplig om medlingsöverenskommelsen har ingåtts av parter som är bosatta utomlands.

9 § En ansökan om verkställbarhetsförklaring ska vara skriftlig och innehålla

1. uppgift om sökandens namn och adress samt motsvarande uppgifter för övriga parter i medlingsöverenskommelsen,
2. uppgift om ombuds namn och adress,
3. uppgift som visar att domstolen är behörig,
4. uppgift om parternas hemvist eller vanliga vistelseort vid den tidpunkt medlingen inleddes, om medlingsöverenskommelsen har ingåtts utomlands, samt
5. en beskrivning av de tvistefrågor som medlingsöverenskommelsen avser och den medling som har lett till överenskommelsen.

Till ansökan ska bifogas

1. medlingsöverenskommelsen i original eller bestyrkt kopia,
2. intyg från medlaren att han eller hon har medlat mellan parterna och att medlingsöverenskommelsen är resultatet av denna medling, samt
3. intyg från de parter i medlingsöverenskommelsen som inte är sökande att de samtycker till att ansökan görs.

Ansökan och de handlingar som ska fogas till ansökan ska vara skrivna på svenska eller ges in tillsammans med en översättning till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövligt.

Sökanden ska betala föreskriven ansökningsavgift.

I paragrafen anges vad en ansökan om verkställbarhetsförklaring ska innehålla och vilka handlingar som ska bifogas ansökan. Övervägandena finns i avsnitten 7.5.5 och 7.5.6.

I *första stycket* anges vilken information som själva ansökan ska innehålla. Det finns inget som hindrar att flera parter är sökande (jfr 7 §). Med adress avses inte bara postadress utan också annan adress som part kan nås på t.ex. e-postadress. Kravet på uppgift som visar att domstolen är behörig avser uppgift om den av parternas hemvist som görs gällande (jfr 8 §). Ansökan ska innehålla en beskrivning de tvistefrågor som medlingsöverenskommelsen avser och den medling som har lett till överenskommelsen. Hur utförlig denna information behöver vara får avgöras från fall till fall. Rätten ska på grundval av denna information och det intyg från medlaren som ska ges in enligt andra stycket 2 kunna bedöma om medlingen är en sådan tvist som anges i 1 § första stycket och om det är fråga om en verkställbar överenskommelse. Beskrivningen

är även av betydelse för att avgöra om medlingen uppfyller kraven på en sådan enligt 3 §.

Av *andra stycket* framgår vilka handlingar som ska bifogas ansökan. Enligt punkten 3 ska intyg från de parter som inte är sökande bifogas. Ett separat intyg behöver inte ges in om samtycket är intaget i den skriftliga överenskommelsen.

I *tredje stycket* föreskrivs att ansökan och övriga handlingar ska vara skrivna på svenska eller översatta till svenska om inte tingsrätten anser att det är obehövligt. Normalt bör handlingar skrivna på engelska kunna godtas.

I *fjärde stycket* anges att föreskriven ansökningsavgift ska betalas av den som ansöker om verkställbarhetsförklaring. Närmare bestämmelser om avgiften finns i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna.

10 § En verkställbarhetsförklaring ska meddelas, om medlingsöverenskommelsen innehåller en förpliktelse av sådant slag att den kan medföra verkställighet i Sverige.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att förklara en medlingsöverenskommelse verkställbar. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.7. Paragrafen genomför delvis artikel 6 i medlingsdirektivet.

Av *första stycket* framgår att en medlingsöverenskommelse får förklaras verkställbar om den innehåller en förpliktelse av sådant slag att den kan föranleda verkställighet i Sverige. I prövningen ingår att avgöra om förutsättningarna enligt 3 § är uppfyllda, dvs. om överenskommelsen är skriftlig och har tillkommit genom sådan medling som avses i lagen. I prövningen ingår däremot inte att avgöra om medlingsöverenskommelsen utgör en materiellt riktig lösning av tvisten. Domstolen måste dock pröva om saken är sådan att förlikning därom är tillåten, jfr 1 § första stycket.

För att verkställbarhetsförklaring ska kunna meddelas krävs att överenskommelsen innefattar en förpliktelse av sådant slag att den kan föranleda verkställighet. Det vanligaste exemplet är betalningsförpliktelse men en förpliktelse kan även avse att utge lös egendom eller avträda fast egendom (jfr prop. 1980/81:8 s. 281). Det är dock inte fråga om att domstolen ska göra en förhandsbedömning av om en kommande verkställbarhet rent faktiskt kan genomföras, t.ex. om det finns några utmättningsbara tillgångar. Om en överenskommelse inte innefattar en förpliktelse, t.ex. om den endast fastställer ett visst rättsförhållande mellan parterna eller att en viss händelse ska anses ha inträffat (1 kap. 1 § UB), ska verkställbarhetsförklaring inte meddelas. Verkställbarhetsförklaring ska inte heller meddelas om överenskommelsens innehåll tydligt står i konflikt med grundläggande principer för rättsordningen, t.ex. pactum turpe eller ordre public. Av 3 kap. 13 § UB framgår att en medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar verkställs som en lagakraftäggande dom.

11 § Domstolen ska underrätta parterna i medlingsöverenskommelsen om beslut som innebär att ärendet om verkställbarhetsförklaring avgörs.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om underrättelseskyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.8.

Av paragrafen framgår att domstolen ska underrätta samtliga parter i medlingsöverenskommelsen om beslut som innebär att ärendet om verkställbarhetsförklaring avgörs, dvs. även de som inte är sökande. Paragrafen kompletterar bestämmelserna i 29 och 30 §§ ÄL samt 26 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol.

12 § Vid domstols handläggning av ärenden om verkställbarhetsförklaring gäller i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

I paragrafen regleras vilka övriga processrättsliga bestämmelser som ska tillämpas i ärenden om verkställbarhetsförklaring. Övervägandena finns i avsnitten 7.5.4 och 7.5.6.

Av paragrafen framgår att ärendelagen är tillämplig på domstolarnas handläggning av ärenden om verkställbarhetsförklaring. Ärendelagen innehåller bestämmelser om bl.a. avvisning av en ofullständig ansökan, rättens sammansättning och överklagande.

Ikraftträdande

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.
2. Bestämmelserna i 7–12 §§ tillämpas inte på medlingsöverenskommelser som har ingåtts före den 21 maj 2011.

Övervägandena om ikraftträdande och övergångsbestämmelser finns i avsnitt 8.

I *punkten 2* föreskrivs att bestämmelserna om verkställbarhetsförklaring inte gäller för medlingsöverenskommelser som ingåtts före den 21 maj 2011. Om en ansökan görs avseende en överenskommelse som ingåtts före det datumet kan således ett beslut om verkställbarhetsförklaring inte meddelas.

10.2 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

36 kap. 5 §

Den som till följd av 15 kap. 1 eller 2 §, 16 kap. 1 § eller 18 kap. 5, 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförts dem eller som de i samband därmed har erfårit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. *Medlare enligt denna balk, lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder eller lagen (2011:000) om medling i vissa privaträttsliga tvister och deras biträden, får höras som vittnen om vad som anförts dem vid medlingen*

eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtratts dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Utän hinder av vad som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. advokater och deras biträden, dock *inte* försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. andra än försvarare och advokater samt deras biträden i mål angående brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen och

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag eller enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

Paragrafen behandlar det s.k. frågeförbudet. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.3. Ändringen genomför delvis artikel 2 samt artikel 7 i medlingsdirektivet.

Genom ett tillägg i *andra stycket* utvidgas frågeförbudet till att omfatta medlare enligt balken (42 kap. 17 § andra stycket och 50 kap. 11 § andra stycket), lagen om arrendenämnder och hyresnämnder och lagen om medling i vissa privaträttsliga tvister samt medlarnas biträden. Frågeförbudet innebär att medlaren och dennes biträde får höras som vittnen endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Att frågeförbudet motsvaras av ett undantag från editionsplikten framgår av 38 kap. 2 och 8 §§.

42 kap. 17 §

Rätten *ska* verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförstånds lösning, om det *inte* är *olämpligt* med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.

Rätten får vid tillämpning av första stycket, i ett mål där förlikning om saken är tillåten, besluta om särskild medling, om parterna samtycker till det. I sådant fall ska rätten förelägga parterna att inställa sig till ett sammanträde inför medlare som förordnas av rätten och ange inom vilken tid medlingen senast ska vara slutförd. Rätten får förlänga tidsfristen om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen reglerar domstolens skyldighet att verka för en samförstånds lösning. Övervägandena finns i avsnitten 6.2–6.4. Paragrafen genomför delvis artikel 3 och artikel 5 i medlingsdirektivet.

Genom ändringen i *första stycket* skärps rättens skyldighet att verka för att parterna kommer överens. Enligt den nya lydelsen gäller en presumption för att frågan om förlikning eller annan samförståndslösning ska väckas av rätten. Endast i fall där det av någon anledning framstår som olämpligt kan rätten undvika att ta upp frågan.

Genom ändringen i *andra stycket* tydliggörs att särskild medling är ett sätt att förlika parter som är ett lika tillgängligt alternativ som förlikningsförhandlingar under rättens ledning under förberedelsen av ett dispositivt tvistemål i domstol. Om det enligt första stycket inte är olämpligt att verka för förlikning, får rätten besluta att detta ska ske genom särskild medling. Ett krav på parternas samtycke införs. Initiativet till medling kan även tas av någon av parterna eller parterna gemensamt. Rätten ska i sitt beslut om särskild medling ange en tidsfrist för medlingsförfarandet. Tidsfristen bör vara anpassad till tvisten storlek och komplexitet. Rätten får också förlänga en tidsfrist om det finns särskilda skäl för det. Rätten bör dock vara återhållsam med att förlänga en angiven tidsfrist mot bakgrund av sitt ansvar att se till att mål avgörs inom skälig tid. Rätten bör inför en förlängning efterhöra parternas inställning samt medlarens prognos för det fortsatta medlingsförfarandet. En förutsättning för att förlänga tiden bör vara att medlaren bedömer att det genom fortsatt medling finns en rimlig möjlighet för parterna att komma överens. Beträffande medling i indispositiva mål som rör vårdnad, boende och umgänge med barn gäller 6 kap 18 a § FB.

50 kap. 11 §

Hovrätten bör verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning, om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.

Rätten får vid tillämpning av första stycket, i ett mål där förlikning om saken är tillåten, besluta om särskild medling, om parterna samtycker till det. I sådant fall ska rätten förelägga parterna att inställa sig till ett sammanträde inför medlare som förordnas av rätten och ange inom vilken tid medlingen senast ska vara slutförd. Rätten får förlänga tidsfristen om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen är ny och reglerar i vilken utsträckning hovrätten bör verka för en samförståndslösning. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Av *första stycket* framgår att hovrätten bör verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning, om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter. När det gäller formerna för hovrättens förlikningsverksamhet kan det ofta vara tillräckligt att hovrätten kontaktar parterna t.ex. per telefon för att efterhöra intresse och förutsättningar för en samförståndslösning. Ibland kan det också främja en förlikning att hovrätten håller sammanträde. Det finns inget hinder mot att hovrätten kallar parterna till ett förberedelse-sammanträde enligt 50 kap. 10 § tredje stycket endast i syfte att diskutera förlikning. Frågan om i vilket skede av målets handläggning det kan anses lämpligt att ta upp frågan om förlikning bör avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Normalt bör hovrätten avvakta med att väcka frågan om förlikning till dess att prövningstillstånd har meddelats.

I *andra stycket* regleras särskild medling i hovrätten. Om det enligt första stycket är lämpligt att verka för förlikning får hovrätten förordna om medling i dispositiva tvistemål, om parterna samtycker till det. Mot bakgrund av hovrättens ställning och funktion som överinstans bör möjligheten att besluta om medling normalt endast utnyttjas i mål där det av något särskilt skäl framstår som ändamålsenligt att försöka med medling, och i de fall parterna själva särskilt begär det. Har parterna genomgått ett medlingsförfarande i tingsrätten finns det normalt inte någon anledning att överväga frågan på nytt i hovrätten. Hovrätten ska i sitt beslut om särskild medling ange en tidsfrist för medlingsförfarandet. Tidsfristen får förlängas om det finns särskilda skäl för det. Se vidare kommentaren till 42 kap. 17 § andra stycket.

10.3 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

3 kap. 1 §

Verkställighet får under de förutsättningar som anges i detta kapitel äga rum på grund av följande exekutionstitlar:

1. domstols dom, utslag eller beslut,
2. förlikning som är stadfäst av domstol *och medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar av domstol*,
3. godkänt strafföreläggande, godkänt föreläggande av ordningsbot eller godkänt avgiftsföreläggande,
4. skiljedom,
5. förbindelse angående underhållsbidrag,
6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas,
7. handling som enligt särskild föreskrift får läggas till grund för verkställighet, och
8. Kronofogdemyndighetens utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats verkställbart av Kronofogdemyndigheten.

Det som i balken sägs om dom gäller, om inte annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols utslag eller beslut, Kronofogdemyndighetens utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats verkställbart av Kronofogdemyndigheten.

Paragrafen innehåller en uttömmande uppräkningslista av vilka avgöranden som får verkställas, s.k. exekutionstitlar. Övervägandena finns i avsnitten 7.5.1 och 7.5.7. Ändringarna genomför delvis artikel 6 i medlingsdirektivet.

Första stycket andra punkten kompletteras med domstols beslut om verkställbarhetsförklaring av en medlingsöverenskommelse. Bestämmelser om verkställbarhet av medlingsöverenskommelser finns i lagen om medling i vissa privaträttsliga tvister. En bestämmelse om verkställighet av sådana exekutionstitlar finns i 13 §, se kommentaren till den paragrafen. På samma sätt som gäller för stadfästa förlikningar är det medlingsöverenskommelsen och inte beslutet om verkställbarhetsförklaring som utgör exekutionstiteln (jfr prop. 1980/81:8 s. 1076 och 1200).

3 kap. 13 §

Förlikning som är stadfäst av domstol *och medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar av domstol* verkställs som lagakraftäggande dom, om *inte annat beslutas* med anledning av talan mot domen *eller beslutet* eller talan om ogiltigförklaring av förlikningen *eller medlingsöverenskommelsen*.

Paragrafen anger de närmare förutsättningarna för verkställighet av förlikningar och medlingsöverenskommelser. Övervägandena finns i avsnitten 7.5.1 och 7.5.7.

Tillämpningsområdet för paragrafen utvidgas till att omfatta domstols beslut om verkställbarhetsförklaring av medlingsöverenskommelser. Enligt 10 § lagen om medling i vissa privaträttsliga tvister förklaras en medlingsöverenskommelse verkställbar genom domstols beslut. Själva överenskommelsen och inte beslutet att förklara medlingsöverenskommelsen verkställbar är exekutionstitel. Av paragrafen framgår att en stadfäst förlikning och en medlingsöverenskommelse som förklarats verkställbar får verkställas även om beslutet inte har vunnit laga kraft. Verkställigheten sker om inte den domstol som prövar ett överklagande av beslutet eller en talan om ogiltigförklaring av själva överenskommelsen inhiberar verkställigheten.

10.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder

12 b §

Ett medlingssammanträde är inte offentligt.

Paragrafen, som är ny, behandlar offentlighet vid medlingssammanträde. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.2.

Paragrafen som innebär att ett medlingssammanträde inför nämnden inte är offentligt kompletterar bestämmelserna om sekretess i 36 kap. 3 § OSL och om frågeförbud i 36 kap. 5 § RB.

21 b §

Ingår parterna en förlikning i ett ärende ska nämnden på begäran av parterna stadfästa förlikningen genom beslut.

Paragrafen, som är ny, behandlar stadfästelse av förlikning. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.1. Paragrafen genomför delvis artikel 6 i medlingsdirektivet.

Paragrafen innebär att hyres- och arrendenämnd ges en möjlighet att stadfästa en förlikning som tillkommit genom förlikningsförhandlingar eller medling i ett ärende inför nämnden. Möjligheten till stadfästelse står öppen oavsett om förlikningen ingåtts med hjälp av nämnden eller inte. Paragrafen har utformats med 17 kap. 6 § RB som förebild. Med förlikning avses resultatet och inte tillvägagångssättet. Det innebär att med förlikning i detta sammanhang även avses en överenskommelse som tillkommit genom medling.

23 §

Det finns bestämmelser om överklagande av hyresnämndens beslut i

- 12 kap. 70 § jordabalken,
- 31 § hyresförhandlingslagen (1978:304),
- 6 kap. 4 § lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt,
- 11 kap. 3 § bostadsrättslagen (1991:614),
- 34 § bostadsförvaltningslagen (1977:792), och
- 15 § lagen (1982:352) om rätt till fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt eller kooperativ hyresrätt.

Hyresnämndens yttrande enligt 12 a § första stycket får inte överklagas.

Hyresnämndens beslut får överklagas hos Svea hovrätt, om nämnden

1. avvisat en ansökan som avses i 8, 11, 14, 15, 15 a, 16 eller 16 e §, eller avvisat ett överklagande,

2. avskrivit ett ärende enligt 8, 9, 10, 15 a, 16 eller 16 e §, dock inte när ärendet kan återupptas,

3. ogillat en invändning om jäv mot ledamot av nämnden eller en invändning om att det finns ett hinder för ärendets prövning,

4. avvisat ett ombud eller ett biträde,

5. *beslutat om ersättning för någons medverkan i ärendet,*

6. utdömt vite eller någon annan påföljd för underlåtenhet att följa föreläggande eller straff för förseelse i förfarandet,

7. beslutat i annat fall än som avses i 5 i fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619), *eller*

8. *stadfäst en förlikning.*

Ett överklagande som avses i tredje stycket ska ges in till hyresnämnden inom tre veckor från den dag beslutet meddelades.

I fråga om handläggningen hos hyresnämnden av ett överklagande som avses i första eller tredje stycket tillämpas 52 kap. 2 och 4 §§ rättegångsbalken.

Paragrafen innehåller överklagandebestämmelser när det gäller hyres- och arrendenämnds beslut. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.1.

I *första stycket åttonde punkten* införs en överklagandemöjlighet av hyres- och arrendenämnds beslut om stadfästelse av förlikning enligt 21 b §.

32 §

Om en nämnds beslut enligt följande bestämmelser inte överklagas, får beslutet verkställas som lagakraftäggande dom:

– 9 kap. 14 § eller 12 kap. 24 a §, 55 d § åttonde stycket eller 55 e § jordabalken,

– 22, 23, 26 eller 27 § hyresförhandlingslagen (1978:304),

– 13 a § första stycket denna lag, eller

– 13 eller 15 § eller 25 § första stycket bostadsförvaltningslagen (1977:792).

Beslut av hyresnämnden enligt 13 a § andra stycket denna lag om verkställighet av ett enligt första stycket i samma paragraf meddelat beslut får verkställas som lagakraftäggande dom, om hovrätten inte bestämmer något annat. Detsamma gäller om hyresnämnden med stöd av 31 § första stycket bostadsförvaltningslagen har bestämt att beslut enligt 13 eller 15 § eller 25 § första stycket i den lagen ska gälla genast.

Förlikning som är stadfäst av nämnden enligt 21 b § får verkställas som lagakraftäggande dom, om hovrätten inte bestämmer något annat.

Paragrafen anger de närmare förutsättningarna för verkställighet hyres- och arrendenämnds beslut. Övervägandena finns i avsnitten 7.5.1 och 7.5.7. Ändringarna genomför delvis artikel 6 i medlingsdirektivet.

Tillämpningsområdet för paragrafen utvidgas till att omfatta hyres- och arrendenämnds beslut om stadfästelse. Enligt 21 b § ska stadfästelse av förlikning ske genom beslut. Sådan förlikning kan ha tillkommit efter förlikningsförhandlingar eller medling, se kommentaren till den paragrafen. Av paragrafen framgår att en stadfäst förlikning får verkställas även om beslutet inte har vunnit laga kraft. Verkställighet kan ske om inte annat beslutas efter överklagande.

10.5 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

1 kap. 6 §

Den femte avdelningen innehåller bestämmelser om sekretess till skydd för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden. Vissa av dessa bestämmelser tillämpas oavsett i vilket sammanhang uppgiften förekommer (21 kap.). Bestämmelserna i övrigt avser

- folkbokföring, delgivning, m.m. (22 kap.),
- utbildningsverksamhet, m.m. (23 kap.),
- forskning och statistik (24 kap.),
- hälso- och sjukvård, m.m. (25 kap.),
- socialtjänst, kommunal bostadsförmedling, adoption, m.m. (26 kap.),
- skatt, tull, m.m. (27 kap.),
- socialförsäkring, studiestöd, arbetsmarknad, m.m. (28 kap.),
- transporter och andra former av kommunikation (29 kap.),
- tillsyn m.m. i fråga om näringslivet (30 kap.),
- annan verksamhet med anknytning till näringslivet (31 kap.),
- annan tillsyn, granskning, övervakning, m.m. (32 kap.),
- Diskrimineringsombudsmannen, Barnombudsmannen, Konsumentombudsmannen, m.m. (33 kap.),
- utsökning och indrivning, skuldsanering, m.m. (34 kap.),
- verksamhet som syftar till att förebygga eller beivra brott, m.m. (35 kap.),
- vissa mål och ärenden hos domstol, *vissa fall av medling*, rätts hjälp, m.m. (36 kap.),
- utlänningskontroll, Schengensamarbetet, m.m. (37 kap.),
- totalförsvaret, krisberedskap, m.m. (38 kap.),
- personaladministrativ verksamhet (39 kap.), och
- övriga myndigheter och verksamheter (40 kap.).

Paragrafen innehåller en uppräkningslista av vad kapitlen i femte avdelningen behandlar. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.4.

Ändringen är en följd av att rubriken till 36 kap. ändras.

36 kap. 3 §

Sekretess gäller hos domstol samt hyres- och arrendenämnd för uppgift som en part har lämnat till en medlare eller ett biträde till denne vid medling i ett mål där förlikning om saken är tillåten, om parten har gjort förbehåll om det.

Sekretess gäller för uppgift som en part i en arbetstvist har lämnat till en medlare eller till Medlingsinstitutet *vid medling enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet*, om parten har gjort förbehåll om det.

Sekretess gäller hos Medlingsinstitutet även för uppgift i ett kollektivavtal om en parts affärs- eller driftförhållanden eller en annan enskilda personliga eller

ekonomiska förhållanden, om det kan antas att parten eller den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Paragrafen behandlar sekretess för sådana uppgifter som lämnas vid medling i domstol, hyres- och arrendenämnd och i vissa arbetstvister. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.4.

För att sekretess enligt *första stycket*, som är nytt, ska gälla krävs att uppgiftslämnaren, dvs. parten, har gjort förbehåll om det. Sekretessen gäller till skydd för uppgift om partens personliga eller ekonomiska förhållanden. Att den part som gjort sekretessförbehåll ändå kan tillåta att en uppgift lämnas ut, t.ex. om det behövs i samband med verkställighet, följer av 10 kap. 1 § och 12 kap. 2 § OSL. Sekretessen är absolut.

Andra stycket motsvarar del av det tidigare första stycket. Sekretess i arbetstvister i tingsrätt och Arbetsdomstolen för uppgifter som lämnats till medlare enligt 42 kap. 17 § andra stycket RB regleras i första stycket. I andra stycket regleras medling enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Ingen ändring i sak är avsedd.

Tredje stycket motsvarar det tidigare andra stycket.

Av *fjärde stycket* framgår att sekretesstiden är begränsad till att gälla i högst 20 år.

36 kap. 8 §

Den tystnadsplikt som följer av 3 § första och andra styckena samt 6 § första stycket 1 inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 7 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift som hänför sig till ärende om annat än ekonomiskt bistånd till enskild.

Paragrafen innehåller en uppräkningslista av sådan tystnadsplikt som har företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.4.

I *första stycket* återfinns nu en hänvisning till såväl det nya första stycket i 3 § som det andra stycket i 3 §, vilket motsvarar det tidigare första stycket. Tillägget innebär att den tystnadsplikt för medlare som följer av sekretessbestämmelsen i 3 § första stycket inskränker den rätt att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Sammanfattning av betänkandet Alternativ tvistlösning (SOU 2007:26)

Inledning

Alternativ tvistlösning kan definieras som metoder för lösning av rättstvister på annat sätt än genom traditionell rättegång och dom. I Sverige tillhandahålls sådana metoder för närvarande främst utanför domstolarna, t.ex. i Allmänna reklamationsnämnden, i skiljenämnder och i olika organisationer som erbjuder medling. Det finns emellertid också möjlighet att få en särskild medlare förordnad inom ramen för en tvistemålsprocess. Utredningen har haft i uppdrag dels att belysa förut-sättningarna för och överväga utformningen av ett alternativt tingsrätts-förfarande för dispositiva tvistemål, dels att ta ställning till om det bör vidtas några åtgärder i syfte att få till stånd en ökad användning av medling i domstolarna.

En utgångspunkt för utredningens arbete har varit att den traditionella rättegångsformen även fortsättningsvis skall finnas till för alla. De föreslagna alternativen skall ses som ett komplement till den vanliga domstolsprövningen och således inte begränsa möjligheten för parter att få sin tvist avgjord på traditionellt sätt. Syftet med alternativen är i stället att öka utbudet av tvistlösningsmekanismer för att kunna erbjuda lösningar som är bättre anpassade till parterna och tvisternas natur. Att fler tvister kan hanteras inom ramen för alternativa och enklare tvistlösningsmetoder kan också leda till att det frigörs resurser för en bättre hantering av de tvister som prövas på traditionellt sätt.

Förlikning och medling

En förlikning innebär att parterna i en tvist kommer överens och godtar överenskommelsen som ett avgörande av tvisten. Att mål kan avgöras genom förlikning innebär fördelar såväl för parterna som för samhället i stort. Utredningen föreslår därför att rättens skyldighet att i första instans verka för förlikning skall skärpas något. Rätten skall enligt förslaget verka för att parterna förlikas om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter. Det bör finnas konkreta skäl som talar emot det för att rätten skall underlåta att väcka frågan om förlikning. Utredningen föreslår vidare att hovrätternas möjlighet att verka för förlikning lagfästs. En hovrätt bör dock inte ha någon uttrycklig skyldighet att verka för förlikning.

Mot bakgrund av de klara fördelar som en förlikning för med sig bör alla parter få tillgång till bästa möjliga verktyg för att nå en förlikningslösning inom ramen för domstolsförfarandet. Förlikningsverksamhet bedrivs för närvarande i första hand av den domare som handlägger målet. Enskilda domares fallenhet för och engagemang i förlikningsförhandlingar varierar emellertid och parterna har inte möjlighet att påverka vilken domare som handlägger målet. Sker förlikningsverksamheten i stället genom medling finns större garantier för att alla parter får föra förlikningsförhandlingar under ledning av en person som har

intresse och fallenhet för sådan verksamhet. Utredningen föreslår därför att medling i princip skall vara förstahandsalternativet i fråga om val av förlikningsmetod. I alla dispositiva mål skall rätten överväga om medling skall erbjudas parterna. Ett sådant erbjudande bör komma i ett tidigt skede av målets handläggning, i allmänhet när svaromålet har kommit in. I detta skede är de processekonomiska fördelarna med en förlikning som allra störst. Det skall dock vara helt frivilligt för parterna att genomgå medling. I fall där medling inte kommer till stånd skall rätten liksom tidigare verka för förlikning inom ramen för målets handläggning.

Utredningen föreslår att tillgången till medlare skall öka genom att varje domstol utser ett antal domare vid domstolen som vid sidan av sina ordinarie arbetsuppgifter skall kunna förordnas till medlare. De domare som utses skall få utbildning på området. Härigenom säkerställs att varje domstol kan erbjuda parterna kvalitativ medling. Förslaget medför också att medlingen blir kostnadsfri för parterna eftersom en medlare som är domare medlar inom ramen för sin anställning. Medling skall även i fortsättningen kunna ske med bistånd av en utomstående medlare. I dessa fall får dock parterna bekosta medlarens ersättning.

Medlingen skall regleras i en särskild lag om medling i allmän domstol. När rätten beslutar om medling skall den samtidigt fastställa en tidsfrist inom vilken medlingen senast skall vara slutförd. Tidsfristen skall inte få överstiga två månader. Medlaren skall ansvara för att medlingen bedrivs ändamålsenligt och snabbt. Formerna för förfarandet bestäms av medlaren i samråd med parterna. Utgångspunkten för medlarens arbete bör vara att försöka klarlägga vilka intressen och behov parterna har och vilka problem de vill hitta en lösning på. Mot bakgrund av detta skall medlaren hjälpa parterna att själva hitta en lösning på konflikten. Medlaren skall dock även kunna inta ett mer värderande förhållningssätt och komma med egna förslag till lösningar.

Ett medlingssammanträde skall i likhet med vad som tidigare gällt inte vara offentligt. Uppgifter som lämnas inför medlare skall enligt förslaget omfattas av sekretess, om den part som lämnar uppgiften begär att den hålls hemlig.

Om medlingen avslutas utan att förlikning har uppnåtts fortsätter målets handläggning på vanligt sätt. En domare som har medlat i målet skall till skillnad från den domare som bedriver förlikningsverksamhet inom ramen för målets handläggning inte få avgöra målet om förlikningsförsöken misslyckas. Även medlaren måste dock förhålla sig opartisk så att han eller hon behåller parternas förtroende.

Det skall vara möjligt att erbjuda parterna medling även i hovrätt. I hovrätten bör medling främst komma i fråga om parterna begär det eller det av något skäl framstår som särskilt lämpligt.

Lagförslagen i betänkandet Alternativ tvistlösning (SOU 2007:26)

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken dels att 36 kap. 5 §, 38 kap. 8 § och 42 kap. 17 § skall ha följande lydelse, dels att det skall införas två nya paragrafer, ..., 50 kap. 11 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) eller någon bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna ut en uppgift får inte höras som vittne om denna utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrotts dem eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den, till vars förmån tystnadsplikten gäller, samtycker till det. Den som till följd av 9 kap. 4 § sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare för höras som vittnen om vad som anförtrotts dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) eller någon bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna ut en uppgift får inte höras som vittne om denna utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrotts dem eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den, till vars förmån tystnadsplikten gäller, samtycker till det. Den som till följd av 9 kap. 4 § sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare för höras som vittnen om vad som anförtrotts dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

¹ Senaste lydelse 2006:859.

Medlare enligt lagen (2007:XX) om medling i allmän domstol och deras biträden får höras som vittnen om vad som anförtrots dem vid medlingen eller som de i samband därmed erfarit endast om parterna medger det.

Utan hinder vad som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. andra än försvarare i mål angående brott som avses i 14 kap. 2 § femte stycket sekretesslagen (1980:100) och

2. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13, eller 14 § samma lag eller enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

Utan hinder vad som sägs i andra, tredje eller fjärde stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. andra än försvarare i mål angående brott som avses i 14 kap. 2 § femte stycket sekretesslagen (1980:100) och

2. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13, eller 14 § samma lag eller enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

38 kap.8 §²

Om allmän handling kan antagas äga betydelse som bevis, äge rätten förordna att handlingen skall tillhandahållas.

Första stycket gäller ej

1. handling som innehåller uppgift, för vilken gäller sekretess till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) eller bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, med mindre den myndighet som har att pröva fråga om utlämnande av handlingar givit sitt tillstånd därtill;

2. handling vars innehåll är sådant, att någon, som haft befattning med handlingen, enligt 36 kap. 5 § andra, tredje, fjärde eller sjätte stycket ej må höras därom;

3. handling genom vars företeende yrkeshemlighet skulle uppenbaras, med mindre synnerlig anledning förekommer.

Om allmän handling kan *antas* ha betydelse som bevis, *får* rätten besluta att handlingen skall tillhandahållas.

Första stycket gäller *inte*

1. handling som innehåller uppgift, för vilken gäller sekretess till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) eller bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, med mindre den myndighet som har att pröva fråga om utlämnande av handlingar givit sitt tillstånd därtill;

2. handling vars innehåll är sådant, att någon, som haft befattning med handlingen, enligt 36 kap. 5 § andra, tredje, fjärde, *femte* eller *sjunde* stycket *inte får* höras därom;

3. handling genom vars företeende yrkeshemlighet skulle uppenbaras, med mindre synnerlig anledning förekommer.

42 kap.17 §³

Rätten skall, om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, verka för att parterna förlikas eller på annat sätt uppnår en samförstånds lösning.

Om det i ett mål där förlikning om saken är tillåten med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att särskild medling äger rum, kan rätten förelägga parterna att inställa sig till ett förliknings sammanträde inför medlare som förordnas av rätten.

Rätten skall verka för att parterna förlikas eller på annat sätt uppnår en samförstånds lösning, om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.

I mål där förlikning om saken är tillåten skall rätten så snart det kan ske överväga om medling enligt lagen (2007:XX) om medling i allmän domstol skall erbjudas parterna.

² Senaste lydelse 1980:101.

³ Senaste lydelse 2006:459.

50 kap.

11 a §

Hovrätten får verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning, om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.

I mål där förlikning om saken är tillåten får hovrätten överväga om medling enligt lagen (2007:XX) om medling i allmän domstol skall erbjudas parterna.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2008.

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)
dels att 16 kap. 1 § skall ha följande lydelse,
dels att det skall införas en ny paragraf, 9 kap. 16 a §, av följande
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

16 a §

*Sekretess gäller hos domstol för
uppgift som en part har lämnat till
en medlare enligt lagen (2007:XX)
om medling i allmän domstol eller
till dennes biträde, om uppgifts-
lämnaren har gjort förbehåll om
detta.*

*I fråga om uppgift i allmän
handling gäller sekretessen i högst
tjugo år.*

16 kap.

1 §¹

Att friheten enligt 1 kap. 1 §
tryckfrihetsförordningen och
1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrund-
lagen att meddela och offentlig-
göra uppgifter i vissa fall är
begränsad framgår av 7 kap. 3 §
första stycket 1 och 2, 4 § 1–8
samt 5 § 1 och 3 tryckfrihets-
förordningen och av 5 kap. 1 §
första stycket samt 3 § första
stycket 1 och 2 i yttrandefrihets-
grundlagen. De fall av uppsåtligt
åsidosättande av tystnadsplikt, i
vilka nämnda frihet enligt 7 kap.
3 § första stycket 3 och 5 § 2
tryckfrihetsförordningen samt
5 kap. 1 § första stycket och 3 §
första stycket 3 yttrandefrihets-
grundlagen i övrigt är begränsad,
är de där tystnadsplikten följer av

Att friheten enligt 1 kap. 1 §
tryckfrihetsförordningen och
1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrund-
lagen att meddela och offentlig-
göra uppgifter i vissa fall är
begränsad framgår av 7 kap. 3 §
första stycket 1 och 2, 4 § 1–8
samt 5 § 1 och 3 tryckfrihets-
förordningen och av 5 kap. 1 §
första stycket samt 3 § första
stycket 1 och 2 i yttrandefrihets-
grundlagen. De fall av uppsåtligt
åsidosättande av tystnadsplikt, i
vilka nämnda frihet enligt 7 kap.
3 § första stycket 3 och 5 § 2
tryckfrihetsförordningen samt
5 kap. 1 § första stycket och 3 §
första stycket 3 yttrandefrihets-
grundlagen i övrigt är begränsad,
är de där tystnadsplikten följer av

¹ Senaste lydelse 2006:858.

9 kap. 7 §, 8 § första eller andra
stycket, 9 § eller 10 § första
stycket 1

9 kap. 7 §, 8 § första eller andra
stycket, 9 §, 10 § första stycket 1
eller 16 a §

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2008.

Härigenom föreskrivs i fråga om rättshjälpslagen (1996:1619) att 18 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

När rättshjälp har beviljats betalar staten kostnaderna för medlare enligt 42 kap. 17 § rättegångsbalken.

Medlaren har rätt till skälig ersättning för det arbete, den tidsspillan och de utlägg som uppdraget krävt.

Medlaren får inte förbehålla sig eller ta emot ersättning av parterna. Har detta skett är förbehållet utan verkan och medlaren skall till parterna betala tillbaka vad han eller hon har tagit emot.

Föreslagen lydelse

18 §

När rättshjälp har beviljats betalar staten kostnaderna för medlare *och biträde* enligt *lagen (2007:XX) om medling i allmän domstol*.

Medlaren *eller biträdet* får inte förbehålla sig eller ta emot ersättning av parterna. Har detta skett är förbehållet utan verkan och medlaren *eller biträdet* skall till parterna betala tillbaka vad han eller hon har tagit emot.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2008.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller medling i tvistemål enligt 42 kap. 17 § andra stycket och 50 kap. 11 a § andra stycket rättegångsbalken.

2 § Rätten får besluta om medling om parterna samtycker till det.

I rättens beslut om medling skall det anges inom vilken tid medlingen senast skall vara slutförd. Denna tidsfrist får inte överstiga två månader. Rätten får dock förlänga tidsfristen efter begäran från medlaren om det finns särskilda skäl för det.

3 § Till medlare förordnas en för medlingsuppdrag särskilt utsedd domare eller, om parterna begär det, annan lämplig person. Om det finns särskilda skäl för det får rätten med parternas samtycke förordna flera medlare.

Om det behövs för att medlingen skall kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt får medlaren med parternas samtycke utse ett biträde.

4 § Ett beslut enligt 2–3 §§ får inte överklagas.

5 § Har beslut om medling fattats skall medlaren snarast möjligt kalla parterna till ett medlingssammanträde.

Vid sammanträdet skall parterna vara personligen närvarande. Om medlaren finner det lämpligt kan en part i stället få närvara per telefon eller inställa sig genom ombud.

Ett medlingssammanträde är inte offentligt.

6 § Medlaren skall på ett opartiskt sätt verka för att parterna förlikas.

Medlaren bestämmer i samråd med parterna formerna för förfarandet. Medlaren ansvarar för att medlingen bedrivs ändamålsenligt och snabbt.

7 § Medlingen skall avslutas när

1. parterna träffar ett avtal om förlikning,
2. en part underrättar medlaren om att han eller hon inte längre vill delta i medlingen,
3. medlaren finner att det inte längre finns skäl att fortsätta medlingen, eller
4. tidsfristen för medlingen har löpt ut utan att förlängning har begärts.

Avslutas medlingen enligt första stycket 1–3 skall medlaren snarast möjligt meddela rätten detta.

8 § En medlare eller ett biträde som inte medlar inom ramen för en anställning som domare har rätt till skälig ersättning för det arbete, den tidsspillan och de utlägg som uppdraget krävt.

Om inte parterna har bestämt annat skall kostnaderna för medlaren och biträdet delas lika mellan parterna. I förhållande till medlaren och biträdet svarar parterna solidariskt för ersättningen. Har någon av parterna beviljats rättshjälp gäller 18 § rättshjälpslagen (1996:1619).

9 § En part svarar själv för sina kostnader under medlingen. Om rättegången fortsätter utan att förlikning uppnås är en parts kostnad på grund av medlingen inte ersättningsgill som rättegångskostnad. Bilaga 2

10 § I fråga om jäv mot medlare och deras biträden tillämpas vad som i 4 kap. 13–15 §§ rättegångsbalken är föreskrivet om jäv mot domare.

Efter avslutad medling får en domare som har förordnats till medlare i tvisten inte delta i den fortsatta handläggningen av målet. Domaren får dock stadfästa en förlikning som har träffats under medlingen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2008.

Efter remiss har yttrande över betänkandet Alternativ tvistlösning (SOU 2007:26) lämnats av Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Stockholms tingsrätt, Katrineholms tingsrätt, Falu tingsrätt, Linköpings tingsrätt, Växjö tingsrätt, Hässleholms tingsrätt, Malmö tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Alingsås tingsrätt, Gävle tingsrätt, Sundsvalls tingsrätt, Umeå tingsrätt, Luleå tingsrätt, Kammarrätten i Jönköping, Länsrätten i Göteborg, Hyres- och arrendenämnden i Malmö, Justitiekanslern, Domstolsverket, Västsvenska Industri- och Handelskammaren, Konsumentverket, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Enheten för rättsvetenskap vid Luleå tekniska universitet, Allmänna reklamationsnämnden, Sveriges advokatsamfund, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Tjänstemännens centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Näringslivets Regelnämnd, Sveriges Domareförbund, Sammanslutningen för Sveriges Juridiska Byråer.

Sveriges Akademikers Centralorganisation har avstått från att yttra sig men har bifogat ett yttrande från Jusek.

Stockholms Handelskammares Medlingsinstitut och Svenskt forum för medling och konflikthantering har inte hörts av.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG
av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på
privaträttens område

Bilaga 4

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2008/52/EG

av den 21 maj 2008

om vissa aspekter på medling på privaträttens område

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 61 c och artikel 67.5 andra strecksatsen,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,

i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget ⁽²⁾, och

av följande skäl:

(1) Gemenskapen har satt som mål att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, där den fria rörligheten för personer garanteras. För att kunna uppnå detta mål måste gemenskapen bland annat anta åtgärder på området civilrättsligt samarbete som är nödvändiga för att den inre marknaden ska kunna fungera väl.

(2) Principen om tillgång till rättslig prövning är mycket viktig, och för att främja tillgången till rättslig prövning uppmanade Europeiska rådet vid sitt möte i Tammerfors den 15–16 oktober 1999 medlemsstaterna att skapa alternativa utomrättsliga förfaranden.

(3) I maj 2000 antog rådet slutsatser om alternativa tvistlösningsmetoder inom civil- och handelsrätt i vilka det konstateras att fastställandet av grundläggande principer på detta område är ett viktigt steg mot att möjliggöra lämplig utveckling av och väl fungerande utomrättsliga förfaranden för tvistlösning i ärenden på privaträttens område, vilket skulle förenkla och förbättra tillgången till rättslig prövning.

(4) I april 2002 lade kommissionen fram en grönbok om alternativa system för tvistlösning inom civil- och handelsrätt med en bedömning av den rådande situationen när det gäller alternativa tvistlösningsmetoder i Europeiska unionen och inledde ett omfattande samråd med medlemsstaterna och berörda parter om möjliga sätt att främja användningen av medling.

(5) Målet att garantera bättre tillgång till rättslig prövning, som är ett led i Europeiska unionens politik för att upprätta ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, bör omfatta tillgång till tvistlösning både i och utanför domstol. Detta direktiv bör bidra till att den inre marknaden fungerar väl, i synnerhet när det gäller medlingstjänsternas tillgänglighet.

(6) Medling kan vara ett kostnadseffektivt och snabbt sätt att lösa tvister på privaträttens område utanför domstol med hjälp av förfaranden som är anpassade efter parternas behov. Chansen är större att överenskommelser som är resultatet av medling respekteras frivilligt och att en vänskaplig och varaktig relation mellan parterna kan bibehållas. Dessa fördelar framstår ännu klarare i tvister av gränsöverskridande karaktär.

(7) För att ytterligare främja användningen av medling och för att se till att parter som tillgriper medling har ett förutsebart regelverk att falla tillbaka på är det nödvändigt att införa ramlagstiftning som särskilt avser viktiga aspekter på civilrättsliga förfaranden.

(8) Bestämmelserna i detta direktiv bör enbart tillämpas på medling i gränsöverskridande tvister, men ingenting bör hindra medlemsstaterna från att tillämpa sådana bestämmelser även på interna medlingsförfaranden.

⁽¹⁾ EUT C 286, 17.11.2005, s. 1.

⁽²⁾ Europaparlamentets yttrande av den 29 mars 2007 (EUT C 27 E, 31.1.2008, s. 129), rådets gemensamma ståndpunkt av den 28 februari 2008 (ännu ej offentliggjord i EUT) och Europaparlamentets ståndpunkt av den 23 april 2008 (ännu ej offentliggjord i EUT).

(9) Detta direktiv bör inte på något sätt hindra att modern kommunikationsteknik används vid medlingsförfarandet.

- (10) Detta direktiv bör tillämpas på förfaranden genom vilka två eller flera parter i en gränsöverskridande tvist på egen hand och på frivillig väg försöker göra upp tvisten i godo med hjälp av en medlare. Direktivet bör tillämpas i tvister på privaträttens område. Det bör dock inte tillämpas på rättigheter och skyldigheter som parterna enligt berörd tillämplig lag inte får besluta om själva. Sådana rättigheter och skyldigheter är särskilt vanligt förekommande inom familje- och arbetsrätten.
- (11) Detta direktiv bör inte tillämpas på förhandlingar före ingåendet av avtal eller förfaranden av dömande art såsom viss förlikningsverksamhet vid domstol, förfaranden för konsumentklagomål, skiljeförfaranden, expertbedömningar eller förfaranden som hanteras av personer eller organ som utfärdar en formell rekommendation om lösningen av tvisten, oavsett om dessa är juridiskt bindande eller inte.
- (12) Detta direktiv bör tillämpas på fall då en domstol hänvisar parterna till medling eller då nationell lag föreskriver medling. Om en domare enligt den nationella lagstiftningen får agera som medlare bör detta direktiv dessutom tillämpas på medling som genomförs av en domare som inte har ansvar för handläggningen av tvisten eller tvisterna i domstol. Däremot bör detta direktiv inte omfatta de försök att lösa en tvist som under handläggningen i domstol av tvisten i fråga görs av den eller de domare som har tilldelats målet, eller de fall då den domstolen eller domaren begär bistånd eller råd från en kompetent person.
- (13) Den medling som föreskrivs i detta direktiv bör vara frivillig i den meningen att parterna själva ansvarar för förfarandet och får organisera det som de vill och avsluta det när som helst. Domstolarna bör dock i enlighet med nationell lagstiftning kunna ange tidsgränser för ett medlingsförfarande. Dessutom bör domstolarna ha möjlighet att när så är lämpligt fästa parternas uppmärksamhet på medlingsalternativet.
- (14) Ingenting i detta direktiv bör påverka tillämpningen av nationell lagstiftning som gör medling obligatorisk eller som innebär att medling är förenad med fördelar eller sanktioner, förutsatt att sådan lagstiftning inte inkräktar på parternas rätt till domstolsprövning. Inte heller bör någonting i detta direktiv påverka tillämpningen av befintliga självreglerande medlingsstrukturer i den mån som man inom dessa behandlar aspekter som inte omfattas av direktivet.
- (15) För att säkerställa rättslig säkerhet bör detta direktiv ange vilket datum som bör gälla för fastställande av huruvida en tvist som parterna försöker lösa genom medling är en gränsöverskridande tvist eller inte. I avsaknad av en skriftlig överenskommelse ska parterna anses ha enats om att använda medling vid den tidpunkt då de vidtar särskilda åtgärder för att inleda medlingsförfarandet.
- (16) För att garantera det nödvändiga ömsesidiga förtroendet i fråga om medlingens konfidentiella karaktär, inverkan på talfriheter och preskriptionstider samt erkännande och verkställighet av överenskommelser som uppnåtts genom medling bör medlemsstaterna med de medel de anser lämpliga uppmuntra utbildning av medlare och införandet av effektiva mekanismer för att kontrollera kvaliteten på medlingstjänster som tillhandahålls.
- (17) Medlemsstaterna bör fastställa sådana mekanismer, vilka får omfatta marknadsbaserade lösningar, och bör inte vara skyldiga att erbjuda finansiering i detta avseende. Mekanismerna bör syfta till att bevara medlingens flexibilitet och parternas autonomi och säkerställa att medlingen är effektiv, opartisk och kompetent. Medlarna bör göras medvetna om förekomsten av den europeiska uppförandekoden för medlare, vilken även bör göras tillgänglig för allmänheten via Internet.
- (18) På konsumentskyddets område har kommissionen antagit en rekommendation ⁽¹⁾ i vilken det fastställs minimikriterier för kvalitet som ska tillämpas av extrajudiciella organ som deltar i reglering av konsumenttvister som görs upp i godo. Alla medlare eller organisationer som omfattas av rekommendationen bör uppmuntras att iaktta dessa principer. För att underlätta att information om sådana organ sprids bör kommissionen inrätta en databas över extrajudiciella system som medlemsstaterna anser iakttar principerna i den rekommendationen.
- (19) Medling bör inte ses som ett sämre alternativ till rättsliga förfaranden i den meningen att efterlevnaden av medlingsöverenskommelser är beroende av parternas goda vilja. Medlemsstaterna bör därför säkerställa att parterna i en skriftlig medlingsöverenskommelse kan få innehållet i överenskommelsen verkställbart. En medlemsstat bör kunna vägra att göra en överenskommelse verkställbar endast om innehållet strider mot dess lagstiftning, inklusive dess internationella privaträtt, eller om dess lagstiftning inte möjliggör verkställighet av innehållet i överenskommelsen. Så kan vara fallet om den skyldighet som fastställs i överenskommelsen på grund av sin natur inte är verkställbar.

⁽¹⁾ Kommissionens rekommendation 2001/310/EG av den 4 april 2001 om principer som ska tillämpas på extrajudiciella organ som deltar i reglering av konsumenttvister som görs upp i godo (EGT L 109, 19.4.2001, s. 56).

- (20) Det innehåll i en medlingsöverenskommelse som gjorts verkställbart i en medlemsstat bör erkännas och förklaras verkställbart i de övriga medlemsstaterna i överensstämmelse med tillämplig gemenskapslagstiftning eller nationell lagstiftning. Detta kan till exempel grunda sig på rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område⁽¹⁾ eller rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar⁽²⁾.
- (21) I förordning (EG) nr 2201/2003 föreskrivs det uttryckligen att en överenskommelse mellan parterna måste vara verkställbar i den medlemsstat där den ingicks för att den ska kunna vara verkställbar i en annan medlemsstat. Om innehållet i en medlingsöverenskommelse i ett familjerättsligt ärende inte är verkställbart i den medlemsstat där den ingicks och där begäran om verkställbarhet har gjorts, bör detta direktiv därför inte uppmuntra parterna till att kringgå lagen i den medlemsstaten genom att göra överenskommelsen verkställbar i en annan medlemsstat.
- (22) Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas regler om verkställighet av medlingsöverenskommelser.
- (23) Medlingsförfarandets konfidentiella karaktär är viktig, och detta direktiv bör därför föreskriva en miniminivå av överensstämmelse mellan civilprocessuella regler när det gäller hur medlingens konfidentiella karaktär ska skyddas under ett eventuellt påföljande domstols- eller skiljeförfarande rörande en privaträttslig tvist.
- (24) För att uppmuntra parterna att använda medling bör medlemsstaterna säkerställa att deras regler för talefrister och preskriptionstider inte hindrar parterna från att ta upp fallet i domstol eller i ett skiljeförfarande om deras medlingsförsök misslyckas. Medlemsstaterna bör se till att detta resultat uppnås trots att direktivet inte harmoniserar nationella bestämmelser om talefrister och preskriptionstider. Bestämmelser om talefrister och preskriptionstider i internationella avtal såsom de genomförts i medlemsstaterna, till exempel inom transporträtten, bör inte påverkas av detta direktiv.
- (25) Medlemsstaterna bör uppmuntra att det lämnas information till allmänheten om hur man kontaktar medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster. De bör också uppmåna praktiserande jurister att informera sina klienter om medlingsmöjligheten.
- (26) I enlighet med punkt 34 i det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning⁽³⁾ uppmuntras medlemsstaterna att för egen del och i gemenskapens intresse upprätta egna tabeller som så långt det är möjligt visar överensstämmelsen mellan det här direktivet och införlivandeåtgärderna samt att offentliggöra dessa tabeller.
- (27) Detta direktiv syftar till att främja de grundläggande rättigheterna och tar hänsyn till de principer som erkänns särskilt i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.
- (28) Eftersom målet för detta direktiv inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och de därför, på grund av åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på gemenskapsnivå kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går direktivet inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (29) I enlighet med artikel 3 i protokollet om Förenade kungarikets och Irlands ställning, som är fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, har Förenade kungariket och Irland meddelat att de önskar delta i antagandet och tillämpningen av detta direktiv.
- (30) I enlighet med artiklarna 1 och 2 i protokollet om Danmarks ställning, som är fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, deltar Danmark inte i antagandet av detta direktiv som inte är bindande för eller tillämpligt i Danmark.

(1) EGT L 12, 16.1.2001, s. 1. Förordningen senast ändrad genom förordning (EG) nr 1791/2006 (EUT L 363, 20.12.2006, s. 1).

(2) EUT L 338, 23.12.2003, s. 1. Förordningen ändrad genom förordning (EG) nr 2116/2004 (EUT L 367, 14.12.2004, s. 1).

(3) EUT C 321, 31.12.2003, s. 1.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

1. Syftet med detta direktiv är att underlätta tillgången till alternativ tvistlösning och att främja uppgörelser i godo genom att uppmuntra användningen av medling och genom att säkra ett väl avvägt samspel mellan medling och domstolsförfaranden.

2. Detta direktiv ska tillämpas på gränsöverskridande tvister på privaträttens område med undantag för sådana rättigheter och skyldigheter som parterna inte förfogar över enligt relevant tillämplig lagstiftning. Det omfattar särskilt inte skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor eller statens ansvar för handlingar eller underlåtenhet vid utövandet av offentliga maktbefogenheter ("acta jure imperii").

3. I detta direktiv avses med termen *medlemsstat* samtliga medlemsstater utom Danmark.

Artikel 2

Gränsöverskridande tvister

1. I detta direktiv avses med gränsöverskridande tvist en tvist vid vilken minst en av parterna har sin hemvist eller vanliga vistelseort i en annan medlemsstat än den som en annan part har den dag då

- a) parterna enas om att använda medling efter det att en tvist har uppstått,
- b) medling beslutas av domstol,
- c) en skyldighet att använda medling uppkommer enligt nationell lagstiftning, eller
- d) en uppmaning enligt artikel 5 riktas till parterna.

2. Utöver vad som sägs i punkt 1 ska, vid tillämpningen av artiklarna 7 och 8, en gränsöverskridande tvist anses föreligga när domstolsförfaranden eller skiljeförfaranden efter medling mellan parterna inleds i en annan medlemsstat än den där parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort den dag som avses i punkt 1 a, 1 b eller 1 c.

3. Vid tillämpning av punkterna 1 och 2 ska hemvist fastställas i enlighet med artiklarna 59 och 60 i förordning (EG) nr 44/2001.

Artikel 3

Definitioner

I detta direktiv gäller följande definitioner:

- a) *medling*: ett strukturerat förfarande, oavsett beteckning, genom vilket två eller flera parter i en tvist på egen hand frivilligt försöker nå en överenskommelse om lösning av tvisten med hjälp av en medlare. Förfarandet kan inledas av parterna, eller föreslås eller beslutas av domstol eller föreskrivas enligt en medlemsstats lagstiftning.

Det omfattar sådan medling som utförs av en domare som inte ansvarar för handläggningen i domstol av tvisten i fråga. Det omfattar inte de försök att lösa en tvist som under handläggningen i domstol av tvisten i fråga görs av den eller de domare som har tilldelats målet.

- b) *medlare*: varje tredje man som ombeds utföra medlingen på ett effektivt, opartiskt och kompetent sätt, oavsett den tredje mannens benämning eller yrke i den berörda medlemsstaten och oavsett på vilket sätt den tredje mannen har utsetts eller ombetts att utföra medlingen.

Artikel 4

Kvalitetssäkring av medling

1. Medlemsstaterna ska på ett sätt de finner lämpligt uppmuntra medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster att utarbeta och ansluta sig till frivilliga uppförandekoder och andra effektiva mekanismer för kvalitetskontroll av medlingstjänster.

2. Medlemsstaterna ska uppmuntra till grundutbildning och fortbildning av medlare för att säkerställa att medlingen utförs på ett effektivt, opartiskt och kompetent sätt i förhållande till parterna.

Artikel 5

Användning av medling

1. En domstol där talan har väckts får, om så är lämpligt och med beaktande av alla omständigheter i fallet, uppmana parterna att använda medling för att lösa tvisten. Domstolen får även uppmana parterna att delta i ett informationsmöte om användning av medling, om sådana möten anordnas och är lättillgängliga.

2. Detta direktiv påverkar inte tillämpningen av nationell lagstiftning enligt vilken medling är obligatorisk eller förenad med fördelar eller sanktioner, oavsett om detta gäller före eller efter det att ett domstolsförfarande har inletts, under förutsättning att sådan lagstiftning inte hindrar parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning.

Artikel 6

Verkställighet av medlingsöverenskommelser

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att det är möjligt för parterna, eller för en av dem med de andras uttryckliga medgivande, att begära att innehållet i en skriftlig medlingsöverenskommelse görs verkställbart. Innehållet i en sådan överenskommelse ska göras verkställbart om inte överenskommelsens innehåll, i det aktuella fallet, strider mot lagstiftningen i den medlemsstat där begäran görs eller den medlemsstatens lagstiftning inte möjliggör verkställighet.

2. Innehållet i överenskommelsen får göras verkställbart av en domstol eller annan behörig myndighet genom en dom eller ett beslut eller en officiell handling i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där begäran görs.

3. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om vilka domstolar eller andra myndigheter som är behöriga att ta emot en begäran enligt punkterna 1 och 2.

4. Ingenting i denna artikel ska påverka de regler som är tillämpliga på erkännandet och verkställigheten i en annan medlemsstat av en överenskommelse som har gjorts verkställbar i enlighet med punkt 1.

Artikel 7

Medlingens konfidentiella karaktär

1. Med tanke på att medlingen är avsedd att genomföras på sådant sätt att den konfidentiella karaktären respekteras ska medlemsstaterna säkerställa att, om inte parterna kommer överens om något annat, varken medlarna eller de som är involverade i hanteringen av medlingsprocessen åläggs att i domstolsförfaranden rörande privaträttsliga frågor eller skiljedomsförfaranden lämna vittnesmål om information som framkommer till följd av eller i samband med ett medlingsförfarande, utom

a) när detta är nödvändigt av tvingande hänsyn till allmänintresset i den berörda medlemsstaten, särskilt när detta behövs för att tillvarata barns bästa eller förhindra fysisk eller psykisk skada på en person, eller

b) när det är nödvändigt att röja innehållet i medlingsöverenskommelsen för att överenskommelsen ska kunna genomföras eller verkställas.

2. Ingenting i punkt 1 ska hindra medlemsstaterna från att föreskriva striktare åtgärder för att skydda sekretessen vid medling.

Artikel 8

Medlingens inverkan på talfrister och preskriptionstider

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att parter som väljer medling i ett försök att lösa en tvist inte därefter hindras från att senare inleda rättsliga förfaranden eller skiljeförfaranden vad avser den tvisten genom att talfrister eller preskriptionstiderna löper ut under medlingsprocessen.

2. Punkt 1 ska inte påverka tillämpningen av bestämmelser om talfrister och preskriptionstider i de internationella avtal i vilka medlemsstaterna är parter.

Artikel 9

Information till allmänheten

Medlemsstaterna ska med de medel de finner lämpliga uppmuntra att information om hur man kontaktar medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster finns tillgänglig för allmänheten, särskilt på Internet.

Artikel 10

Information om behöriga domstolar och myndigheter

Kommissionen ska göra de uppgifter om behöriga domstolar eller myndigheter som medlemsstaterna har lämnat i enlighet med artikel 6.3 allmänt tillgängliga på lämpligt sätt.

Artikel 11

Översyn

Senast den 21 maj 2016 ska kommissionen till Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén överlämna en rapport om tillämpningen av detta direktiv. I rapporten ska man bedöma hur medling utvecklats inom Europeiska unionen och vilket genomslag direktivet fått i medlemsstaterna. Rapporten ska vid behov åtföljas av förslag till ändring av direktivet.

*Artikel 12***Införlivande**

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv före den 21 maj 2011, med undantag av artikel 10 där datum för efterlevnad ska vara senast den 21 november 2010. De ska genast underrätta kommissionen om detta.

När dessa bestämmelser antas av medlemsstaterna ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska utfärdas av medlemsstaterna.

2. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

*Artikel 13***Ikraftträdande**

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

*Artikel 14***Adressater**

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Strasbourg den 21 maj 2008.

På Europaparlamentets vägnar

H.-G. PÖTTERING

Ordförande

På rådets vägnar

J. LENARČIČ

Ordförande

Sammanfattning av promemorian Medling i vissa privaträttsliga tvister (Ds 2010:39)

Promemoria innehåller förslag som syftar till att göra medling till en mer attraktivt tvistlösningsmetod. Genom förslagen genomförs i svensk rätt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område.

I promemorian föreslås en ny lag om medling samt ändringar i befintlig lagstiftning. Förslagen avser medling i vissa privaträttsliga tvister som äger rum i Sverige, som sker mellan parter hemmahörande i Sverige eller som rör gränsöverskridande tvister inom EU med undantag för Danmark. Förslagen omfattar såväl privat medling som medling vid domstol eller annan myndighet.

För att uppmuntra parter att använda medling föreslås att uppställda talefrister och preskriptionstider inte ska kunna löpa ut under pågående medling. För att säkerställa medlingsförfarandets konfidentiella karaktär föreslås vidare en tystnadsplikt för medlaren och att medlaren inte ska få höras som vittne i domstol om vad han eller hon har fått veta under medlingsförfarandet.

En medlingsöverenskommelse som ingåtts i ett mål i domstol eller i ett skiljeförfarande kan stadfästas genom dom och blir därmed verkställbar. I promemorian föreslås att en hyres- eller arrendenämnd på motsvarande sätt ska kunna stadfästa en överenskommelse och att andra medlingsöverenskommelser på ansökan ska kunna förklaras verkställbara av domstol.

Författningsförslagen föreslås träda i kraft den 21 maj 2011.

Lagförslagen i promemorian Medling i vissa privaträttsliga tvister (Ds 2010:39)

1 Förslag till lag om medling i vissa privaträttsliga tvister

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Tillämpningsområde m.m.

1 § Denna lag gäller medling i privaträttsliga tvister där förlikning om saken är tillåten.

Lagen gäller dock inte sådan medling eller förlikning som sker i Sverige under handläggningen av ett mål eller ärende hos domstol, annan myndighet eller skiljenämnd. Lagen gäller inte heller förlikning i utländsk domstol.

2 § I denna lag avses med

medling: ett strukturerat förfarande genom vilket två eller flera parter med hjälp av en tredje man (en medlare) frivilligt söker lösa en uppkommen tvist.

medlingsöverenskommelse: en skriftlig överenskommelse som är resultatet av medling och som innefattar en förpliktelse för någon eller några av dem som ingått överenskommelsen.

3 § Medling ska vid tillämpning av denna lag anses inledd när

1. parterna har enats om medling efter det att en tvist uppkommit,
2. skyldighet att delta i medling har uppkommit enligt lag eller annan författning, eller
3. utländsk domstol har beslutat om medling eller uppmanat parterna att delta i medling.

Tystnadsplikt

4 § En medlare och ett biträde till denne får inte obehörigen röja eller använda vad de har fått kännedom om i samband med en medling.

Medlingens inverkan på talefrister och preskriptionstider

5 § En talefrist eller en preskriptionstid som löper vid den tidpunkt medlingen inleddes och som gäller för den sak som medlingen avser löper ut tidigast en månad efter avslutad medling, om inte annat följer av Sveriges internationella åtaganden.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område (EUT L 136, 24.5.2008, s. 3, Celex 32008L0052).

Verkställbarhetsförklaring

6 § En medlingsöverenskommelse får på ansökan förklaras verkställbar, om den innehåller en förpliktelse som kan föranleda verkställighet i Sverige (verkställbarhetsförklaring).

Har medlingsöverenskommelsen ingåtts utomlands gäller första stycket endast om vid den tidpunkt medlingen inleddes

1. samtliga parter hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i Sverige eller

2. en av parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i en annan medlemsstat i Europeiska unionen än den andra eller någon av de andra parterna och ingen av parterna hade sin hemvist eller vanliga vistelseort i Danmark.

Hemvist fastställs i enlighet med artiklarna 59 och 60 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

7 § En ansökan om verkställbarhetsförklaring görs av parterna i medlingsöverenskommelsen eller av någon eller några av dem, om övriga parter samtycker till att en förklaring meddelas.

8 § En ansökan om verkställbarhetsförklaring görs hos den tingsrätt inom vars domkrets medlingsöverenskommelsen har ingåtts.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första stycket, är Värmlands tingsrätt behörig domstol.

9 § En ansökan om verkställbarhetsförklaring ska vara skriftlig och innehålla

1. uppgift om sökandens namn och adress samt motsvarande uppgifter för övriga parter i medlingsöverenskommelsen,

2. uppgift om ombuds namn och adress,

3. uppgift om parternas hemvist eller vanliga vistelseort vid den tidpunkt medlingen inleddes, om medlingsöverenskommelsen har ingåtts utomlands, samt

4. en beskrivning av tvisten och den medling som har lett till medlingsöverenskommelsen.

Till ansökan ska bifogas

1. medlingsöverenskommelsen i original eller bestyrkt kopia,

2. intyg från medlaren att han eller hon har medlat mellan parterna och att medlingsöverenskommelsen är resultatet av denna medling, samt

3. intyg från de parter i medlingsöverenskommelsen som inte är sökande att de samtycker till att verkställbarhetsförklaring meddelas.

Sökanden ska betala föreskriven ansökningsavgift.

10 § Domstolen ska underrätta samtliga parter i medlingsöverenskommelsen om beslut i fråga om verkställbarhetsförklaring.

11 § Vid domstols handläggning av ärenden om verkställbarhetsförklaring gäller i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

-
1. Denna lag träder i kraft den 21 maj 2011.
 2. Bestämmelserna om verkställbarhetsförklaring tillämpas endast på medlingsöverenskommelser som ingåtts efter lagens ikraftträdande.

Härigenom föreskrivs¹ att 36 kap. 5 § och 42 kap. 17 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §²

Den som till följd av 15 kap. 1 eller 2 §, 16 kap. 1 § eller 18 kap. 5, 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden, samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den, till vars förmån tystnadsplikten gäller, samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. *Medlare enligt 42 kap. 17 § andra stycket, lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder eller lagen (2011:000) om medling i vissa privaträttsliga tvister och deras biträden, får i tvistemål där förlikning om saken är tillåten höras som vittnen om vad som anförtrots dem vid medlingen eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnads-*

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område (EUT L 136, 24.5.2008, s. 3, Celex 32008L0052).

² Senaste lydelse 2010:1056.

plikten gäller samtycker till det.
Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare för höras som vittnen om vad som anförtrotts dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Utan hinder vad som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. advokater och deras biträden, dock *ej* försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

1. advokater och deras biträden, dock *inte* försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. andra än försvarare och advokater samt deras biträden i mål angående brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen och

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13, eller 14 § samma lag eller enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

42 kap.

17 §³

Rätten *skall*, om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, verka för att parterna förlikas eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning.

Om det i ett mål där förlikning om saken är tillåten med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att särskild medling äger

Rätten *ska*, om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, verka för att parterna förlikas eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning.

Om det i ett mål där förlikning om saken är tillåten med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att särskild medling äger

³ Senaste lydelse 2006:459.

rum, kan rätten förelägga parterna att inställa sig till ett *förliknings-sammanträde* inför medlare som förordnas av rätten.

rum, kan rätten förelägga parterna att inställa sig till ett *medlings-sammanträde* inför medlare som förordnas av rätten.

Bilaga 6

Denna lag träder i kraft den 21 maj 2011.

Härigenom föreskrivs¹ att 3 kap. 1 och 13 §§ samt rubriken närmast före 3 kap. 13 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §²

Verkställighet får under de förutsättningar som anges i detta kapitel äga rum på grund av följande exekutionstitlar:

1. domstols dom, utslag eller beslut,
2. förlikning som är stadfäst av domstol,
3. godkänt strafföreläggande, godkänt föreläggande av ordningsbot eller godkänt avgiftsföreläggande,
4. skiljedom,
5. förbindelse angående underhållsbidrag,
6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas,
7. handling som enligt särskild föreskrift får läggas till grund för verkställighet, och
8. Kronofogdemyndighetens utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats verkställbart av Kronofogdemyndigheten.

Det som i balken sägs om dom gäller, om inte annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols utslag eller beslut, Kronofogdemyndighetens utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats verkställbart av Kronofogdemyndigheten.

Förlikning

Förlikning och medlingsöverenskommelse

13 §

Förlikning som är stadfäst av domstol verkställs såsom laga-kraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan mot domen eller talan om ogiltig-

Förlikning som är stadfäst av domstol, *hyresnämnd eller arrendenämnd samt medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar enligt lagen*

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område (EUT L 136, 24.5.2008, s. 3, Celex 32008L0052).

² Senaste lydelse 2008:881.

förklaring av förlikningen.

*(2011:000) om medling i vissa
privaträttsliga tvister verkställs
såsom lagakraftägande dom, om
inte annat förordnas med anled-
ning av talan mot domen eller
beslutet eller talan om ogiltig-
förklaring av förlikningen eller
medlingsöverenskommelsen.*

Bilaga 6

Denna lag träder i kraft den 21 maj 2011.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder

Bilaga 6

Härigenom föreskrivs¹ att det i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder ska införas två nya paragrafer, 12 b och 22 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 b §

Ett medlingssammanträde är inte offentligt.

22 a §

Ingår parterna en förlikning i ett ärende inför nämnden ska nämnden på begäran av parterna stadfästa förlikningen genom beslut.

Denna lag träder i kraft den 21 maj 2011.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG av den 21 maj 2008 om vissa aspekter på medling på privaträttens område (EUT L 136, 24.5.2008, s. 3, Celex 32008L0052).

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 1 kap. 6 §, 10 kap. 27 §, 36 kap. 8 §, rubriken till 36 kap. och rubriken närmast före 36 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 36 kap. 2 a §, samt närmast före 36 kap. 2 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 §

Den femte avdelningen innehåller bestämmelser om sekretess till skydd för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. Vissa av dessa bestämmelser tillämpas oavsett i vilket sammanhang uppgiften förekommer (21 kap.). Bestämmelserna i övrigt avser

- folkbokföring, delgivning, m.m. (22 kap.),
- utbildningsverksamhet, m.m. (23 kap.),
- forskning och statistik (24 kap.),
- hälso- och sjukvård, m.m. (25 kap.),
- socialtjänst, kommunal bostadsförmedling, adoption, m.m. (26 kap.),
- skatt, tull, m.m. (27 kap.),
- socialförsäkring, studiestöd, arbetsmarknad, m.m. (28 kap.),
- transporter och andra former av kommunikation (29 kap.),
- tillsyn m.m. i fråga om näringslivet (30 kap.),
- annan verksamhet med anknytning till näringslivet (31 kap.),
- annan tillsyn, granskning, övervakning, m.m. (32 kap.),
- Diskrimineringsombudsmannen, Barnombudsmannen, Konsumentombudsmannen, m.m. (33 kap.),
- utsökning och indrivning, skuldsanering, m.m. (34 kap.),
- verksamhet som syftar till att förebygga eller beivra brott, m.m. (35 kap.),
- vissa mål och ärenden hos domstol, medling *i arbetstvister*, rätts hjälp, m.m. (36 kap.),
- utlänningskontroll, Schengensamarbetet, m.m. (37 kap.),
- totalförsvar, krisberedskap, m.m. (38 kap.),
- personaladministrativ verksamhet (39 kap.), och
- övriga myndigheter och verksamheter (40 kap.).

10 kap.

27 §

Utöver vad som följer av 2, 3, 5 och 15–26 §§ får en sekretessbelagd uppgift lämnas till en myndighet, om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda.

Första stycket gäller inte i fråga om sekretess enligt 24 kap. 8 §, Första stycket gäller inte i fråga om sekretess enligt 24 kap. 8 §,

25 kap. 1–8 §§, 26 kap. 1–6 §§, 29 kap. 1 och 2 §§, 31 kap. 1 § första stycket, 2 och 12 §§, 33 kap. 2 §, 36 kap. 3 § samt 40 kap. 2 och 5 §§.

Första stycket gäller inte heller om utlämnandet strider mot lag eller förordning eller föreskrift som har meddelats med stöd av personuppgiftslagen (1998:204).

36 kap.

Sekretess till skydd för enskild i vissa mål och ärenden hos domstol, vid medling i arbetsvister, i ärenden om rättshjälp, m.m.

Sekretess till skydd för enskild i vissa mål och ärenden hos domstol, i vissa fall av medling, i ärenden om rättshjälp, m.m.

Vissa mål och ärenden hos domstol samt medling i arbetsvister

Vissa mål och ärenden hos domstol samt vissa fall av medling

Medling i domstol samt hyres- och arrendenämnd

2 a §

Sekretess gäller hos domstol samt hyres- och arrendenämnd för uppgift som part har lämnat till en medlare och ett biträde till denne vid medling i ett mål där förlikning om saken är tillåten, om parten har gjort förbehåll om det.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

8 §

Den tystnadsplikt som följer av 3 § första stycket och 6 § första stycket 1 inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 2 a § första stycket, 3 § första stycket och 6 § första stycket 1 inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 7 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift som hänför sig till ärende om annat än ekonomiskt bistånd till enskild.

Denna lag träder i kraft den 21 maj 2011.

Efter remiss har yttrande över promemorian Medling i vissa privaträttsliga tvister (Ds 2010:39) lämnats av Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige, Dispaschören, Stockholms tingsrätt, Linköpings tingsrätt, Malmö tingsrätt, Alingsås tingsrätt, Värmlands tingsrätt, Umeå tingsrätt, Justitiekanslern, Hyres- och arrendenämnden i Linköping, Hyres- och arrendenämnden i Malmö, Hyres- och arrendenämnden i Umeå, Domstolsverket, Stockholms Handelskammare, Västsvenska Industri- och Handelskammaren, Kronofogdemyndigheten, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Konsumentverket, Allmänna reklamationsnämnden, Arbetsdomstolen, Sveriges advokatsamfund, Företagarna, Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Fastighetsägarna Sverige och Hyresgästföreningen Riksförbundet.

Regelrådet har avstått från att yttra sig.

Svenskt Näringsliv och Sveriges Redareförening har inte hörts av.